

ירמיה ב

רדק

קמח

אורים ותומים

רשי

ולא אמרו איהו יי כי נלך אחרי אלפי אחרים: ערבה פלנו רח' בלע"ל: ושחה נסוייה אי גשמייה בלע"ל: זמיה דישגי' אפה בלע"ל: גלמות לשון חקך הוא: אל חרן הכרמל לארעה דישאל דהוה מנבא בכרמל: כטועה כיער: חופשי התורה סנהדרין: והרועים: המלכים: נכחו בצעל: צמח העטל: עוד ארבי: סורס ארבי עליך רעה אחוכה עמך עוד על ידי נביאי חף על פי שרדתי עמכם כבר ימים רבים: איי נביאים: לאיי נביאים: איי חף על בלע"ל: וקרר שלחו לקדר שלחו לראות מנבאים: והקבוצו מהרד: וישמו לב להסחל דבר יפה: הן: כמו אס המיר גוי מהם את אלהיו ואף על פי שמהו לא אלהים ועמי המיר את כבודו אשר בו היה נכבד: וכתיים וקררים יושבי ארץ ורועי מקנה ונוסעי וזולכי ומטלטלין ממרע למרעה וממדבר למדבר ונוסעים את אלהיה עמהלמקו שמונים שס ואני נשאתי אתכם עד אשר קבעתי אתכם והנחמתי אתו כד הירגו יונתן ודבתינו אמרו כתיים עובדי למי וקדרי עובדים למי ואף על פי שידעי שהמי מכין את האש לא הניחו את אלהיהם: בלא ויעיל: בע"ל שאין כה חועלת: שמו שמים: לשון תחמוהו כמו השחוממו והוא לשון ציווי כמו אס כה יאמרו אליכו דמות: ושערו: לשון מער: חרבו מלך: כאילו אתם כמרבי על בית המקדש שעתיד ליחרב: שתי רעות: אס המירו ירחמם כבינא זה יש כאן רעה ועכשיו שאותי עובד שאני מקור מים חיים ללכת אחרי ע"ל שיהי כבודו של מים חכונים ונשברין וכסלקין ומימיהם נבלעים בסדקיהם: אהר

כל-אכלי-אשמו רעה תבא אליהם
נאסיהוהו:
דברי-יהוה בית יעקב וכל-משפחות בית ישראל:
כה אמר יהוה מה מצאו הבתים בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל והבלו:
ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים הפולין אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה ועלמות בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם: ואביא אתכם אל-ארץ הכרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו ארצ-ארצי ונחלתי שמתם לחועכה: הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים נבאו בפעל ואחרי לא יועלו הלו: לכן עד ארבי אתכם נאסיהוהו את בני בניכם ארבי: כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאר וראו הן היתה קזאת: והמיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלא ויעיל: שמו שמים על-זאת ושערו חרבו מאר נאסיהוהו: כי שתיים רעות עשה עמי אתי עובדי מקור מים חיים וסחלתי אתם בארות

בן-אכלי-אשמו רעה תבא אליהם
נאסיהוהו:
דברי-יהוה בית יעקב וכל-משפחות בית ישראל:
כה אמר יהוה מה מצאו הבתים בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל והבלו:
ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים הפולין אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה ועלמות בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם: ואביא אתכם אל-ארץ הכרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו ארצ-ארצי ונחלתי שמתם לחועכה: הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים נבאו בפעל ואחרי לא יועלו הלו: לכן עד ארבי אתכם נאסיהוהו את בני בניכם ארבי: כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאר וראו הן היתה קזאת: והמיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלא ויעיל: שמו שמים על-זאת ושערו חרבו מאר נאסיהוהו: כי שתיים רעות עשה עמי אתי עובדי מקור מים חיים וסחלתי אתם בארות

לא אמרו איהו יי כי נלך אחרי אלפי אחרים: ערבה פלנו רח' בלע"ל: ושחה נסוייה אי גשמייה בלע"ל: זמיה דישגי' אפה בלע"ל: גלמות לשון חקך הוא: אל חרן הכרמל לארעה דישאל דהוה מנבא בכרמל: כטועה כיער: חופשי התורה סנהדרין: והרועים: המלכים: נכחו בצעל: צמח העטל: עוד ארבי: סורס ארבי עליך רעה אחוכה עמך עוד על ידי נביאי חף על פי שרדתי עמכם כבר ימים רבים: איי נביאים: לאיי נביאים: איי חף על בלע"ל: וקרר שלחו לקדר שלחו לראות מנבאים: והקבוצו מהרד: וישמו לב להסחל דבר יפה: הן: כמו אס המיר גוי מהם את אלהיו ואף על פי שמהו לא אלהים ועמי המיר את כבודו אשר בו היה נכבד: וכתיים וקררים יושבי ארץ ורועי מקנה ונוסעי וזולכי ומטלטלין ממרע למרעה וממדבר למדבר ונוסעים את אלהיה עמהלמקו שמונים שס ואני נשאתי אתכם עד אשר קבעתי אתכם והנחמתי אתו כד הירגו יונתן ודבתינו אמרו כתיים עובדי למי וקדרי עובדים למי ואף על פי שידעי שהמי מכין את האש לא הניחו את אלהיהם: בלא ויעיל: בע"ל שאין כה חועלת: שמו שמים: לשון תחמוהו כמו השחוממו והוא לשון ציווי כמו אס כה יאמרו אליכו דמות: ושערו: לשון מער: חרבו מלך: כאילו אתם כמרבי על בית המקדש שעתיד ליחרב: שתי רעות: אס המירו ירחמם כבינא זה יש כאן רעה ועכשיו שאותי עובד שאני מקור מים חיים ללכת אחרי ע"ל שיהי כבודו של מים חכונים ונשברין וכסלקין ומימיהם נבלעים בסדקיהם: אהר

ולא אמרו איהו יי כי נלך אחרי אלפי אחרים: ערבה פלנו רח' בלע"ל: ושחה נסוייה אי גשמייה בלע"ל: זמיה דישגי' אפה בלע"ל: גלמות לשון חקך הוא: אל חרן הכרמל לארעה דישאל דהוה מנבא בכרמל: כטועה כיער: חופשי התורה סנהדרין: והרועים: המלכים: נכחו בצעל: צמח העטל: עוד ארבי: סורס ארבי עליך רעה אחוכה עמך עוד על ידי נביאי חף על פי שרדתי עמכם כבר ימים רבים: איי נביאים: לאיי נביאים: איי חף על בלע"ל: וקרר שלחו לקדר שלחו לראות מנבאים: והקבוצו מהרד: וישמו לב להסחל דבר יפה: הן: כמו אס המיר גוי מהם את אלהיו ואף על פי שמהו לא אלהים ועמי המיר את כבודו אשר בו היה נכבד: וכתיים וקררים יושבי ארץ ורועי מקנה ונוסעי וזולכי ומטלטלין ממרע למרעה וממדבר למדבר ונוסעים את אלהיה עמהלמקו שמונים שס ואני נשאתי אתכם עד אשר קבעתי אתכם והנחמתי אתו כד הירגו יונתן ודבתינו אמרו כתיים עובדי למי וקדרי עובדים למי ואף על פי שידעי שהמי מכין את האש לא הניחו את אלהיהם: בלא ויעיל: בע"ל שאין כה חועלת: שמו שמים: לשון תחמוהו כמו השחוממו והוא לשון ציווי כמו אס כה יאמרו אליכו דמות: ושערו: לשון מער: חרבו מלך: כאילו אתם כמרבי על בית המקדש שעתיד ליחרב: שתי רעות: אס המירו ירחמם כבינא זה יש כאן רעה ועכשיו שאותי עובד שאני מקור מים חיים ללכת אחרי ע"ל שיהי כבודו של מים חכונים ונשברין וכסלקין ומימיהם נבלעים בסדקיהם: אהר

ולא אמרו איהו יי כי נלך אחרי אלפי אחרים: ערבה פלנו רח' בלע"ל: ושחה נסוייה אי גשמייה בלע"ל: זמיה דישגי' אפה בלע"ל: גלמות לשון חקך הוא: אל חרן הכרמל לארעה דישאל דהוה מנבא בכרמל: כטועה כיער: חופשי התורה סנהדרין: והרועים: המלכים: נכחו בצעל: צמח העטל: עוד ארבי: סורס ארבי עליך רעה אחוכה עמך עוד על ידי נביאי חף על פי שרדתי עמכם כבר ימים רבים: איי נביאים: לאיי נביאים: איי חף על בלע"ל: וקרר שלחו לקדר שלחו לראות מנבאים: והקבוצו מהרד: וישמו לב להסחל דבר יפה: הן: כמו אס המיר גוי מהם את אלהיו ואף על פי שמהו לא אלהים ועמי המיר את כבודו אשר בו היה נכבד: וכתיים וקררים יושבי ארץ ורועי מקנה ונוסעי וזולכי ומטלטלין ממרע למרעה וממדבר למדבר ונוסעים את אלהיה עמהלמקו שמונים שס ואני נשאתי אתכם עד אשר קבעתי אתכם והנחמתי אתו כד הירגו יונתן ודבתינו אמרו כתיים עובדי למי וקדרי עובדים למי ואף על פי שידעי שהמי מכין את האש לא הניחו את אלהיהם: בלא ויעיל: בע"ל שאין כה חועלת: שמו שמים: לשון תחמוהו כמו השחוממו והוא לשון ציווי כמו אס כה יאמרו אליכו דמות: ושערו: לשון מער: חרבו מלך: כאילו אתם כמרבי על בית המקדש שעתיד ליחרב: שתי רעות: אס המירו ירחמם כבינא זה יש כאן רעה ועכשיו שאותי עובד שאני מקור מים חיים ללכת אחרי ע"ל שיהי כבודו של מים חכונים ונשברין וכסלקין ומימיהם נבלעים בסדקיהם: אהר

ולא אמרו איהו יי כי נלך אחרי אלפי אחרים: ערבה פלנו רח' בלע"ל: ושחה נסוייה אי גשמייה בלע"ל: זמיה דישגי' אפה בלע"ל: גלמות לשון חקך הוא: אל חרן הכרמל לארעה דישאל דהוה מנבא בכרמל: כטועה כיער: חופשי התורה סנהדרין: והרועים: המלכים: נכחו בצעל: צמח העטל: עוד ארבי: סורס ארבי עליך רעה אחוכה עמך עוד על ידי נביאי חף על פי שרדתי עמכם כבר ימים רבים: איי נביאים: לאיי נביאים: איי חף על בלע"ל: וקרר שלחו לקדר שלחו לראות מנבאים: והקבוצו מהרד: וישמו לב להסחל דבר יפה: הן: כמו אס המיר גוי מהם את אלהיו ואף על פי שמהו לא אלהים ועמי המיר את כבודו אשר בו היה נכבד: וכתיים וקררים יושבי ארץ ורועי מקנה ונוסעי וזולכי ומטלטלין ממרע למרעה וממדבר למדבר ונוסעים את אלהיה עמהלמקו שמונים שס ואני נשאתי אתכם עד אשר קבעתי אתכם והנחמתי אתו כד הירגו יונתן ודבתינו אמרו כתיים עובדי למי וקדרי עובדים למי ואף על פי שידעי שהמי מכין את האש לא הניחו את אלהיהם: בלא ויעיל: בע"ל שאין כה חועלת: שמו שמים: לשון תחמוהו כמו השחוממו והוא לשון ציווי כמו אס כה יאמרו אליכו דמות: ושערו: לשון מער: חרבו מלך: כאילו אתם כמרבי על בית המקדש שעתיד ליחרב: שתי רעות: אס המירו ירחמם כבינא זה יש כאן רעה ועכשיו שאותי עובד שאני מקור מים חיים ללכת אחרי ע"ל שיהי כבודו של מים חכונים ונשברין וכסלקין ומימיהם נבלעים בסדקיהם: אהר

מנחה גדולה
 ונבא אמתם ונטעו נטיעות וא"כ הכל חסדים כמה אהר עשיתי עמך וכדאי אהר חסד מלכו חסדי' שלא היה לך לחטוא כ"ש כהנערתות כול' גדול עונך מנחה חף העות המך לעובד אוחי ויכבדו ההזכרה והחסדים שאזכור למען אגדיל עונך הוא מה שאמרתי קדש ישראל לה' ששמרתי את' מכל צר ואויב וכל הננוע בכס לזרע הדימתיו אותם ורעה תבא אליהם וא"כ היה לכם לפשות חניניה מול חטיבה שלא למרוד כ"ש וע"כ שמעו דבר ה' אין דבור אלל קושי שבקושי ידבר' על כל הדימה ואתם מרדמם נזומור ופי' דבריו מה שאמר למעלה דרמו כפרתם שמעו שס מפרש התרעמות הגנה בספיקים שלמעלה: ואפס מקצתו תראה מה שכתב בס' אס לבינה לרום שלי' ו'ל דברי החוכמה בדי ירימה גלוים ומפרשם יודע על רוע מעלליהם ובהחבתו והמלחמה ורעה שה' שלא גרל לבלות אותנו כרגע ע"כ הודיעם לחטונם לזון בגזוה שהאלי' ה' הדייר את הנביא שיהיה יוד בהגדת כנאות או קפסה ירסם אותה דרך הכרזה בשונקים וברסונות אהר על חלוקה זו אמר לו הלן וקראת וקצתה יבדו בשעה' לישאל אהר עליו אמר באתי ירושלים והור ואתם לא תשוב עטם ודעת משום דמחא שהאלי' ית' מפל למען דקו לנכות את ישראל בעיני החוטות והלג' מיד הקמים עליהם אבל לא חיש אל ויכוד להעיד על ישראל שסם ובאין במקום שסם החוטות והלג' מיד ברוח רחמי ויעשה זאת לנו לדבר דברים הזולים שהגויים יבינו שכולם זכות לישאל והיון בעש' הישראלי לקורר דעהם יבינו כמו החלמות שהם דברי זכות אבל חממי ישראל ונבזיהם יריבו דבר שסם חטאת לישאל אלה שסם חסדיכם בלזמן מתקם וסוד נאות דמשתמע למי הי'י

ולא אמרו איהו יי כי נלך אחרי אלפי אחרים: ערבה פלנו רח' בלע"ל: ושחה נסוייה אי גשמייה בלע"ל: זמיה דישגי' אפה בלע"ל: גלמות לשון חקך הוא: אל חרן הכרמל לארעה דישאל דהוה מנבא בכרמל: כטועה כיער: חופשי התורה סנהדרין: והרועים: המלכים: נכחו בצעל: צמח העטל: עוד ארבי: סורס ארבי עליך רעה אחוכה עמך עוד על ידי נביאי חף על פי שרדתי עמכם כבר ימים רבים: איי נביאים: לאיי נביאים: איי חף על בלע"ל: וקרר שלחו לקדר שלחו לראות מנבאים: והקבוצו מהרד: וישמו לב להסחל דבר יפה: הן: כמו אס המיר גוי מהם את אלהיו ואף על פי שמהו לא אלהים ועמי המיר את כבודו אשר בו היה נכבד: וכתיים וקררים יושבי ארץ ורועי מקנה ונוסעי וזולכי ומטלטלין ממרע למרעה וממדבר למדבר ונוסעים את אלהיה עמהלמקו שמונים שס ואני נשאתי אתכם עד אשר קבעתי אתכם והנחמתי אתו כד הירגו יונתן ודבתינו אמרו כתיים עובדי למי וקדרי עובדים למי ואף על פי שידעי שהמי מכין את האש לא הניחו את אלהיהם: בלא ויעיל: בע"ל שאין כה חועלת: שמו שמים: לשון תחמוהו כמו השחוממו והוא לשון ציווי כמו אס כה יאמרו אליכו דמות: ושערו: לשון מער: חרבו מלך: כאילו אתם כמרבי על בית המקדש שעתיד ליחרב: שתי רעות: אס המירו ירחמם כבינא זה יש כאן רעה ועכשיו שאותי עובד שאני מקור מים חיים ללכת אחרי ע"ל שיהי כבודו של מים חכונים ונשברין וכסלקין ומימיהם נבלעים בסדקיהם: אהר

אם ישראל כשעובדים ע"א מנטיים אותו ית' תחת לא אלהים באומרו אז ילך חסי ואח' העבדתי בחטאיך ולכן חאלה גם כן ח"א הסמו גוי אלהים וסמך לא אלהים ועמי המיר כבודו וצדק' אס כן אלהים חאלה בלא אלהים חאלה

אשר לא יעלו. טינדרו'נט בלע' את מימיה' שהמים מטשטשין את שפת' וכתליהם זהם טמלין: לחלוב' למשור: ילד בית' בן' האמה: ישאגו' שואגים לשון הוה: כפירים' מלכים: גלתה' גלתו באש: גם בני נוף ומחפנתם' הם תזריים שאתם בוטמים עליהם לעזרה: ירעוך קדקד' ירצנו בלבגלתכם ירעוך

לשון רצונה כדמתרגמנין ורזון ורשע: הלא זאת חששה לך: הלא זאת הרעה ואת הפורענות הואת תגורם לך האשמה והעון אשר עזבת את יי' אלהיך: בעת מוליכך בדרך' שהיה מלמד אותך דרך הטובה והישרה: מה לך לדרך מזריס' למה תעזבי אותי ותבטחי על מזרי: לשתות מי שיחור' שטבעו וכזריכס בנילוס: שיחור הוא נילוס כמה שנאמר מן השיחור אשר על פני מזרים כספר יואסע: ומה לך למרוד בי למען תגלי לדרך אשר במעבר נהר פרת' תייסרך רעתך' סוף שרעתך תביא עליך ייסורין: ומשובחך לשון בניס שובבים: תוכיחך לשון מוסר: ולא פחדתי: פחד שלי לא היה בלגך לירא אותי: שברתי עולך' העול של ען כופל בו לשון כזירה והמוסרות שכן של עור כופל בהן לשון כתיקה: מוסרותיך: הס רצוני שקושרין בהם העול: ותאמרי לא אעבור' על דבריך: כי על כל גבעה' אך אתה לא שמרת הכספתך ועל כל נבע' את כוונה לשון משכב ומעז כי משמש לשון אלה: כעשיתך שורק' שורק הוא זמורת גפן טוב כלומר בני אבות כשרים ודלוקים ומדרשו כעשיתך שורק הווספתו לך על שבע מתיין שורק: סורי ושש מתיין לטורס בלע' גפן דישטור' לטורס בלע' גפן בכריה' הגומחת ביערים: נתר

בארות קמט תלוי הכינס הבסיס הדווקי נמל תריותו חם שלבת' אלה

ותחפנתם ק

אעבור וי' סורי קמט ריש בני' סורי

בארות בארת נשברים אשר לא יכלו המים: העבר ישראל אם ילד בית הוא מדוע היה לבו: עליו ישאגו כפרים נהנו קולם וישתו ארצו לשמה עריו נצתה מבלי ישב: גם בני נוף ומחפנתם ירעוך קדקד: הלא זאת חששה לך עובד את יהוה אלהיך בעת מוליכך בדרך: ועתה מה לך לדרך מצרים לשתות מי שחור ומה לך לדרך אשר לשתות מינה: תיסקר רעה ומשובחך תוכיחך ודעי וראי כי רע עובר את יהוה אלהיך ולא פחדתי אלהים אדני יהוה צבאות: כי מעולם שברתי עלך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבור כי על כל גבעה נבחרתי ותחרתי כל עץ רענן את צעה זנה: ואנכי נטעתיה שורק כלה זרע אמר ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה:

כי תברית ניר עממיא מצוור כון פסקית חניקיון ואמרתו לא נוסף עוד למעבר על מימך ארי על דמא מנטלא ותחת כל אילן עבוף את פלחא לטעוהא: ואנא קיימתכון קדמי כמנצב גפנא בחירא כולכון עברי קשוט ואיכדין אישתיחון קדמי בעובר יכון מקלקליא סמיתון מכתה פולחני היתון כנפן: דלית ביה הנאה: ארי

ישב ה' חס' כספ' וסימ' עריו נצתה מבלי ישב: כתבו את האיש הזה עירי: ולא יכרת לדור איש: ואת ערי יהודה אתן שממה: ואני הנני ישב במצפה: לדרך ג' רפין בקריא וסימ' ועתה מה לך לדרך מצרי' ב' אלהיך ודמסיב בקריא וסימ' כי לי אימיוקון ואניות תרשיש: הלא זאת חששה לך עובד את יי' אלהיך ותרא איכתי ותכסה בושח: יי' אלהיך בקרבך נבור: אך דעי עונך כי ביי' אלהיך פשעת: וכל ספי פסוקים רבו' במ' אונטעתי' על אדמתם ולא ינתשו:

בארות הם חריצים עשויים בבנין לאסוף לחיובם מי המטר והם הם נשברין יללו המים מהם כמו שכתבו בהם והנה חוללת בוטמין בהם נכזבה והנה טוב ההל למיתלן לו הוא נמשל למקור מים חיים לשני פנים לטובה אחד שלה יכלו לו המים ממקום אחר אלה ממקומו הם כעשוי ועוד שאין להם הפסק כן טוב האל למיתלם לו כי הטובה יכל להם מלתו והוא לא יקבלנו מאחר ועובו ג' חן לו הפסק וכן המשיל הטוב שמיתלן ישראל מהאלוהות ומהחומות העיזדים חותם והיו בוטמי' במלך השור ובמלך מלרי' שהיו בוטמי' בו שיעזרו מהחויבי' הנדים אותם כמו הבארות הנשברים כי הפילו יהיו שלמים יש להם הפסק כשילכו המים המכונסים כי ממקום אחר יכלו להם המים המכונסים לא מעלמם כן הכת שהיה לעזריהם היה בה להם מאמר כי המלך לא יעשה דבר הלא בעור נבאיתו גם כן הם לא בעור אלהים כמו שנאמר חן המלך נושע נרוב חיל והם הם בוטמים שלהיהם יעורם הנה הם כמו בארות נשברים שלא יכילו המים כי אפילו ישים הדם בהם מים ילאו בעד הסבריו ולא ימלא בהם מים כן הם שבוטמים באלהים אחרים אפילו יהיה עם רב אפילו יהיו להם כלי זיין הרי הם כליזו לזכר וינלמס חייביה' אפילו יהיו מדוקרים וכן דגנס וחרושיהו למחר כמו שחמ' פנה אל הרבה והנה מעט ואת והבאת' הבית וכפחתי בו: יכלו יחזיקו כמו אלפים בת יכל: העבר' הה' פתחה כי היא לחמיה כלומר הם עבד הוא או ילד בית ואם הוא ילד בית שגולד מן השפחה שיש לו לחלם בביתו והלא נקרא בני בכורי בני' אתם ליי' אלהיכם ומנהג האב לרמס על הבן ואיך נטשו האל שבוו אותם חויבו ובי עבד הוא שאין משגיח האדון כל כך עליו כמו שמשגיח האב על הבן ומדוע עליו ישאגו כפירים ונתנו קולם עליו הבחילהו בקולם ובזוהו בדיהם עד שלכי זה לא נעשו האמות בע' שהיו עובדים אצל אשר הוא נבחייתו עב היוות חכם ולא ירא אלהים לגדו גדול עניו מנשא אשר על פני אלה אחר דוד אלה הכי אני עבדך אני עבדך כן אמתך כלומר נטוב כפחת לחוכרי ינה הוא נבחייתו אצל לך אונס וכן אלה הוכיח אותם אמו נשיתו: ואנכי נטעתיך שורק כולו זרע אמת זהו טוב א"כ הוא ענחו סבת חסאנו וזהו אף נהפכת לי סורי הגפן נכריה ואינו ראוי לטעמה וזהו כי אם קבני נכר ודברי לך נורית ירעה אם לא שיבש חסאנו מה אי אשכר כמו שאמר אף תאמר וכו':

מנחה גדולה

על כן אעשה לך כאמור ביעשי' אודיעה נא אתכם את אשר אני עושה לכרמי הסר מסומחו והיה לנער וגו'. כמו כן אמר להלן בחדשה ימלאנה שכל רודפיה השובים ביו החמרים של הכרמים כיון שסר ממנה הברד והיה למרחם כך ישראל כיון שנסתלקה השכינה מהם שהיה היתה משמרת אותם מכל צד ואיב זה היה בחדש אב שנסעה השכינה בעשר חסעו' בחדש' ז' וזה בחדשה ימלאנה וגו'. אז יאמר ואנכי נטעתיך שורק כדברי מו' לטעמוסף להם מלות על' מלות בני בנה כמתיין שורק היה מאז שאלמרת לך אנכי ה' אלהי' בזה נעשה נטע באמנים זרע אמת דומה לאבות השנעים שאלמרו להביס שמע ישראל ה' אלהי' ה' אחד כדמ' ול למר כמס שאין בלגך

אלא אל אחד גם אנו כך וכיון שפסוקי אמת כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע א"כ להם דמית וראוי אמת לקרוא זרע אמת ועתה אף נהפכת לי ועברת על הכל כי כל המורה בע"ז כהילו כופר בכל המורה כולה א"כ נהפכת לי נהפכת הקערה על פיה בסובך אותי וזע"פ שגם מס נהפך הדבר כי עשיתם העגל מ"מ שם היה מהעבר רב נעשה הדבר לא מורע אמת בני בחוני משא"כ כאן אף נהפכת לי אמת זרע אמת נהפכת לי: סורי הגפן כי שם נעבד לא נהפך כי אם עליו הגפן והפסולות משא"כ סורי הגפן הגפן בעלמנו נהפך לי:

גם זאת זה תלמידי ר' מן המקום הזה שלא יועילך מבטחך שהיית בועתה בהם ולא תלמידי להם ר' בעבור ומה שאמר וידך על ראשך כי כן לרך האשה הנוקת על אדמה הולכת וידיה על ראשה כו' בתנאי דה' על ראשה ותלך הלך וצקה וי' ובהתמו חובך על רישיך: לאמר ענינו עם כי מלאם י' והוא מהם כך בעבור מבטחך ופונך לך הן ישלח איש את אשתו: חניף תחנף הדרך היא: שיעשה זה זה המעשה כמו שחמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

לאמר הן ישלח איש את אשתו חמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

רשי

לאמר הן ישלח וגומר י' לומר שהן עוד את ראיה להכי כן דרך המשלח את אשתו וסלק לה וגומר: ואת זנית רעים רבים: עם אוהבים רבים, אף על פי כן שוב אלי: ושוב אלי כמו עשית ושוב אלי אני עשיתי בך: שפיים יבלי מים לא שוגלת לשון פלגש: ישבת להם להיות נכונה לקראתם: כערבי יושב ההרים שהוא תמיד מני בחון במדברות ועל שם כך הוא קרוי ערבי עשוק בערבה: מלקוש המטר היווד בניסן על המלילות ועל הקשן ומלקוש טרד יווא בלעז: הלא מעתה הלאו שבת מרעתך וקראת לי אבי ואם חשתי כי הינטור לך אדוניך לעולם את אשר חטאת לו אם ישמור לנפש לא ישמור: הנה דברתי בצפוק לא ככא עוד חליך ואתה הרעיה מעשי ולא תחני לב לשוב: ותכל ונחמת למרוד: משובה נחמת ומוכח בימי יאשיהו המלך כשניוני לחתוק עשרת השבטים הראית אשר עשית משוב ישרא' השוכנה אנבי' יאשיה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על ארמתי קודם שגלות בימי חזקיה עם האשע בן חלה הולכה היא הולכה על כל הר גבוה: ומני עס לע"ה ומזני: כמו ומזן י"ר יתירה: ואמר

גם זאת זה תלמידי ר' מן המקום הזה שלא יועילך מבטחך שהיית בועתה בהם ולא תלמידי להם ר' בעבור ומה שאמר וידך על ראשך כי כן לרך האשה הנוקת על אדמה הולכת וידיה על ראשה כו' בתנאי דה' על ראשה ותלך הלך וצקה וי' ובהתמו חובך על רישיך: לאמר ענינו עם כי מלאם י' והוא מהם כך בעבור מבטחך ופונך לך הן ישלח איש את אשתו: חניף תחנף הדרך היא: שיעשה זה זה המעשה כמו שחמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

גם זאת זה תלמידי ר' מן המקום הזה שלא יועילך מבטחך שהיית בועתה בהם ולא תלמידי להם ר' בעבור ומה שאמר וידך על ראשך כי כן לרך האשה הנוקת על אדמה הולכת וידיה על ראשה כו' בתנאי דה' על ראשה ותלך הלך וצקה וי' ובהתמו חובך על רישיך: לאמר ענינו עם כי מלאם י' והוא מהם כך בעבור מבטחך ופונך לך הן ישלח איש את אשתו: חניף תחנף הדרך היא: שיעשה זה זה המעשה כמו שחמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

גם זאת זה תלמידי ר' מן המקום הזה שלא יועילך מבטחך שהיית בועתה בהם ולא תלמידי להם ר' בעבור ומה שאמר וידך על ראשך כי כן לרך האשה הנוקת על אדמה הולכת וידיה על ראשה כו' בתנאי דה' על ראשה ותלך הלך וצקה וי' ובהתמו חובך על רישיך: לאמר ענינו עם כי מלאם י' והוא מהם כך בעבור מבטחך ופונך לך הן ישלח איש את אשתו: חניף תחנף הדרך היא: שיעשה זה זה המעשה כמו שחמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

רעים ה' בקריא וסימ' לאמר הן ישלח איש את אשתו: חניף תחנף הדרך היא: שיעשה זה זה המעשה כמו שחמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

רעים ה' בקריא וסימ' לאמר הן ישלח איש את אשתו: חניף תחנף הדרך היא: שיעשה זה זה המעשה כמו שחמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

רעים ה' בקריא וסימ' לאמר הן ישלח איש את אשתו: חניף תחנף הדרך היא: שיעשה זה זה המעשה כמו שחמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

מנחה גדולה

הן ישלח איש את אשתו חמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

הן ישלח איש את אשתו חמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

הן ישלח איש את אשתו חמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

הן ישלח איש את אשתו חמרה תורה כי תועבה היא לפני י' ולא תחטיא את הדרך כן אמר הנה חניף תחנף הדרך כלומר תחטא: ואת זנית רעים רבים ושוב אלי: במקומות רבי המשיל הכתוב כנסת ישראל לאשה והקב"ה בעלה כלומר שלקחה לו לעם נחלה והיא לו כחשה ופאה לה

ואמר הן ישלח וגומר י' לומר שהן עוד את ראיה להכי כן דרך המשלח את אשתו וסלק לה וגומר: ואת זנית רעים רבים: עם אוהבים רבים, אף על פי כן שוב אלי: ושוב אלי כמו עשית ושוב אלי אני עשיתי בך: שפיים יבלי מים לא שוגלת לשון פלגש: ישבת להם להיות נכונה לקראתם: כערבי יושב ההרים שהוא תמיד מני בחון במדברות ועל שם כך הוא קרוי ערבי עשוק בערבה: מלקוש המטר היווד בניסן על המלילות ועל הקשן ומלקוש טרד יווא בלעז: הלא מעתה הלאו שבת מרעתך וקראת לי אבי ואם חשתי כי הינטור לך אדוניך לעולם את אשר חטאת לו אם ישמור לנפש לא ישמור: הנה דברתי בצפוק לא ככא עוד חליך ואתה הרעיה מעשי ולא תחני לב לשוב: ותכל ונחמת למרוד: משובה נחמת ומוכח בימי יאשיהו המלך כשניוני לחתוק עשרת השבטים הראית אשר עשית משוב ישרא' השוכנה אנבי' יאשיה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על ארמתי קודם שגלות בימי חזקיה עם האשע בן חלה הולכה היא הולכה על כל הר גבוה: ומני עס לע"ה ומזני: כמו ומזן י"ר יתירה: ואמר

ההדמיה... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

במים הם ילכו וכו'... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

בנחה גדולה

המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים... המהמיר... אורים ותומים...

רשי

והבשר אכלה את יגיע אבותינו
מנעורינו את צאנמאדת בקרם את
בניהם ואת בנויהם: נשכבה
בכשתנו ותכסנו כלמטנו בליהוה
אלהינו חפאנו אנתנו ואבותינו
מנעורנו ועד היום הזה לא שמענו
בקול יהוה אלהינו: אם תשוב
ישראל ואם יהוה אל תשוב ואם
תסיר שקרציד מפני ולא תגור:
ונשבעת חי יהוה באמר במשפט
ובצדקה ויהי רצונו בן גוים ובו
יחללו: כי כה אמר
יהוה לא ישוהדוה וירושלם נירו
לכסדר ואל תגורו אלקים:
הפלו ליהוה והסרו ערות לבבכם
איש יהודה וישיב ירושלם פתחצא
כאש חמה יבקר והוא מכה מפני
רע מעללים: הגידו ביהודה
ובירושלם השמינו והמדרו ותקעו
שופר בארץ קראו מלא וואמרו
האספו ונבואה אל ערי המבצר:
שארנם ציונה העיוו אל תעמדו כי
רעה אנכי מביא מצפון ושבר גדול:
עלה הארץ מסכנו ומשדוה הגוים
נסע יצא ממקומו לשום ארצה לשמה
ערי תצננה מאין ישוב:

והבשר אכלה את יגיע אבותינו
מנעורינו את צאנמאדת בקרם את
בניהם ואת בנויהם: נשכבה
בכשתנו ותכסנו כלמטנו בליהוה
אלהינו חפאנו אנתנו ואבותינו
מנעורנו ועד היום הזה לא שמענו
בקול יהוה אלהינו: אם תשוב
ישראל ואם יהוה אל תשוב ואם
תסיר שקרציד מפני ולא תגור:
ונשבעת חי יהוה באמר במשפט
ובצדקה ויהי רצונו בן גוים ובו
יחללו: כי כה אמר
יהוה לא ישוהדוה וירושלם נירו
לכסדר ואל תגורו אלקים:
הפלו ליהוה והסרו ערות לבבכם
איש יהודה וישיב ירושלם פתחצא
כאש חמה יבקר והוא מכה מפני
רע מעללים: הגידו ביהודה
ובירושלם השמינו והמדרו ותקעו
שופר בארץ קראו מלא וואמרו
האספו ונבואה אל ערי המבצר:
שארנם ציונה העיוו אל תעמדו כי
רעה אנכי מביא מצפון ושבר גדול:
עלה הארץ מסכנו ומשדוה הגוים
נסע יצא ממקומו לשום ארצה לשמה
ערי תצננה מאין ישוב:

ובתחת חובין אסיפת לא אורת
אבהנא מזערא ית ענהון יתר
תוריהון וית בניהון וית פנתיהון:
נשכוב בבחת חובנא ותחפיננא
אתנעוהונא ארי קדם אלהנא
חכנא אנתנא ואבהנא מזעורנא
ועד יומא הדין ולא אקבילנא למימרא
דמי אלהנא: אם תשוב ישראל
לפולחני אמר ית תקבל חובך ער
לא תחתם נזיריה ואת העדי
שקצן מן קרמי לא תלטל: אם
תקיים בשמי קיים הואי בקושטא
ברנא ובכותא ויתרכון עממיא
בישראל ויהי ישחבחו: ארי בדין
אמר ילא איש יהודה ויהוה יתן
עבידו לבן עוברין שכין ולא תבעון
פודיקן בחובין: תובל לפולחנא די
ואעדרו של לבון איש יהודה ויתחי
ירושלם די לא ירלק באש תארונני
וישיב ולא יהיה מן קדם בישורת
עובדיכון: חו ביהודה ובירושלם
בשרו ואמרו ותקעו שופר בארץ
אכלו אסגו ואמרו אתכשו ויעלו
לקרין בריבן: זקופו אתא על ציון
גלו לאחת ערבון ארי בישתא אנה
מיהו מצפונא ותכיר ארבה: גלא
מלכא מכריבא ומחבל עממיאנטל
על
במשריתיה נפק מתרין לשואה ארעך לצדו קריון יצוין מבלי יחויב: על
מנעורנו נזמ' וחי אנשי מקנה חיי והבשר אכלה את יגיע אבותינו: נשכבה בכשתנו: ניר הוי' מ' א
ודת חסר וסימן למען היות ניר לרוד: נגון י' אלהינו ויר בירושלם: לתת לו ניר ולבניו כל הימים: לתת
לו ניר ולבניו דר' ניו לכס ניר ואל תרעו: נירו לכס ניר דחושע: רב אכל ניר ראשים: נר רשעים
השאת: בתרא חסר: ונבואה ב' א' מ' א' חסר וס' א' לבו ונבואה ונבואה ביה המלך: האספו ונבואה אל
ערי המבצר: קרמא חסר: וא' נבואה למשפנותיו נשחתהו:

הבשר אכלה את יגיע אבותינו
מנעורינו את צאנמאדת בקרם את
בניהם ואת בנויהם: נשכבה
בכשתנו ותכסנו כלמטנו בליהוה
אלהינו חפאנו אנתנו ואבותינו
מנעורנו ועד היום הזה לא שמענו
בקול יהוה אלהינו: אם תשוב
ישראל ואם יהוה אל תשוב ואם
תסיר שקרציד מפני ולא תגור:
ונשבעת חי יהוה באמר במשפט
ובצדקה ויהי רצונו בן גוים ובו
יחללו: כי כה אמר
יהוה לא ישוהדוה וירושלם נירו
לכסדר ואל תגורו אלקים:
הפלו ליהוה והסרו ערות לבבכם
איש יהודה וישיב ירושלם פתחצא
כאש חמה יבקר והוא מכה מפני
רע מעללים: הגידו ביהודה
ובירושלם השמינו והמדרו ותקעו
שופר בארץ קראו מלא וואמרו
האספו ונבואה אל ערי המבצר:
שארנם ציונה העיוו אל תעמדו כי
רעה אנכי מביא מצפון ושבר גדול:
עלה הארץ מסכנו ומשדוה הגוים
נסע יצא ממקומו לשום ארצה לשמה
ערי תצננה מאין ישוב:

מנחה גדולה

ויתכן פי' ונשבעת כמ' ונשבעת כמ'
שיראבו ועבדונו כלב שלם השבוע
וכן הכתיבם יתו כשכבה בכשתנו: ניר הוי' מ' א
לחת לו ניר ולבניו כל הימים: לתת
לו ניר ולבניו דר' ניו לכס ניר ואל תרעו: נירו לכס ניר דחושע: רב אכל ניר ראשים: נר רשעים
השאת: בתרא חסר: ונבואה ב' א' מ' א' חסר וס' א' לבו ונבואה ונבואה ביה המלך: האספו ונבואה אל
ערי המבצר: קרמא חסר: וא' נבואה למשפנותיו נשחתהו:

כך אמר ה'
מנחה גדולה
כח אמו' ה' ו' א'
הוא כסא' ה' אפר'
כח אמו' ה' ו' א'
הוא כסא' ה' אפר'

אורים ותומים

מקול פרש ורמה קשת... לטון ימיר על רבים דרך כלל כמו ויהי לי שור ומזרור ורומה קשת יורה החטים בקשת אמר כשישמעו קול הפרשים והקשתות שיהיו מחנה רב וישמעו קולם מרחוק יברחו ויגלו מהערים להשגב במקומות הגבוהים: בורחם כל אנשי העיר וכן אמר וכל ההרץ בלא מנרמה וכדומין לו ויחיו אמר על עיר מיוחדת בלחמה כל העיר אלא רובה לומר כל אנשי עיר ועיר: בלא בעבים במקומות הגבוהים בעבים על ההרץ הפלגה או פירוש בעבים ענין עובי רובה לומר בערים העבים והמשוככים בחילנות להסתר שם וכן תירגס יונתן עלו למערק בחורשית ומרגס יער חורשא: וככפים עלו: בסלעים סלע כיפא: כל העיר עזובה:

כי קול כחולה וכו' ירמה כנר פי' כפי' ישיעו בשקוק אוי' אהבה וגו' שה' שב חסדו ושליו חסדי כעס אויב' כן יאזרו ידיו רמה ויהו שאח' כנסת ישראל אוי' נא לי כי עיפה נכסי להגונים ולא אמר להגונים: שוטטו בחזנות ירושלים וכו' תדע שאמר לעבור הדת בלחם מן פנים בעבור על המצות אשר בין אדם לחבירו ובעבור על החמדות והס נידו למקום ועד' והתלוצץ הוא על האחרין כי אז נעשה חרב עד כפי כוחו וההוא עברה קשים מעברה ועל ב' אלה היה תמיהת הכניא כי על סבי' חשא ישראל באזרו שוטטו אס יש עוש' משפט כי המשפט בין אדם לחבירו חקש אחובה: כי האמונה לאלהים הוא: ואם היה וכו' להנה כנגד המשפט בלבו והשם היו ב' כוכין איתו להשבע באלהים לשקר ישבעו ואמר הכניא ע' כי הוא אין בלבו שישאל יתאזר באזובה רעה כלל אכל חשב שחשבו היה בדבר המשפט לבד ונה עשה הזמנת הו' לחטא אהם חזק שיהיה גלוי וידוע לפני היודע לבנות בליות שהיו כושרים בו בלבו אורכי וזה ה' הלא לאמונה ובני ירמה הוא ית' על האמונה הניא אהם אכל אבי השנעתי שלא ג' כ' חושאי כ'א על המשפט הוא ואבי אחרתי אך ללים הם פאולו כי לא ידעו דרך ה' וכו' ולכן עשה המופת ואמר אל הגדולים וכו' אלכה לי וגו' הם חושאים בבלי דעת לא חזק הכבוד א' ב' היודעים לא יפלו באזרו חזק עמנו ולכן אלכה לי וכו' כי הזה ידעו דרך ה' וכו' אכל המה יתנו חשאי אס כן גדל' שהיה הכנייה בלבו חזק סברו עול והוא עול מלכות סוד' והיא הכנייה ולכן עשה זה המופת ואמר: על

מקול פרש ורמה קשת... לטון ימיר על רבים דרך כלל כמו ויהי לי שור ומזרור ורומה קשת יורה החטים בקשת אמר כשישמעו קול הפרשים והקשתות שיהיו מחנה רב וישמעו קולם מרחוק יברחו ויגלו מהערים להשגב במקומות הגבוהים: בורחם כל אנשי העיר וכן אמר וכל ההרץ בלא מנרמה וכדומין לו ויחיו אמר על עיר מיוחדת בלחמה כל העיר אלא רובה לומר כל אנשי עיר ועיר: בלא בעבים במקומות הגבוהים בעבים על ההרץ הפלגה או פירוש בעבים ענין עובי רובה לומר בערים העבים והמשוככים בחילנות להסתר שם וכן תירגס יונתן עלו למערק בחורשית ומרגס יער חורשא: וככפים עלו: בסלעים סלע כיפא: כל העיר עזובה:

מקול פרש ורמה קשת ברחוק כל העיר באובעים ובכפים עלו כל העיר עזובה ואין יושב בהן איש ואחי שדוד מרדכי עשי כיתלבישי שני כיתעדי עדיהוב כיתקרעי בפור עינד לשוא תתיפי מאסורבך ענבים נפשך יבקשו: כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה קול בתציון תתיפח תפרש בפיה אוי' נא לי כי עיפה נפשי להרגים: שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ונבקשו בחובותיה אסתמצאו איש איש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה: ואם חיהוה יאמרו לבן לשקר ישבעו: יהוה עיניה הלא לאמונה היתה אחסולא חלו כליהם מאנו קחת מוסר חזקו פניהם מסלע מאנו לשוב: ואני אמרתי אהדלים הם אללהים: אלקה לי אלההדלים וארבה אותם כי המה ידעו דרך יהוה משפט אלהיהם אך המה יחדו שברו עול נתקו מוסרות: על

מקול פרש ורמה קשת ברחוק כל העיר באובעים ובכפים עלו כל העיר עזובה ואין יושב בהן איש ואחי שדוד מרדכי עשי כיתלבישי שני כיתעדי עדיהוב כיתקרעי בפור עינד לשוא תתיפי מאסורבך ענבים נפשך יבקשו: כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה קול בתציון תתיפח תפרש בפיה אוי' נא לי כי עיפה נפשי להרגים: שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ונבקשו בחובותיה אסתמצאו איש איש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה: ואם חיהוה יאמרו לבן לשקר ישבעו: יהוה עיניה הלא לאמונה היתה אחסולא חלו כליהם מאנו קחת מוסר חזקו פניהם מסלע מאנו לשוב: ואני אמרתי אהדלים הם אללהים: אלקה לי אלההדלים וארבה אותם כי המה ידעו דרך יהוה משפט אלהיהם אך המה יחדו שברו עול נתקו מוסרות: על

מקול פרש ורמה קשת... לטון ימיר על רבים דרך כלל כמו ויהי לי שור ומזרור ורומה קשת יורה החטים בקשת אמר כשישמעו קול הפרשים והקשתות שיהיו מחנה רב וישמעו קולם מרחוק יברחו ויגלו מהערים להשגב במקומות הגבוהים: בורחם כל אנשי העיר וכן אמר וכל ההרץ בלא מנרמה וכדומין לו ויחיו אמר על עיר מיוחדת בלחמה כל העיר אלא רובה לומר כל אנשי עיר ועיר: בלא בעבים במקומות הגבוהים בעבים על ההרץ הפלגה או פירוש בעבים ענין עובי רובה לומר בערים העבים והמשוככים בחילנות להסתר שם וכן תירגס יונתן עלו למערק בחורשית ומרגס יער חורשא: וככפים עלו: בסלעים סלע כיפא: כל העיר עזובה:

מנה גדולה

על ידי הרע אשר יתה' לאלות ואם אבות יומחו בלבד הבנים יקיימו הבית כי יקומו אחת אבותם אך גמות אלו ואלו בכל ישראל הוא הרבון כל הבתים של כל הרץ והוא כי שודרה כל הרץ כי עתה יסודו אהלי וגו' ע' מות אבות ובנים הוא הריסות ההלים ויריעות כרבע כי אין מקיימין כמדובר:

ירמיה ח

דק

קנה

אורים והובים

והיה אחר שאל יוכלו לקבור מאין מקום או שילאו הקבורים מרוב הרוני: והשבת: למרבה תהיה הארץ. ובמקום קול שמה יהיה קול יללה קול בדי וזעקה: בעת ההיא יוניאו כתיב וקרי ויזאו והענין קרוב כי פי ויזאו שיוזאו לא שילאו מעצמם וזה הענין לא ספר הכתיב בהרבה ירושלים בספר מלכים שהולאו הכשדים עצמות המלכים והשדים והכנענים והגזירים מושבי ירושלים מקבריהם אלא הכנעני שגב עליהם שיהיה כך ואפי' שלא ספר הכתיב וזה יהיה העונש להם החר מיתחם כמו שנאמר אשר אהבם ואת אשר עבדום וכן אמר על היוקים כשהתנבא עליו עונשו לא יהיה לו יושב על כסא דוד וכלתו תהיה מושלכת לחורב כיום ולקרת כלילה וכן אמר בפועל ישראל והיו משולמי בחולות ירושלים ורז' המרו בעין חיים מתים נחשטים וסמכו זה בפסוק והיה יד יי' שכם וצבאותים זה מטיעו שכי והביאו גם זה הפסוק לא יאספו ולא יקברו והקשו הלוי הפסוק הבא אחריו ונבחרות תמים כלומר למה היה נבחר מות מחיי' אם המתים נחשטים והם היה עניש המתים היה להם כפירה וזה נבחר ונת' לאלה הם הוא עונש החיים ובעין החיים מתים נחשטים למה החר ונבחר מית מחיים ופי' ונבחר ונת' לרשעים שלא ימיו בעולם הזה והעולם ויסלבו בנייהם: לדומן' ליכל יהיו כלומר כי לעולם יהיו על פני האדמה כי לא יקברו ולרוב עמידתם על פני האדמה יקברו וישבו עפר וזבל ונבחר המתים יהיה עניש מה שאמר שיהיו נחשטים מקבריהם והחיים הם השארית הנשארים שלא יתנו ויגלו ויבחרו בגלותם מות מחיי' כי יהיו ביד גוי נבל עבדים לגם אכזרי' שלא ירחמו עליהם וטיב מותם מהחיי': בכל המקומות הנשארים בכל מקום שיהיו הנשארים כמו הפוך הנשארים בכל המקומות אשר הדתים שם כמו ותשם בפיך עיניה וכל הארץ באו מזרמה לשבר אל יוסף באו מזרמי' אל יוסף לשבר לי יזעקו אלהי ידענוך ישראל לי יזעקו ישראל אלהי ידענוך וקדומי' להם שכחנו בספר מלל בחלק הדקדוק: וחומר' היפלו ולא יקומו' טעמו דבק עם הפסוק הבא אחריו מדוע שובנה כלומר למה זה החזיקו כל כך במשיה הרעים ומאלו לשבו וכי נפלו בעיני מעשיהם שלא קמו אחר כן כלומר כמה פעמים אחר בעונש מעשיה' ואחר כן בעונש קמו וכי סבורים הם שאל ישובו הם למוטב לא ישוב האל ממרון אפס עליהם היה שום פעם עד

ותהי נבלתה דעמא הרין משנרא למיכל לעופא דשמיא ולבעירא דארעא וליח דמניד: ואבטל מקרויא דבית יהודה ומשוקי ירושלים כל בעי וקל חרוא קל חתניו וקל בלן ארי לחורבא תהי ארעא: בעירנא תהי ארעא אמר יי' ויפקו ית גרמי מלכיא דבית יהודה וית גרמי רברביהו וית גרמי כהנאי ויה גרמי נביבי שקראו ויה גרמי יתבי ירושלים מקבריהו: וישמחונון לקבל שמשא וסיהרא ולכל חילי שמיא דרחמנו ודכחונון ודטענו כחריהו ודחכונון ודסינודו להון לא יתכנסון ולא יתקברון לייכל מדר על אפי ארעא יהון: ויתרעון כמותא מדבתיא לכל שארא דישתארו מן ורעיתא כי שתא הרה בכל אהריא דישתארו דאגליהו ליתן אמר יי' צבאות: והימר להון כדנן אמר יי' היפלו ולא יקומו אם למיתבגלי קדמי דלא יתובו: מה רין מתחסנין למתב לפולחני עמא הרין יחבי ירושלים חבו למרד מן אורייתא ולא צקן למתב אתקיפו בניכלין מסרבין למתב: איהו ולי קדמי לא כדכשר מכללין לית גבר דימתבמן בישתיה למימר מה עבדתי כולהון מסן ברעות נפשון כסופי אדגור בקרבא: אף חוריתא בשמיא ידעה זמנה ואשפנייה וכו' וכו' וקנוניה נטרין ית עידן מייעלהון ועמי לא הו' ידעין למעבר ית קיימא דיי: איכרין

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

ואת עמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב: מדוע שובנה העם הזה ירושלים משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב: הקשבתו ואשמע לואדבן ידברו אין איש נחם על דעתו לאמר מה עשיתי כלה שב כמצותם כסום שוטף במלחמה: גם חסידה בשמים ידעה מועדיה והור וסוס ועגור שמרו את ידע את כנה ועמי לא ידעו את משפטי יהודה:

איכה תאמרו חכמים אנו... מי שפסה הקולמוס לכתוב... ארבע תאמרו חכמים אנו...

רשי

אין הנה לשקר... ארבע תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו...

ירפא... ארבע תאמרו חכמים אנו...

איכה תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו...

אזכה זאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו...

מסרה

בדבר יי' הדסמי בקריא וסימ'... ארבע תאמרו חכמים אנו...

מבליגתי... ארבע תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו...

אזכה זאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו...

מנחה גדולה

אחת ממלות ה' לא כן העודר ע"ז... ארבע תאמרו חכמים אנו...

אזכה זאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו...

אזכה זאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו... ארבע תאמרו חכמים אנו...

ירמיה ט

דק

קס

אורים ותומים

כי השליכו משכנותינו... כי המסעד והנהיג בנשי...

רשי

כי השליכו משכנותינו... שוכנים ויש עוד לומר כי השליכו...

מסרה

רבותה' ומ'ל' וסי' וישאילו איש... מאת רעהו ואשה מאת...

כי השליכו משכנותינו:

כי שמענה נשים דבר... יהוה ותקח אונם דבר פיו...

ארי צדיאה בריתהא: ארי שמעא... נשיא פתגמא דין ותצית אודיכו...

כה אמר ה' אל יתהלל... חכם וגו' כנר ידעת...

כי כן עושה אתם הוא: בארץ... כי כן עושה אתם הוא: בארץ...

מנהה גדולה

כזן על עובד את תחתי... הכהן הגדול היה תורה שכתבה...

ובזה יש תיקון גדול להשיע קול... וזהו תיקון גדול להשיע קול...

כי כל היום עתה פה מול פה זעורה כי זעורה אחר על הגוים שהם ערלים ומול אחר על ישראל כי אף על פי שהם מולו זכר הם ערלי לב ורחוק ליענש ולא חמוץ על הגוים שהם ערלים כעבור הערלה כי לא נצטוו עליהם הלא צונו ייחזקל אחר כלומר הרי שבו ככל הגוים שהם ערלים שלא נצדלו מן האמות בנייתם הלא שידלו מהם ג' כמעשה' כעשה רעים וכיון שפעשה' כמעשה' הגוים ערלי לב לא תועיל מילת הבשר נתנה לבדית ולאוח להיות כגולה מכל העמים לעבוד את יי' כל לבנית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך חריק ונחמם אותם בצדק למען יכרו תמיד כי הם נצדלים מן האמות והואיל והתערבו בגוים ולמדו ממעשה' הרי הם כהם לאילו הפרו הפרות והאות ואינו להם לאלהיכי כהרו תחמיו הלהים חרילם יכך אחר החר זה אל דרך הגוי אל חלמדו וגו' שמעו' מבוחר הוא: כה אמר יי' אל דרך הגוי' כמוהת דרך הגוים וכמהו אספרה אל חקי יי' וירדפו אל מדין אחר אל תלמדו דרך הגוים כיון שהם מולי לאות ולברית בינו וביניכם שמרו את דרכי ולא דרכי הגוים ומאיתות השמים אל תחתו והם תאמר נעבוד הכוכבים כדרך הגוים כי הם שולטים בדרך ואותותם נראי להטיב ולהרע כמו השמש שיש לו ממלה בדרך בתזוזות ובפירות כמו שכתוב וממגד תזוזות שמש ואם נעבד אותו ירבו תבזויותינו ואם לא נעבדנו ירע לנו ויחסרו תבזויותינו ויראנו ג' כמקדמותו שזהו סמנון רע לעולם אל תחתו ממנו ומזולתו מן הכוכבי כי הם עבדי זעמו דברי ואם תעבדו הארון לא תעבדו הכוכבים והם יושלח מארה בתבזויותי' הפך מהשתכס: כיוחמו הגוים מהמה' אף על פי שיתחמו הגוי' מהמה' אתם אל תחתו כי אם תעבדוני אין להם רשות להרע לכם ולא תזיק לכם קדוה' והם הם כדרך ההנהגה צבול' והיה קיום הגול' ולשמנו' ובה הספר בפדטי' בדרך מהלכס זהו לשאר העמים כמו שאמר אשר חלק יי' אלהיך אותם לכל העמים הם להטיב הם להרע והחכם לקח הם העבדוהו בלב שלם יעלכו

אורי כל עממיא ערלין בבשרהו וכל בית ישראל ערלין בלבבו: קבילו ית פהתא דמליני עליכו בית ישראל:

כדנן אמר יי' מאורחת עממלא הילעון ומאורחתן בשימא לא התקרו ארי מתברין עממא מנהון: ארי זורה עממא למה אינון אריאעא מחורשא קין ליה עובר דינגר בחצינא: ככספא וברהבא הפי ליה במסמרון ובמקבין מתקין ליה דלא יצטלי: עובר נגיד זקפין אינון ולא ממליין איהנשלא יתגלו ארילית בהון רוחא להלכא לא תרחלון מנהון ארילא מבאשין וארילא יטבא לית אינון ידעין: לית בר מינה יי' רב את ורב שמך בניברותא: מן לא ירחל מן קרמך מלך על כל עממיא ארילך הוא מלכותא ארי בכל חבישי עממיא ובכל מלכותהו לית בר מינה: ובחרא יחובון עממיא על דאיטפשו על דיפלחיו לטעורא דלמא אינון: כספא דשפן מאפריקא מיתן ורהבא מאופיר עובר נגיד וירי קיני תבלא וארגנא לבושהו עובר חביש וכולהו: וייא להים קישוט הוא אקה קים וכלך עלמין מרוגזה הנוע ארעא ולא יכרין עממיא לסוברא רוגזה:

כי דיהגוים ערלים וכלבית ישראל ערלי רב: שמעו את הדבר אשר דבר יהוה אליכם בית ישראל: כה אמר יהוה אלהי דרדך הגוים אל תלמדו ובאותות השמים אל תחתו כיון תחתו הגוים מהמה: כיהקוח העמים הבל הוא כיעץ מעד כרתו מעשה ידי חרש במעמד: ככסף וזהב יפרו במסמרות ובמקבות יחוקם ולוא יפיק: כתמר מקשה המדה ולא ידברו נשוא ינשוא כי לא יצמדו אלהי תראו מהם כילא ירעו וגם היטיב אין אותם:

מאין כמטה יהוה גדול אתה וגדול שמך בגבורה: מילא יראך מלך הגוים כילך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמיה: ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הכלים עין הוא: כסף מרקע מתרשיש יזכא וזהב: סאופז מעשה חרש וירי צורף תכלת וארגמן לבוש מעשה חכמים כלם: ויהוה אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו חרע הארץ ולא יבלו גוים ועמו:

כרנה דנא

מכל נוק משפטי הכוכבי וגם הגוים לא תועיל עבודת' להם כי הארון ראוי לעבד לא העבד לפיכך לא תזילס עבודתם אות' מנוקס: כי חוקת העמים: ראו אל מה הביאם עבודה זו כי מעבודת הכוכבי צאו אל עבודת הללמים כי יאחרו להם כהניה' ללם זה נעשה במקו' השמש ולכבודו נעשה והעבודו כאלו עובד השמש כמו ללם הוכס שעשה נכוד נר לשמש וכן יעשו הללמים לשאר הכוכבי' ואלו הם חקות שמו להם לחק כהני הללמי' והרגילו אותם בזה הדעת עד שארכו השני' בזה הדעת עד שיחשבו ההמון כי זה הללם מטיב ומריע וזה הוא העל ועד שקין בו ממש כי הללם הוא עין הוא ומיער כרתו הפושה אותו והוא מעשה ידי מרש שתקנו במעמד והוא שקורין אותו דולרויר' כלע' וזה הללם אין לו פעילה בעלמו ואיך ירע כלשר ישבו אלה הסכלים וזה הכל שאין כמיהו' ככסף וזהב ייפאו' לפי שהוא עין חופה אותם בכסף וזהב כדי שיהיה יפה ואלה בעיני הרואים ויכנס בלבם לעבדו: יחוקס' עסי הכסף והזהב יחוקו אות' על העין במסמרות והמקבות שיכו בהם עליהם שלם יפיק כלומר שלא ילא מתכונתו ולא יכפל מעבין ופיק דרכים ויש לפרשו מעבין ותפק לרעב ויהיה זה פעל עומד ר'ל שלא ילא ממקומו: כחמר מקשה: כמוהתמר שהוא שוה ארץ צבופ עוות כי פעליו הם למעלה וכל גופ' שוה וכן מעשה מקשה שיהי כן הללם עומד וזקף שוה בדמות אדם ולא ידברו כי אין בקרב' רוח מניעה כל שכן מדברת וזה שאמר כמות יגשאו הם יסיעו ומק' למקום יגשאו כי הם לא יעמדו בגליה' ואחר שהם כך אל תבטחו בהם ואל תיראו מהם כי לא ירעו: וגם היטב אין אות' אין עמם בת להטיב תומר כמו חמר וכן בא בחולם והיא יושבת תחת חמר' יגשאו הפך כי הראוי יגשאו וכן גשאו עריך כמו נשאו: מאין כמיה: ממה שאנו רואים ויודעי' שאין כמיה לא בעליונים ולא בתחתונים ידענו כי גדול הזה וגדול שמך בגבורה ואמר אתה ואמר שמך להודיע כי הוא שמו ושמו הוא: מי לא ייראך' ביר' היתון לבד ופי' הפעל נעלמת מהמתכתב ונמשכת ה'וד בעינה להורות על יוד הנשקדת אמר מי לא ייראך לפי שאמר אל תיראו מהם חמר אותם' אין ראוי לירא מהם אבל אתה מי לא ייראך הפי' הגוים העובדים האלילים ראוי להם שייראך כי אתה מלך עליהם: כי לך יאתה' המלוכה לא לאחר כלומר ראוייה הית לך וליהם אותה אלך לא לאחר כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם אומרים מאין כמיה ואינם עובדים הכוכבים הלא להיותם תמעי' בינך ובינם ואמר חכמי הגוי' כי הם יודעי' כי הפסל אינו כלום ואם יעבדו הכוכבי' לא יעבדום אלא מפני שהם משרתין להיות' אמעיים אף על פי כן הם חוטאי' כי אין צריך אמעיים בין האל ובין האדם כי הם יי' ושפל יראה אלל ההמון חושבים כי הפסילים מלכות קיימת כי הם ליי' ובלחת' חכמי הגוי' באחת יבערו ויכסלו שהם מיכרי' העם לעבוד הפסילי' שהם הכלים ועץ כי הוא מרוקע בכסף וזהב ואין לו פעולה בעלמו כי הוא עשוי מן השפל שבמלאכות והוא הרומש כי הנמלאות שלשה מי נומח דומם: כסף מרוקע' מן וירקעו את פתי הוהב והם מרוקעין הטמים לחפות בו פסל העץ ליפותו ועוד מטרמיים ענמם להביא כסף טוב מחרשי' וזהב מאפר מי שהם רחוקים ממלה המקומות ועוד לובשים אות' בתכלת וארגמן מרוקס במלאכת החכמי' במלאכה וכל זה להרהות בעיני ההמון יעים וטיכנס בלבם יראת' ושיאמרו וזהב יודעום: ויי' אלהים אמת' אלה האלהי' שעושין לעבדם הם שקר והם מת' כי אינם אלהי' ואין יכולת מהם והוא לבדו היכול האמתי והשופט האמתי שאין כמו והנהגמו תלויס ביד אמת' הוא אלהי' חיים' הוא המי האמתי שאין חיו תלויין בחרת כי חיו ממנו וכל החיים זולתם חיי' וממנו ואמר חיים בלשון רבי' כמו אלהים קדושי' הוא דרך כבוד והוא מלך עולם ומכיר זה כי מקצפו חרע הארץ ולא יכילו גוים ועמו ומין יכולת בהם שעללו ממנו כשיקצפו עליה' ולא יוכלו להכיל ולסבול ועמו ורעש הארץ הוא משל למרן יושבי הארץ חיוה גוי שיהי ויכל' להכיר כי מאתו הוא שמודיע אותם תמילה קוד' בא הכורסנות ביד עבדיו הנביאים: ותרעש הארץ' כוכל לפרש ג' כמשמעו שתקע עיר ויושביה פעמים ברעש הארץ:

מנחה גדולה

אורי כל עממיא ערלין בבשרהו וכל בית ישראל ערלין בלבבו: קבילו ית פהתא דמליני עליכו בית ישראל: כדנן אמר יי' מאורחת עממלא הילעון ומאורחתן בשימא לא התקרו ארי מתברין עממא מנהון: ארי זורה עממא למה אינון אריאעא מחורשא קין ליה עובר דינגר בחצינא: ככספא וברהבא הפי ליה במסמרון ובמקבין מתקין ליה דלא יצטלי: עובר נגיד זקפין אינון ולא ממליין איהנשלא יתגלו ארילית בהון רוחא להלכא לא תרחלון מנהון ארילא מבאשין וארילא יטבא לית אינון ידעין: לית בר מינה יי' רב את ורב שמך בניברותא: מן לא ירחל מן קרמך מלך על כל עממיא ארילך הוא מלכותא ארי בכל חבישי עממיא ובכל מלכותהו לית בר מינה: ובחרא יחובון עממיא על דאיטפשו על דיפלחיו לטעורא דלמא אינון: כספא דשפן מאפריקא מיתן ורהבא מאופיר עובר נגיד וירי קיני תבלא וארגנא לבושהו עובר חביש וכולהו: וייא להים קישוט הוא אקה קים וכלך עלמין מרוגזה הנוע ארעא ולא יכרין עממיא לסוברא רוגזה:

רשי

אל דרך הגוים אל תלמדו: ואין נאיות השמים אל תחתו מתמו' לוקה וממארות לוקין: חרש' חומן: מסמרות' קלוה' בלע'ז: מעמד' דולרויר' ר'ל: מקבות' קורנס מר' טול בלע'ז: יפיק' יכרע דרכיו לשון פוקה ופיק דרכים: כחומר מקשה' מקיס אותה בקורנס עד שזוקף לו קומה כדקל: אל תיראו מהם' הם תפרשו מהם כי לא ירעו לכם: וגם היטב אין אות' הם העבדו היטיב כמו להטיב: לך יאתה' לך נאה: ובאחת יבערו' הגוים ומה היא האחת מוסר הכלים של עין שלהם ויתייסרו עליו יבערו לשון עטוף וכן ויכסלו: מרוקע' מרודד' ויי' אלהים אמת' למה כי הוא אלהים חיים ומלך עול' לכך יכול לאמת דבריו אבל צער ודס' און לעשו' ומת חותש כמו או יורד מנכסיו ואין צידו לקיים' כדנא

מסרה

הוא אלהים ה' בנביאים ונשמע וימס לבבנו' ולא קמת עוד רוח' מקצפו חרע הארץ ולא יכילו' רעו כיוני' הוא האלהים ויאמר יי' אלהי אבותינו הלא אמת:

הוא אלהים ה' בנביאים ונשמע וימס לבבנו' ולא קמת עוד רוח' מקצפו חרע הארץ ולא יכילו' רעו כיוני' הוא האלהים ויאמר יי' אלהי אבותינו הלא אמת:

אורי כל עממיא ערלין בבשרהו וכל בית ישראל ערלין בלבבו: קבילו ית פהתא דמליני עליכו בית ישראל: כדנן אמר יי' מאורחת עממלא הילעון ומאורחתן בשימא לא התקרו ארי מתברין עממא מנהון: ארי זורה עממא למה אינון אריאעא מחורשא קין ליה עובר דינגר בחצינא: ככספא וברהבא הפי ליה במסמרון ובמקבין מתקין ליה דלא יצטלי: עובר נגיד זקפין אינון ולא ממליין איהנשלא יתגלו ארילית בהון רוחא להלכא לא תרחלון מנהון ארילא מבאשין וארילא יטבא לית אינון ידעין: לית בר מינה יי' רב את ורב שמך בניברותא: מן לא ירחל מן קרמך מלך על כל עממיא ארילך הוא מלכותא ארי בכל חבישי עממיא ובכל מלכותהו לית בר מינה: ובחרא יחובון עממיא על דאיטפשו על דיפלחיו לטעורא דלמא אינון: כספא דשפן מאפריקא מיתן ורהבא מאופיר עובר נגיד וירי קיני תבלא וארגנא לבושהו עובר חביש וכולהו: וייא להים קישוט הוא אקה קים וכלך עלמין מרוגזה הנוע ארעא ולא יכרין עממיא לסוברא רוגזה:

ואני כנענה הכה עדותי... כי רעיתי' או תעלוני... ולא שיש לך בשת ורוע...

ואני כנענה הכה עדותי... כי רעיתי' או תעלוני... ולא שיש לך בשת ורוע... וכן הלאה...

מ' קדם בשתיך בכו היותא תקיפא... האכאילן ויתא דשפיר בריוח ויא... בחווייה וסוכיה מטלן באילניא כורבי...

כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני...

מ' קדם בשתיך בכו היותא תקיפא... האכאילן ויתא דשפיר בריוח ויא... בחווייה וסוכיה מטלן באילניא כורבי...

כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני...

מ' קדם בשתיך בכו היותא תקיפא... האכאילן ויתא דשפיר בריוח ויא... בחווייה וסוכיה מטלן באילניא כורבי...

כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני...

מ' קדם בשתיך בכו היותא תקיפא... האכאילן ויתא דשפיר בריוח ויא... בחווייה וסוכיה מטלן באילניא כורבי...

כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני...

מנחה גדולה

בכוננה למרחוק ואחר שאפילו והערתו להם במקום אשר הדיחם... כי רעתי' או תעלוני... כי רעתי' או תעלוני...

גדולה

מסרה

ירמיה

ע

ירמיה יב

דק

קסג

אורים והומים

מדוע דרך רשעים צלחה שלובלי בנדי כנר: נטעתם גשמי ישרו ילכו גשמי פרי קרוב אתה בפיהם ורחוק מבליתיים: ואתה יהוה ידעתי תראני ובחנת לבי אתה התקם כצאן למטבח והקדשם ליום הרגה: ערמתי תאכל הארץ ועשב כל השרה יבש מרעה ישכיכה ספתה בהמות ועוף כי אכרו לא יראה את אחריהו: כי ארצ רגלים רצתהו לאוהו ואין תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בושח ואין תעשה כגאון הירדן: כי גם אחיה ובית דאביה גם המה בנרוך גם המה קראו אחיה מלא אל האמן גם כירדנו אליה טובות: עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ירדן נפשי בכף איבה: היתה מקבא דבבל ריגלאה נבייא את חזיון מהרה וכן פון דאחיה מה דאנא עתיד למיעבר לאבדתך צדיקא דמן עלמא דרהטו בסוסותא למעבר עוברין טבין קרמי ואף אמרית להו דאיתי על בניהו ברכו ונחזו הא בסיא דנחיהוין שטוף לירדנא: ודאת בעי עליהו רחמי ארי ית אחך ובית אבך אף אינון שקרו כך אף אינון אמרו עלך מילין ב שן לא תהימן בהו ארי ימרון עלך פתגמין תקנין: שבקית ית בית סקדשי רשעית ית אחפנתי מסרית ית עפא דיהוה חביב קרמי ביד שגאווה:

רשי

מדוע דרך רשעים צלחה שלובלי בנדי כנר: נטעתם גשמי ישרו ילכו גשמי פרי קרוב אתה בפיהם ורחוק מבליתיים: ואתה יהוה ידעתי תראני ובחנת לבי אתה התקם כצאן למטבח והקדשם ליום הרגה: ערמתי תאכל הארץ ועשב כל השרה יבש מרעה ישכיכה ספתה בהמות ועוף כי אכרו לא יראה את אחריהו: כי ארצ רגלים רצתהו לאוהו ואין תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בושח ואין תעשה כגאון הירדן: כי גם אחיה ובית דאביה גם המה בנרוך גם המה קראו אחיה מלא אל האמן גם כירדנו אליה טובות: עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ירדן נפשי בכף איבה: היתה מקבא דבבל ריגלאה נבייא את חזיון מהרה וכן פון דאחיה מה דאנא עתיד למיעבר לאבדתך צדיקא דמן עלמא דרהטו בסוסותא למעבר עוברין טבין קרמי ואף אמרית להו דאיתי על בניהו ברכו ונחזו הא בסיא דנחיהוין שטוף לירדנא: ודאת בעי עליהו רחמי ארי ית אחך ובית אבך אף אינון שקרו כך אף אינון אמרו עלך מילין ב שן לא תהימן בהו ארי ימרון עלך פתגמין תקנין: שבקית ית בית סקדשי רשעית ית אחפנתי מסרית ית עפא דיהוה חביב קרמי ביד שגאווה:

מדוע דרך רשעים צלחה שלובלי בנדי כנר: נטעתם גשמי ישרו ילכו גשמי פרי קרוב אתה בפיהם ורחוק מבליתיים: ואתה יהוה ידעתי תראני ובחנת לבי אתה התקם כצאן למטבח והקדשם ליום הרגה: ערמתי תאכל הארץ ועשב כל השרה יבש מרעה ישכיכה ספתה בהמות ועוף כי אכרו לא יראה את אחריהו: כי ארצ רגלים רצתהו לאוהו ואין תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בושח ואין תעשה כגאון הירדן: כי גם אחיה ובית דאביה גם המה בנרוך גם המה קראו אחיה מלא אל האמן גם כירדנו אליה טובות: עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ירדן נפשי בכף איבה: היתה מקבא דבבל ריגלאה נבייא את חזיון מהרה וכן פון דאחיה מה דאנא עתיד למיעבר לאבדתך צדיקא דמן עלמא דרהטו בסוסותא למעבר עוברין טבין קרמי ואף אמרית להו דאיתי על בניהו ברכו ונחזו הא בסיא דנחיהוין שטוף לירדנא: ודאת בעי עליהו רחמי ארי ית אחך ובית אבך אף אינון שקרו כך אף אינון אמרו עלך מילין ב שן לא תהימן בהו ארי ימרון עלך פתגמין תקנין: שבקית ית בית סקדשי רשעית ית אחפנתי מסרית ית עפא דיהוה חביב קרמי ביד שגאווה:

מנחה גדולה

ע"כ כי הוא שאל ממנו ית' הודיעני נא את דרכיך וגם ירמיהו שאל על זה מדוע דרך רשעים צלחה והוא זכ על נ"ל וז' כשדים כרהה אוחס הנביא מלליותם נמשיהם ונשיהם כל המלכות והוא נטעתם גם שורם לפי שלא היה נבוכד נר בן הלך ולא ירש המלכות מהביתיו אבל הוא קם מעלתו וכללו השם נטעו ומיד שרש בחרן גזעו ולכן נבוכד נר היה גם שורם נביא ונביא נביא ירשם מלכותו וז' שם מראים עמם בעלי משפט ודקדק וירחם את האל עובדי שמים וז' הוא מן השפה ולחון הכל רחוק היה מכליותיהם כי אין נמסרנותיהם יראת שמים בדבר מן הדברים כמו ש' מל' פעמים רבות בחסדי אמות העולם ע"כ: ומהר' מ"א ז"ל כתב צדיק אתה וגו' ככה שמים הנה המלכות לפי האמת אתה על עממי שאני צדיק ודע לי ע"י ר' ל' שבת רשע ועובד וישעיהו הרשעים האלה המצידים לי כי הם רשעים ומלליותם אמר הנה על ההלכות ה' שהוא עלי כי צדיק אני ורע לי לא לדבר על זה כי הם אצדוק עלי את הדיון ולומר צדיק אתה ה' ב'לו' ולא בני כי רבי הליך הליהו על ריני הגונע אלי כי אתה היווע אס צדיק רני וגו' אתקע עממי בספרות יהוה צדיק לריב הליך אך משפטים שהוא מינוע משפטים והוכחות רובו ארבע אותך כי אכן ורקין מעשיון בסוהויהך משפטים שהוא מינוע משפטים ובהקום הראוי לעשות גם משפט זה ארבע אותך בלומר לה כמתלונן כי אם כמדבר בלבד והיא מדוע דרך רשעים צלחה וגו' והוא כי הנה מסקנת הגמרא היא שאת לאוהב' להשד רשע ורע לו רשע גמר רשע וטוב לו רשע שאינו גמור חמר הנני רואה כיכד זה כי הרשעים המתאחרים לרשעים בהם המוחזקים ברשע שהוא כעמיהם של אויבהו שם הרשעים נמורים עד שהרשע נעשה להם דרך כנוסה להם נעשה במקום שהיה רלויה להם רשע ירשם ש' רשע שאינו גמר רבי אס צדק

היתה כהרעה ביער... כשנאמר ההרים ביער ונתן קולו וישמעו העוברים ושבים הקול יעזבו דרך היער או הסמוך לו כן עזבתי אני את נחלתי כי היה לי כמו הרעה ביער...

היתה לי נחלתי יער על ב' חצות להם ההרים על המזרחיים הם חל החטא בגולה והרעה כשע זכרתי והשנית כנגד הכל עשיתי והחטא זכרתי את הרעה לי גלהתי וכו' וזה יעשה על להחזיק הא' כי יחזרו שדוף שוף בארץ ביער אשר עליו את יעשי' חלאפי משפט וגו' ועל הב' את' נחמה עלי בקולה והוא שהיו דברים כנגד אשר עליו את' ג' כי איה היה שמו וגו' אמנם אע"פ שנתעורר שניהם הדיון מיושן כנגד אפי' את' על זאת הב' על כן שנאמר: העים צבוע וגו' הנה הכסף קדושה עיש כמזבח' אלני כס' יורד העיש וגו' כי ירחיק על עירוב הכסף בכח העיש והוא אשר לא ר' אברה' וכו' כנה לנאך והעיש' כס' מיפתי כי הנורה האת הכזה עליש היא חפאת השי' לא זולת זה כי אם זה העיש יח' בהיותו צבוע ע"ד הזה מן הכסף וגו' ונכחי דעת הגרמי וכן יתקבצו הכל אליהם והוא העיש צבוע נחלתי העיש סביב עליה אל אינו כן כי כל חיות השדה יבאו לחלבה חמט זה העיש יוליד ג' כהקטן נחלי מדבק בהסך המלא הסך הקודם וזהו כזה כי ב' העשרות הם כי לא יחזרו בשנית אל שונבו העשיריות לא יוקום ג' חלמה כלם כחם עור דומם אל על הגלגול והנה שפא הנורה על זה מן העושים אשר רחמים בזה השדה ובהם דומים רבים וחלבים גדולים אשר בארץ הם אל זה רגויו היות רבים הרעיים החשופים יורה שדעת הקול' הסניחה עמדה כי יתקבצו כלם בעת א' והו' שמה לשמה וגו' אלה עלי שמה יורה אכילתה והרעה כי נשמה כל הארץ ואין כח ביד שר על כל הארץ בכל וילתו ית' וי' ג' מיני ראות הכחות לשלם כוללת חאזו ית' והם חרבו' היא ירעה נורה כוללת היא ועל' וזה מקל' הארץ ועד קיה הארץ ארץ שלם לכל בשר יורה והעור חאזו וזהו שאל יעשו ולא הכינו אש עליו אשר כי ארץ אש על לב :

היות קרמי אחסנתי כאריא בחורשא... קליקת עלי אתה ונשתה על כן רחוקתה: כעופא דמחברך בן אתברא אחסנתי קרמי וכעופא דמשתדי בן יתכנשוני עליה דקטלין בתרפא מסחור קחור מלכי עממיא ומשיריתיהו יתוון עליה למיבוי: מלכין סגיאין קטילו עפי דושישוית אחסנתי יתבין ית אחסנת חמדתי למדבר צדי: אתאבלת קרמי חרוכת צדיאת כל ארעא ארילית אינש דמשיודחלתי על קבא: על כל יגידין כמדברא אתו בזוין ארי זרפא קדם יי מקטלא מסכיפי ארעא ועד סיפי ארעא לית שלמא לכל בישרא: לא תהון דמין לדורעו הטין על ביר ולא משבחין למיכנש אלהו כוכין ומעללהונית להון הנארה ותכתתון בעוכריכון כמיתיעליכון תקוף רונא דיי: כדנן אמר יי על כל מגריא בישא דמנוקן באחסנתא דאחסנין ית עמי ית ישראל הא אנא מטלטל להון מעל ארעהון וית דבית יהודה אטלטל מביניהון: יהוה כתר דאטלטל יהוהון ארוב במימרי ואירחם עליהון ואתיבנין גבר לאחסנתיה וגבר לארעה: ויהיאם טילף יילפון מאורחתי כנישתא דעמי לקיימא בשמי קיים הוא יי כמדאר' לופית עמי לקיימא בשום טעיהו ויתקיימו בנגו עמי: ואם לא יקבלון אולפן ואטלטל ית עמא דהין טילטול דאבדן אמר יי: כדנן אל דרך הגוים אל תלמדו: אריר הגבר: עמוד בהצר: על כל שכני הרעיים: עשו משפט וצדקה: כתבו את האיש: רגוני שב שבות: קול ברמה נשמע נהי: מעני קולך מכבי ועניך: נתן שמש לאור יום: עוד ישמע במקום הזה: אם ימדו שמים: אל השיאו: את פרעה הפרעי: האמר אליו: מים עולים מצפון:

היתה לי נחלתי כאריא ביער נתנה עלי בקולה עליו שנאתיה: העים צבוע נחלתי ליהעיש סביב עליה לכו אספו כל חיה השדה התיו לאכלה: רעים רבים שחתו כרמי בסוסו את חלקתי נתנו את חלקת חמדתי למדבר שממה: שמה לשממה אבלה עלי שממה נשמה כל הארץ כי אין איש שם על לב: על כל שפים במדבר באו שדרים כי חרב ליהוה אכלה מקצה ארץ ועד קצה הארץ אין שלום לכל בשר: זרעו חטים וקצירם קצרו נחרו לא יעלו ונשו מתבואתכם מחרון אף יהוה: כה אמר יהוה על כל שכני הרעים הנגעים בנחלה אשר הנחלת יאת עמי את ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: והיה אחרי נתיא אותם אשוב ורחמתיים והשיבתים איש לנחלתו ואיש לארצו: והיה אסלמד למדו את דרכי עמי להשבע בשמי חיי יהוה כאשר למדו את עמי להשבע בכעל ונכנו בהוך עמי: ואם לא ישמעו ונתשתו אתהגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה:

כמה אמר יהוה על כל שכני הרעים הנגעים בנחלה אשר הנחלת יאת עמי את ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: והיה אחרי נתיא אותם אשוב ורחמתיים והשיבתים איש לנחלתו ואיש לארצו: והיה אסלמד למדו את דרכי עמי להשבע בשמי חיי יהוה כאשר למדו את עמי להשבע בכעל ונכנו בהוך עמי: ואם לא ישמעו ונתשתו אתהגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה:

כמה אמר יהוה על כל שכני הרעים הנגעים בנחלה אשר הנחלת יאת עמי את ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: והיה אחרי נתיא אותם אשוב ורחמתיים והשיבתים איש לנחלתו ואיש לארצו: והיה אסלמד למדו את דרכי עמי להשבע בשמי חיי יהוה כאשר למדו את עמי להשבע בכעל ונכנו בהוך עמי: ואם לא ישמעו ונתשתו אתהגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה:

מסרה

לכל בשר ז' בקריאה וסימ' נמטר בסדר קרח: כה אמר יי בבעמא בכפרא וסימ' מה מצאו אבותיכם בי עול אל יתהלל חכם בחכמתו: קול רגוני שב שבות: אל השיאו: את פרעה קול ברמה נשמע נהי: מעני קולך מכבי ועניך: נתן שמש לאור יום: עוד ישמע במקום הזה: אם ימדו שמים: אל השיאו: את פרעה הפרעי: האמר אליו: מים עולים מצפון:

בנחה גדולה

השיב האנרות לא היה בעצם לכבוד ית' כי אם של יבשו דפי קורא הכתב שיאחז עליכם מלך גדול כמלך כשדים אינו יודע לסדר ככתב כי כן דרך מלכים לדקדק בכתיבת אנרותיהם שלא יב' לטון הדיוס כי אם ע' פנעיות הלשון בדקדוק בלי חסר ויתיר או שינוי הדבר' שלא כסדרן ושלא במקומם וי' כי היה הדבר להם לחרפה לשלוח כתב מתחת ידם שיאנו מחוקן באופן שלא עשו הדבר לכבודך כי אם לכבודם והף שאמר קריהו ליה אלהא רבא וכתביתו ליה לבסוף שרפה שאל כבודך חס' והיה דבור ככה כדי להראות מוס הכתב משא' כ' מחשבת לבו ועל כליותיו לא כן היה כי אם שלא יגיע להמלך בושט ע' כ' ויה קרוב אחת בפיסם ורמק מכלותיהם: ומוצטק אני שלא תכעס עלי על אשר אני רוצה לידע מדותיך וכקרא' חגר על מדתך חלילה כי אחת' ה' ידעתני ונחנת לבי שאני שלם עמך בלב שלם ואיני מהרהר חלילה אתה מדותיך אלא כל ישעי וחספי להתחנן ולבקש להתעל על בניך שחרתי בקמה משוכלי ישראל וזהו כוונת לבי התקט כאלו לעבדה וגו': כיון שהם יומר רשעים וגרועים מישראל:

ירמיה יד

דק

קסה

אורים ותומים

זה גורלך מנת מדך... כמו מדותך או יהיה מדה מחובר בלשון זכרים... אורם ותומים

זה גורלך מנת מדך... כמו מדותך או יהיה מדה מחובר בלשון זכרים... אורם ותומים

זה גורלך מנת מדך... כמו מדותך או יהיה מדה מחובר בלשון זכרים... אורם ותומים

זה גורלך מנת מדך... כמו מדותך או יהיה מדה מחובר בלשון זכרים... אורם ותומים

זה גורלך מנת מדך... כמו מדותך או יהיה מדה מחובר בלשון זכרים... אורם ותומים

זה גורלך מנת מדך... כמו מדותך או יהיה מדה מחובר בלשון זכרים... אורם ותומים

זה גורלך מנת מדך... כמו מדותך או יהיה מדה מחובר בלשון זכרים... אורם ותומים

יד

אצורים

סדרה

וגדאה ה' וסי' שנית אל הכהן... ונר' אל הכהן דודי' במקו' השחין

האשם בעבור שהלדמה חחה ובשרה כי לא היה ג' בס' בארץ או פסע בעבור לסוף הפסוק הזה

האשם בעבור שהלדמה חחה ובשרה כי לא היה ג' בס' בארץ או פסע בעבור לסוף הפסוק הזה

האשם בעבור שהלדמה חחה ובשרה כי לא היה ג' בס' בארץ או פסע בעבור לסוף הפסוק הזה

האשם בעבור שהלדמה חחה ובשרה כי לא היה ג' בס' בארץ או פסע בעבור לסוף הפסוק הזה

האשם בעבור שהלדמה חחה ובשרה כי לא היה ג' בס' בארץ או פסע בעבור לסוף הפסוק הזה

האשם בעבור שהלדמה חחה ובשרה כי לא היה ג' בס' בארץ או פסע בעבור לסוף הפסוק הזה

מנחה גדולה

מילול וגם זכר לעמכם וזה תנו' לה' אלהיכם כבוד שזה העיקר שראוי לכם לעשות ועוד כוונת

ואם האבית הם לדיקים למה ימותו הבנים ומה שאני רואה בזה הוא כי במקום הזה רוצה לומר בעצמותו כי רצה לו נבואה זו והזכירו שלח יקח חסה ולא יוליד בנימי

רשי

בית מרוח כי צמתם וספוד בחמשי עת ספור ועת רקוד ישיקו נ בקריא יסי כי מן הבאר ההיא ישיקו ולא ישיקו אתם כוס ישיקו כל חתיו יערי אבי לעניניכ ח' וסימ' ככל אשר עשה יי

כי כה אמר יהוה על הבנים ועל

הבנות הירידים במקום הזה ועל אמהם הילדות אותם ועל אבותם המולדים אותם בארץ הזאת כימותי תחללים ימותו לא יספרו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו ובהרב וכרעב יכלו והיתה נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ

ארי כדן אמר יי על בני ועל בני

דמתלדן בארץ הרין ועל אמהם הירדן יתהון ועל אבהם הירדן יתהון בארץ הרין אמת ממרשי כפן ימותו לא יספרו ולא יתקברו לזכר מברר על אפי ארעא יהוון ובחרבא ובכפנא יסופון ותיהן נבלתהון משגרא למיכל לעופא דשמיא ולבערא דארעא

ארי כדן אמר יי לא תיעול לבית

מרוחא ולא תהך למספר ולא תדויו להון ארי כנישית שלמי מן עמא הרין אמר יי תחסדא ויתרחמי וימותו רברבין ודעדקין בארעא הרדא לא יתקברו ולא יספרו להון ולא יתהמסו ולא ימרטו להון ולא יפרסו להון על איבלא לנחמתהון על מתא ולא ישיקו יתהון פס תנחומין גבר על אבותי ועל אימיה ובית אסחרותא לא תיעול לאסחרא עפהון למיכל ולמשיתי ארי כדן אמר יי צבאות אלהא דישראל הא אגא ככטל מן אתרא הרין לעניכו וביומיכון קל ביע וקל חדוא קל חתנין וקל כדן ויהי ארי תחוי לעמא הרין ית כל פתגמיא הארין וימרון לק עלמה גור יי עלנא ית כל בישתא רבתא הרדא ומה חייבנא ומה סורחנא דחבנא קדם יי אלהא ותיכר להון על דשקו אכהתכון פולחני אמר יי וטעו כתר טעויות עממיא ופולחונן וסגדו להון ופולחני שקבו וית אורייתא לא נטרו

מסרה

לספוד ג' מ' בליש' וסי' אל חבא בית מרוח כי צמתם וספוד בחמשי עת ספור ועת רקוד ישיקו נ בקריא יסי כי מן הבאר ההיא ישיקו ולא ישיקו אתם כוס ישיקו כל חתיו יערי אבי לעניניכ ח' וסימ' ככל אשר עשה יי

כי כה אמר יהוה

צבאות אלהי ישראל הגני משבית מן המקום הזה לעניכם ובמיכם קול שישן וקול שמחה קול חתן וקול כלה והיה כי תגיד לעם הזה את כל הדברים האלה והוא אמר אליך עלימה דברי יהוה עלינו עוננו כל הרעה הגדולה הזאת ומה עוננו ומה חטאתנו אשר חטאנו ליהוה אלהינו ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי נאם יהוה וילכו אחרי אלהים אחרים ויעבדום וישתחוו להם ואתי עזבו ואתי תורתם לא שמרו

ואתן

ה' קמציין בקריא וסי' את משמרת יי שמרו ואתי עזבו ואת תורתם לא שמרו ועדתו לא שמרו ראותי בוגדים

תחלו ימותו כל בני אדם

בחוץ הם לה ימותו בחרב אלא כך פי' כמו שחרגס יונחן : לא יספרו ולא יקברו : כי כל אחד יהיה טרוד בעצמו לא יהיה פנאי לספוד ולקבור : כי כה' בית מרוח : בית אכל כן פירשו ר"ל וכן ובר מרוח סרוחיס ודוני חבי ז'ל פי' כי מרוח הוא לשון דרמת קול בין לבני בין לשמחה וכן הוא בלשון ערבי מרוח : והל תכוד להם : בחול וענינו פירשו למעלה : כי הספד' את שלימי ואת העם הזה : השלו והחסד והרחמי' שהייתי נותן לעם הזה לקחתי אוסם מאת' והספתי אות' אלי וכיון שחספתי אני שלומי מהם לא תדרוש אתה בשלומי' לא בחבל ולא בשמחתם : ומתו : ולא יתבודד ולא יקרח להם : ואף על פי שהוא חסור לישראל לעשותו במו שכתבו לא תתודדו לא תשימו קרחה בין עיני' למת אולי הם היו עושין כמנהגי הכותי' כמו שהיו עושין עברות אחרות כמנהג הכותי' ואמר כי לא יהיה להם פנאי לעשות הדבר' ש' עושין על מת לא דברי אכל ולא דבר נחמה : ולא יפרסו : בסמך' כתוב וענינו כמו פרשה צ' ון בדיה פרישת הידים בחבל והכית כף אל כף ופירוש לא יפרסו ולא יתגודדו על המת' ולא יתנחמו מן החיים והדוני חבי ז'ל פירש ולא יפרסו כמו שפורסין וכו' ענין הלח' לחבל כשמצרין אותו והוא שאמר לנחמו על מח ואמר על אביו ועל אחיו לשון יחיד והפסקו' לשון רבי' רוצה לומר כל אחד על אביו ועל אחיו וכן תרג' יונחן גבר על אבותי ועל אימיה : ובית משתה : הפסוקי' האלה מביארים עד לכן כנה יי' ש' באים : על מה דבר יי' : מה בסגול והוא חסד מ' ד' מה שהם בסגול וכל דסמוך לח' דכו' במ' : עוננו : בלא י' ד' וכן חטאתינו לשון יחיד : והתם

מנה גדולה

ה' וגו' מהר' א' ז' לא היה נראה בהיותו ית' כעש על יד' וכלי מהשיבו בלומי' הם יעמוד משה ושמאל שגרה כחומר כל שכן היה שחוק השב לבני ע"כ תיקן בשלשה דברים א' שדבר אלו בלשון שמורה פיוס בלומי ויהמר שהיה לשון חובה והווי' המ' ה' א' כלומר שלבית אלו היה לשון אמירה לומר כי דרך פיוס דבר על מה שהלוי ועו' שנית כיוון בלומי יעמוד משה ושמאל שהוכר שנים יחד וגם לא אמר יעמדו כי יעמוד לשון יחיד כלומר כי הם יעמד שניהם יחד הני מהשיבו ויהמר מןך לעשות ק'ו אך גם היה בדורך לחסד מהם : ועוד שלשיות בלומי און נפשי אל העם הזה כלומר הלא ההפלה על העם ועל ציון באומך למה תהיה כבר בארץ וגו' ואמרת אס בציון בעלה נפשי ע"כ אני אמר לך כי בציון לא בעלה נפשי כי מה שאין נפשי הוא אל העם הזה כלומר אך על ציון לא בעלה נפשי ולא עוד אלא שלח חוז ממנה והבו שלח מעל פני וילאו כלומר פני הם במקום הווי' העם הם היוצאים מעל פני וע"כ דברו מזה בלומי העם הזה כלומר עוים בהיותם בלתי כשרים והוא כנה לך רחיה שאין שבים כי הלא כהמר האמר להם לאו מפני ה' לא אמרו חין הנו הפנים להפסד מהשכנה וזה בדק בששונה שלמה כי אם הדבר יהמר אנה נא וגם זה בשמחה והוא לומר והיה כי יאמר לך מה נא היה הוא לשון שמחה ע"כ גם אתה אמר להם כלכות הפה שהמר אשר למות וגו' ולע"דן אס יעמוד משה וגו' כלומר לפי שהי' דברי ירמיה ואתה ה' ידעתי תרתי ונתנת לבי חך שהיה מתפאר בעצמו שה' הוא יודע שתוכו כדור ולבו שלם עמו ירתי ה' א' אחר לו שלח יפלה בשביל העם ושלח יקבל תפלתו ולא אפסדו יחחן לבן ירמי' בלומי אחר ש' ידענו ורחמי שבימי משה חטאו ישראל כמה פעמים ויהוה ונתקבל תפלתו וכן בשמחה כלתפלה בתפלה חטאו ישראל כמה פעמים ויהוה ונתקבל תפלתו וכן שלם בששונה ע"כ חס' ה' א' חז' לפי שחן ולרשמו ואמר לו חין ההסרין תלוי נך כי שלם אתה לפני

ה' וגו' מהר' א' ז' לא היה נראה בהיותו ית' כעש על יד' וכלי מהשיבו בלומי' הם יעמוד משה ושמאל שגרה כחומר כל שכן היה שחוק השב לבני ע"כ תיקן בשלשה דברים א' שדבר אלו בלשון שמורה פיוס בלומי ויהמר שהיה לשון חובה והווי' המ' ה' א' כלומר שלבית אלו היה לשון אמירה לומר כי דרך פיוס דבר על מה שהלוי ועו' שנית כיוון בלומי יעמוד משה ושמאל שהוכר שנים יחד וגם לא אמר יעמדו כי יעמוד לשון יחיד כלומר כי הם יעמד שניהם יחד הני מהשיבו ויהמר מןך לעשות ק'ו אך גם היה בדורך לחסד מהם : ועוד שלשיות בלומי און נפשי אל העם הזה כלומר הלא ההפלה על העם ועל ציון באומך למה תהיה כבר בארץ וגו' ואמרת אס בציון בעלה נפשי ע"כ אני אמר לך כי בציון לא בעלה נפשי כי מה שאין נפשי הוא אל העם הזה כלומר אך על ציון לא בעלה נפשי ולא עוד אלא שלח חוז ממנה והבו שלח מעל פני וילאו כלומר פני הם במקום הווי' העם הם היוצאים מעל פני וע"כ דברו מזה בלומי העם הזה כלומר עוים בהיותם בלתי כשרים והוא כנה לך רחיה שאין שבים כי הלא כהמר האמר להם לאו מפני ה' לא אמרו חין הנו הפנים להפסד מהשכנה וזה בדק בששונה שלמה כי אם הדבר יהמר אנה נא וגם זה בשמחה והוא לומר והיה כי יאמר לך מה נא היה הוא לשון שמחה ע"כ גם אתה אמר להם כלכות הפה שהמר אשר למות וגו' ולע"דן אס יעמוד משה וגו' כלומר לפי שהי' דברי ירמיה ואתה ה' ידעתי תרתי ונתנת לבי חך שהיה מתפאר בעצמו שה' הוא יודע שתוכו כדור ולבו שלם עמו ירתי ה' א' אחר לו שלח יפלה בשביל העם ושלח יקבל תפלתו ולא אפסדו יחחן לבן ירמי' בלומי אחר ש' ידענו ורחמי שבימי משה חטאו ישראל כמה פעמים ויהוה ונתקבל תפלתו וכן בשמחה כלתפלה בתפלה חטאו ישראל כמה פעמים ויהוה ונתקבל תפלתו וכן שלם בששונה ע"כ חס' ה' א' חז' לפי שחן ולרשמו ואמר לו חין ההסרין תלוי נך כי שלם אתה לפני

ואתם הרעוטים. והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה.

ואתם הרעוטים. והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה.

ואתם הרעוטים. והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה.

ואתם הרעוטים. והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה.

ואתם הרעוטים. והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה.

ואתם הרעוטים. והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה.

רשי

ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה. ואתם הרעוטים והוא מן הדיון פוקד עון אבות על בנים כשאוחרון מעשה אבותיהם בדיהם: והטלתי עניני והשלכתי: ועבדתם עם אלהים אחרים יומם ולילה.

מסרה

הדתה שמה ג' בליש' וסימ' והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה. כי אם חי י' אשר העלה ר' פ' אל תירא עבדי יעקב דירמיה: ראשונה י' בקריאה וס' וישם את השפחות ואת ילדיו: והיה בלדתה ויתן ר' והקריב את אשר לחטאת ראשונה: כל הפקודים למחנה יהודה: והיה לפני אהרן: בחרו להם את הפר האחד: ושלתמי ראשונה משנה: ופרתי פעלתם: והקריב אליו כרשנא: והיה במעל הזה ראשונה: במעל: ומלק: ושלמתי: ראשונה כתיב והיה לבני אהרן ראשונה כתיב: ושאר ראשונה כתיב:

מנחה גדולה

אזוי לי אמר וגו' מהר' מא' ז' אמר אוי לי לומר הלא כבדתי מפי ה' על ישראל אומללה יולדת השבעה שורה כי ברת הנביאים היא תונת אדם חמר הוא על צרותיו ויתן ולא ילדתי אפי' כ"ה שהיית נפלי והייתי שיש לי אוני לך כיוולדת השבעה שספו תמו כבי' אף אני שחורר שיש לי צער כרבי ומדון החי הוא לי ולא לך כי איך שכולה אוי לי והוא כי אני איש ריב בלי סיבה כולל עבדתי בי לא נשיתי וגו' כלב כאחד מהקלובי אוטרא' לו ששד רביו חלקיה הכהן לא נמסך יהיה יר' איש בני אש ריב ומדון כי אם אולי מלך האם ע"כ אמר כשדבר עשה אוי לי אפי' כי ילדתי איש ריב וגו' כי מלך שלחתי הייתי איש ריב וגו' ולב' דין שהיה ירמיה' אומר דברים אלו לבחנת חמו שלא תטעור על אשר תראה בנה פיש ריב ואיש מדון לומר שהיה נרמח לו כי טבע הולד נוסה לטבע האם ויתר משל אב לפי שהולד ניוון ממאכלי אמו וכפי המזון שהאכל האם נימי ציבורה יהי' טבע האם כמש"ל במסכת כהנות דלכלה מדליה לה בני זולגני וקריב טבעי עשאינו בחמו של משון שחמר לה המלאך שלא תטהה יין כי טור' חלקי' יהי' הנער וכי' וכמו הולד לפי המזון של האם ויבש' הח"כ למדו וישתה יין ציבורית: וכמו כן אם האכל האם הרבה מדברי' החמים יהי' טבע הולד חס בטבעו בעל כעס' איש ריב ומדון וכול' לדידיך אם האכל הרבה ממאכלי הקדשים תהיה הולד איש מקורר ועלל ופתי וכדומה וכיון שחמר ירמיה' שהיה איש ריב ומדון לכל אולי תטעור חמו לומר שהיה נרמח לו אם בטבעה מלך עממה שהיה בעלת ריב ומדון וקבל בנה טבע ממנה או שהיה נרמח לו מעיניי מאכל ומסקה בעת ציבורה ע"כ אמר שלא כן הוא: מאשר ידענו מה שחמר הכהן בתחלת הספר שחמר הכס בערך חלקך בעטן

סאין כה כי טוב לו מהנה ולא מועיל כנגד התכלית בו היש' אחר אף שפר' כי העון היינו בין אחת ושקר הכל הוא מהיה ואין כס מועיל בחשבות: היטהר לו אדם וגו' הנה עיני' נלמי' יחשבו לטעות זרות כנגד הזנות קשחית ות' היקראות אלם אלרים ולהם אחר חסר שאותו הלא הטעיה ע' אדם יהיה אלרים אם טענה שחייט עממה אריה וכנגדה אחר והנה לא אלרים יר' הנזקה עממה אריה אלרים: טענה

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

רשי

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

לא יהי מימך לי כרבי... ביהתן דפי ולא... איהיה יאנא יתכלמן אינון ולא... איתכלס אנא איהא עליהון יום ביש...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

מסרה

הביא ח' וסימ' נמסר כרש יעשי... סימ' א' יצאו יר' וסי' נש את... הגוי' ולפני אלעזר הבן יעמד...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

מנהה גדולה

כל אשר בנחם בהם ע"כ וראה דקשה ליה כפל הלשון ולא... ויהי כעין שחול וגו' ולכן ידעין שה' מבטחו הלא קממע לן דבשמים יצרך הגבר הא' שיהי'...

אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי... אל תהיה לי למחנה... כלומר אל הגדום לי בנבואתי...

ירמיה כ דרך קצא

אשר לא יחיתו פרשתו בפרשת נזי מורד ויונתן מרגס ללא פקדית וללא שלחית ביד עבדי נביאיא ולא רעוא קדמי וזקתי ענין ריקות כמו בוקק הארץ ויונתן מרגס ואקלקל: חסר י'וד הרבים והמכתב: כי כאשר ישבור איש וכן אס ימרג בבקרים המודש: להרפה כה' כמו בהל'ף ובה' בדרך השאלה כחודשאת מוצק י'י ההרס: ובתפת יקברו אף על פי שהוא מקום ע"ו שלהם במקום החפץ אשר טמאו ויחישו: הטמאים טעמו אל בתי ירושלים ובתי מלכי יהודה: לל הבתים פי בעבור כל הבתים או על כל הבתים כלומר זה שאני אומר שיהיו בתי ירושלים ובתי מלכי יהודה במקום החפץ על אשר קטרו על גנותיהם חני או: כה חמר י'י לכהות אלהי ישראל:

רשי

ובקתי ורוקנתי לשון בוקה ומצוקה ועל סס בקבוק שהוא מדבר בו לקח לשונות: ובמזוק לשון כרה כמו בוקה: העיר הוא כסופת כולה מלילה הרגועים כמו התופת שהורגו עס את הילדים למולך: המהפכת עס מקום בית האסורים ויונתן מרגס יפתח אר'ולור בעל'ו: מגור

אורים ותומים

צמות הבעל וכו' וכבר ידעת מאחרי ו'ל כאשר לא צייתי ולא דברתי וכו' לכן וכו' ולא יקר וכו' כבר פי' באורו: י

מנחה גדולה

ראוי לקרוא אותם לא עמי אתם קראתי חתכם עמי וזה כי שחתי עמי אפי' בזמן שחתי קראתי אותם עמי ואפי' ככ הם לשון יקרומני רחוקו לטלה מעליהם הטוב ועוד להביא על עמם רע לשון ארס לשמה וגו':

ויאמרו

כיו מואסים את תורת ה' ויפועים מוסר מוכיחם ולא חפלים בנבואת השם ונבזו ואל' ב'ה' יחמרו כי לא תאבד תורה מכהונתו כאלו היו חפלים בחורה ונדבר ה' ועוד הרבה להקשות בסוקי' אל' ע"ש ולחירוטם כתב כ' ע"ש היו אומרי' לכו ונחשבה על ירמיה מחשבות בלחשן של יכבא עליו רעות והמחשבו' היו הם להרגו צדיקים או שר המחשבות הם לזכות לשוננו ואם להתרחק ממנו כדי שלא יקשיבו את דבריו וחמורו כי לא תאבד תורה וגו' הוא בתינת טעם על החבורה על ירמיהו למנוע דבריו כאמרס נחשבו מחשבות ארץ נביא כולים מדבריו כי הוא באמת לא יחסוך פיו ולשונו ולא יחסר לו תוכחה אם בדברי תורה כי לא תאבד תורה ממנו שהוא כהן ופועם יוכיח על הע"ו ופעם על הכיחוק ופעם על חילול שבת והנה לא תאבד תורה מפיו להוכיח עליה כי הכהנים הם היו מורי התורה כמ"ש יורו משפטך ליעקב גם לא תאבד ענה מחכס שירמיהו חכס היה וכשלא יוכיח ד"ת יתאמן לחת לנו ענה בחלוק מה שחכמו כוהנים בו ובאשר לא יוכיח בחורה ולא יענן בעלת מדנית לא תאבד ממנו דבר נבואה וייעודים אלהים להכשילנו ולהענינו ולכן אריך שנחשבו מחשבות להגל מפיו בהריגתו וזכר הכתוב עוד מחשבותיהם שמהם היו אומרים לא בכנו נפש אצל לנו ונכהו בלשון ר"ל בכרית לשוננו כדי שלא יוכל עוד לדבר ומחם שלא היו לכ רשעים היו

ובנו את במות הבעל לשרף את בנייהם באש עלות לבעל אשר לא צייתו ולא דברתי ולא עלתה עלי לבי: לבן הנהדמים באים נאס'יהוה ולא יקרא למקום הזה עוד התפת וגיא בן הנם כי אס' גיא התרנה: ובקתי את עצת יהודה וירושלם במקום הזה והפלתים בהרב לפני איביהם וכיך מבקשי נפשים ונתתי את נבלהם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: ושמת את העיר הזאת לשמה ולשרקה כל עבר עליה ישם וישרק על כל מכתה: והאכלתים אתי בשר בניהם ואת בנותיהם ואיש בשר רעהו יאכלו במצור ובמצוק אשר יציקו להם איביהם ומבקשי נפשים: ושברת הבקבוק לעיני האנשים ההלכים אותה: ואמרת אליהם כה אמרי יהודה צבאות ככה אשר את העם הזה ואת העיר הזאת כאשר ישבר את כלי היוצר אשר לא יוכל להרפה עוד ובתפת יקברו מאין מקום לקבור: כן אעשה למקום הזה נאס'יהוה וליושבו ולתת את העיר הזאת כהפת: והיו כתי ירושלים ובתי מלכי יהודה במקום התפת הטמאים לכל הבתים אשר קטרו על גנותיהם לכל צבא השמים והסך נסכים לאלהים אחרים:

ויבא ירמיהו מהתפת אשר שלחו יהוה שם להנכא ועמד בחצר בית יהודה ויאמר אל כל העם: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מבי אל העיר הזאת ועל כל עריה את כל הרעה אשר דברתי עליה כי הקטו את ערפם דבלתי שמוע את דבריו: וישמע פשחור בן אמר הכהן והוא פקיד נגיד בבית יהוה את ירמיהו נבא את הדברים האלה: ויכה פשחור את ירמיהו הנביא ויתן אותו על המהפכת אשר בשער בנימן העליון אשר בבית יהוה: ויהי

ובנו ית במת בעלא לאוקרא ית בנייהו בנורא עליון לבעלא דלא פקידה באורתי ולא שלחיה ביד עבדי נביאיא ולא רעוא קדמי: ככן הא יומיא אתן אמר י' לא יתקרי לאתרא הרין עוד תופת וחילה בר הנם אלהת חילת קטליא: ואקלקל ית מקד אש יהודה ויתבי ירושלים באתרא הרין ואירמינו בחרבא קדם בעלי דבני חווביד דבען למיקטלהו ואתן ית נבלתהו משגרא לשיכל לעופא דשמיא ולבעירא דארעא: ואישוי ית קרתא דרא לצרו ולאשתמכו כל די עבר עליה יכלי וינד על כל מכתה: ואגלינות בשר בנייהו וית בשר בנתהו וגבר נכסי קריביה יבוון בצירא ובעקאה דיעיקו להו בעלי דבניהו ודבען למקטלהו: ותיבתר זלוע לעיני צבא דאזלין עיקד: ותיבתר להו כרנן אמרי צבאות כדן איתברית עמא הרין ויתקראת דרא כמא דמיתבר ית מנא דפתרא דלא איפשר לאיתסאה ליה עוד ובתופת יקברו מבלי אתר למיקבר: כן אעבד לאתרא הרין אמר י' וליתבוהי ולמיתות קרתא דרא כתופת: ויהו בתי ירושלים ובתי מלכי אדבית יהודה באתר תופת דמסאב לכל בתיא דאסיקו בוטמין על אנוריהו לכל חלי שמיא ונוסכין לטעות עממיא: ואתא ירמיה מתופת דשלחיה י' תמן לאתנבאה וקם בדרח בית מקדשא ד' ויאמר לכל עמא: כרנן אמר י' צבאות אל' ד' ישראל הא אנא מיתי על קרתא דרא ועל כל קרואה ית כל בישתא דגורית עליה ארי אקשיאית קדלהו בדיל דלא לקבלא ית פתנמי: ושמע פשחור בר אמר כהנא והוא ממנא סנן כהניא בבית מקדשא ד' ד' ירמיה מתנבית פתנמי האליון: ואלקי פשחור ית ירמיה נביא ויהב יתיה לביפתא דבתרע שיבטא בנימן עירא ד' בבית מקדשא ד' ויהו

מסרה

יקרא כ'א בקריא' וסימ' לזאת יקרא אשה' עוד שמך אברם ולא יקרא שמך עוד יעקב' כי ביצחק יקרא לך ורע' אולי יקרה י' לקראתו ל' כתיב ה' ההוא יקרא ארץ רפאים' כי יקרא קו צפור לפניך' כילנביא היום יקרא' רק יקרא שמך עלינו אסיף' לא תחר ארם בקבורה' עוד לנכל נדיב' אשר יקרא עליו מלא רואים' כי בתי בית הפלה יקרא' רך הקדש יקרא לה' כי בעלך עשיך' עוד הצדק קריה נאמנה' ולך יקרא הזה עוד התפת' כי לך יקרא הפצי' בה' לרכס לב יקרא נבין' אחת דמו להמית: ולתת ה' ויצי יוכף וימלאו' על יכס היום ברבה ולתת אויבך לפניך ולתת לאיש בדרכיו' ולתת את העיר הזאת כהפת' ועתה כמעט רגע' ושל אחרי ולתת לנו גדר ביהו' ומעת הוסר התמיד: שמוע י'א ד' מ'ל' ה' חס' וסימ' ואם ביום שמע אישה יניא' לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת' רנה שמע מוצח טוב לקייב' זאת המנות' דחלו לעיק' בנים כחשי' בנים לא אבו שמוע מ'ל' כי הקטו את ערפ' מ'ל' ועישה הרע בעיני רעה כתוב' אם אמרים ארם לא נשבי' וארם הרעם לעשית' וסוד לבלתי שמעו דניאל מ'ל' ויקטו את ערפם לבלתי שומע כן כתוב ד' ירמיה:

ובתחבולה זו אנו מרוויחים שאינם חנים דמיונם פוערין מעלינו כל הנביאים ועוד צוה תיקון כי באולי כשיראה ירמיה' שדבריו אינם נשמעים ובוזיים הם לא יענה לנו והרי הוא נביא הכובס נבואתו וחיוב מיתה בידי שמים והבו נכחו בלשון ע"י לשוננו שלא ידבר נבואתו וישים לבנו ולשוננו מחסום בזה ככהו וזה ירמיה' ע"י של קשיבה אל דבריו' ולזה היה צורך וקובל ירמיה' בר' יצבה ה' וגו' הישולם תחת טוב' רעה כי דבריו הם לטובה למען ייטיב להם והם כרו לנכסי' סיהה נהכסילני שאלה' בובס נבואתי להייב נכסי לשמים וזה שאמר בסוף הענין וזהה ה' ידעת את כל עולתם עלי לזות ולא חמר להמיתני כי לא בקטו להמיתו צדיקים כי אם לזות שימות בידי שמים ע"י כובס נבואתו:

כה אמר ה' הלך וקנית בקבוקי וגו' מהר"א ז"ל הבקוק רומז לנביא יהודה וירושל' ושהיה הוראחו כפי שמו מלשון ביקה הרין בוקה ומצוקה ומבולקת שהוא ענין הריקות ולכי כהיו בני יהודה דריקים במחשבות ועלמם כמו שאמר ובקתי את עלת יהודה וירושל' ושהיה עשירי יחשלים להיות בוקה וריקה מעמה לכן צוה שיקח בקבוק שהוא מורה על כני ריקות ריקות עשית העם וריקת ירושלים מאנשיה ומפני זה לא צוה בכלי אחר אלא בקבוק המורה על שני ריקות האחת בקושי בוק המירה על ריקות העם ועל ריקות העיר וזוה אהוה שיקנהו כמו שהק' בהקנה את ארצו ואת עמו כשו שאמר עד יעבר עמך ה' וגו' וכן בדח"א מההמשה קניינים שקנה הקב' בעולמו היה ישראל קנין ארם והארץ קני' וגו' וכן בדח"א מההמשה קניינים שקנה עשירי מהר' ולא יוכל להרפה כמו ש' אמר חמר זה וזה אהוה אהוה שיבטא זה לפני וקני הככנים וקני פה (*) (*) 85

מן הדבר מן המרפ... מחרץ המלחמה בהלחם על העיר... ויהי חורבן יבנה... והיה לו נפשו לגלל... ולקח לכל ימיו וכן היה רחמי

רשי

והיתה לו נפשו לגלל... השולל שלל וחוטפו והולך לו כן... תהיה לו נפשו שלולה מן המיתה... ההורגים: פני כמדגמו

מן מותא ומן חרבה ומן כפנה ביד... נבוכדראצר מלך בבל ועבדיו... ויהי חורבן יבנה... והיה לו נפשו לגלל

מסרה

והצתי אש ו בקריאה וסימניה... והצתי אש בשעריה והצתי אש... ביערה בנתי אלהי מצרים... והצתי אש בעירו והצתי אש

ולכה מלך יהודה שמעו דבר... יהוה: בית דוד כה אמר יהוה דינו... לבקר משפט והצילו גזול מיד... עושקפן תצא כאש חיה ובערה

כב

כב... והצתי אש בשעריה... ביערה בנתי אלהי מצרים... והצתי אש בעירו והצתי אש

מן מותא ומן חרבה ומן כפנה ביד... נבוכדראצר מלך בבל ועבדיו... ויהי חורבן יבנה... והיה לו נפשו לגלל... ולקח לכל ימיו וכן היה רחמי

מן הדבר מן המרפ... מחרץ המלחמה בהלחם על העיר... ויהי חורבן יבנה... והיה לו נפשו לגלל... ולקח לכל ימיו וכן היה רחמי

מנחה גדולה

נבואה שאין הנביאים מתנבאים אלא בזכותן של ישראל... על חרבן בית יהודה וירחל רד בית מלך יהודה ירידה היא... גם ירידה זו נובעת בית מלך יהודה כי גם כהר מלכה יבעל ע"כ ודברת שם את הדבר הזה כי שש

בכך הדמיון ולא ממש וזהו וולתת את העיר הולת כחפת ע"כ... ויגו והוא פקיד נביד בבית ה' ספר בשבחו של אהור רשע לתת טעם שהיה ירמיה... שתק לו כשהגבר ולא אמר לו מה שאמר לו אח"כ לא פשמו וגו' הוא מפני הרעה

ירמיה כג

רדק

קצה

אורים ותומים

אומרים אמור . המקור הוא ברוב קודם הפעל ובהשגח יבא אחרי הפעל הוא לחזק הפעולה כמו ויבדך ברוך אתה וקדומו לו : וכן הולך בשרירות לבו כמו ולכל הולך ולמלך למלאכה שזכר עומדת במקו שני . כי מי עמד . כי מי עמד בעמד בסוד השם רוצה לומר כבוד הגבוהה והיך יהמוכו כי דבר השם החס : וירח . פירוש במרהה הגבוהה : היתה כבודת האלים כי ישמע' הראשון בשוה הוי' והשני בפתח הוי' : הנה סערת יי חמה ילאה . עבר במקו עתיד כדרך הגבוהות במקומות כי דבר יי הגבוהה קיים כחילו נעשה והגבוהה הולת עתידה לימות המשיח כי הו' יכלו הרשעי' כלם ואמר זה הענין על דבר נביאי השקר הרשעים כי כבר אמר כי יעשה משפט בהם כמו שאמר הנבי מביא חותם לנביא ואמר הף על פי שאין ההל עשה משפט ברשעים כלם הנה ימים באים שתלח סערת יי' חמה ילאה' בחמה הנה חותם הסערה מלפני ההל ותחיל על הרשעים עד כליתם : וסדר מחמול . הרשע כפל הענין לחזק הדבר ויונתן תירגם בהפרש מעט ביעיבס סהרנס סג' הוסיפה והרנס וס' מתחמול ועלעול משתגש וענין מחמול יחיל ענין נפילה חמיה כמו יחולו על דהש יואב : לא ישוב . בהגדת הימים . זהו בימיו המשיח והו' תבוננו בנות הגבוהה כי עבד היות הימי' הרי חתם כחילו אינכם מתבוננים בה לפי שהינכם רוחים כליון הרשעים ובחמרו התבוננו ולא תבוננו הוא לחוספת בחור ולחזק הפעולה כמו קף יי על אבותיכם קף יולס דוד לוס למען טובות סבת וסדומים להם ובחמרו התבוננו ולא חמר יהבוננו דמו לתחת המתים ביומת המשיח : לא שלחתי את הנביאים . אלה נביאי השקר הני לה שלחתי חותם : והס רנו : מהרו לומר לעם דברים אשר כדו מלכ' בשמי : ואם עמדו בסודי : ואם הוא כמו שהם אומרים שעמדו בסודי ודבר הגבוהה בנה להם מלתי ישמעו את דברי אל עמי לא דבר שקר וישיבס מדרכס הרעה לא שיחזקו ידי מרעיס' ויו' וישמעו כיו' וטמיה שנועים כדדחה ונתקו בשמיס והדומים להם שהיה לתלמי כלומר הם יהיה זה יהיה : האלהי מקרוב' כמו הגהיס חמרים שנחמר עליהם הדשים מקרוב בנה ובי איני אלהי מרהוק הלא מברית עולם ידעוני בני אדם כי הני אלהי עולם ואיני כמו הלהים חמרים הלה אשר לא ירחו ולה ישמעו כי הני רוחה מעשי בני אדם ושומע דבריה ואני שומע דברי הנביאי' הנביאים בשמי לסקר וי' הנא הלה ברית עלמה וכו' כעמוד :

אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה : כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מיהקשיב דברי וישמע דבר תורתו וישמע למלותיו ולא הרשעים האלה שמיעה הראשונה שבמקרה זה שמיע' חמש שמיעה האחרונה קבלה : מזמות . לשון מחשבה : מתחמול . משתכן מחזר לשכון ועל ראש רשעים יטכון : ואם עמדו בסודי וישמעו דברי ובומר' היה להם לשמוע דברי ותורתו את עמי ולא להטעות בה מעליהם האלהי מקרוב' שאינו רואה הלא בסמוך לי ואין בי כח לשמוע את החמחמני' שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיה' : אם יסתר איש זהו כפל תמיהה האלי מקרוב כדרך כל תמיהות הכפולות : עד מתי יכבאו שקר וכי יש בלבם של הנביאים הללו הנבאים שקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עוני שמי וכו' : תמרמי' לשון מרמה : פטיס' פ"ק בלע"ו זים אומרים מרמי' יל בלע"ו . מגנבי דברי . איש מרעהו איש מאלת רעהו יש להם מרגלי אלל נביאי האמת ושומעין סגנון שלה' שהם מתנבאי' בו ואומרים נבואת שקר באותו לשון כמו שש' חנני' בן עזר שמע את ירמיה מתנבא בשוק העליון הנבי שוב את קשת עולם והוא ניבא בשוק התחתון שברתי את עול מלך בבל כמו שאמר רבתינו בסנהדרין יספר חלוסי' וספרנו לשון הוכחי כשאר חלומי' ולא יחזקנו בדברי נבוא' : מה ענין מה לתבן את הכר' את הבר עס שקר אלל חמת את הבר עס הבר :

אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה : כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מיהקשיב דברי וישמע דבר תורתו וישמע למלותיו ולא הרשעים האלה שמיעה הראשונה שבמקרה זה שמיע' חמש שמיעה האחרונה קבלה : מזמות . לשון מחשבה : מתחמול . משתכן מחזר לשכון ועל ראש רשעים יטכון : ואם עמדו בסודי וישמעו דברי ובומר' היה להם לשמוע דברי ותורתו את עמי ולא להטעות בה מעליהם האלהי מקרוב' שאינו רואה הלא בסמוך לי ואין בי כח לשמוע את החמחמני' שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיה' : אם יסתר איש זהו כפל תמיהה האלי מקרוב כדרך כל תמיהות הכפולות : עד מתי יכבאו שקר וכי יש בלבם של הנביאים הללו הנבאים שקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עוני שמי וכו' : תמרמי' לשון מרמה : פטיס' פ"ק בלע"ו זים אומרים מרמי' יל בלע"ו . מגנבי דברי . איש מרעהו איש מאלת רעהו יש להם מרגלי אלל נביאי האמת ושומעין סגנון שלה' שהם מתנבאי' בו ואומרים נבואת שקר באותו לשון כמו שש' חנני' בן עזר שמע את ירמיה מתנבא בשוק העליון הנבי שוב את קשת עולם והוא ניבא בשוק התחתון שברתי את עול מלך בבל כמו שאמר רבתינו בסנהדרין יספר חלוסי' וספרנו לשון הוכחי כשאר חלומי' ולא יחזקנו בדברי נבוא' : מה ענין מה לתבן את הכר' את הבר עס שקר אלל חמת את הבר עס הבר :

אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה : כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מיהקשיב דברי וישמע דבר תורתו וישמע למלותיו ולא הרשעים האלה שמיעה הראשונה שבמקרה זה שמיע' חמש שמיעה האחרונה קבלה : מזמות . לשון מחשבה : מתחמול . משתכן מחזר לשכון ועל ראש רשעים יטכון : ואם עמדו בסודי וישמעו דברי ובומר' היה להם לשמוע דברי ותורתו את עמי ולא להטעות בה מעליהם האלהי מקרוב' שאינו רואה הלא בסמוך לי ואין בי כח לשמוע את החמחמני' שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיה' : אם יסתר איש זהו כפל תמיהה האלי מקרוב כדרך כל תמיהות הכפולות : עד מתי יכבאו שקר וכי יש בלבם של הנביאים הללו הנבאים שקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עוני שמי וכו' : תמרמי' לשון מרמה : פטיס' פ"ק בלע"ו זים אומרים מרמי' יל בלע"ו . מגנבי דברי . איש מרעהו איש מאלת רעהו יש להם מרגלי אלל נביאי האמת ושומעין סגנון שלה' שהם מתנבאי' בו ואומרים נבואת שקר באותו לשון כמו שש' חנני' בן עזר שמע את ירמיה מתנבא בשוק העליון הנבי שוב את קשת עולם והוא ניבא בשוק התחתון שברתי את עול מלך בבל כמו שאמר רבתינו בסנהדרין יספר חלוסי' וספרנו לשון הוכחי כשאר חלומי' ולא יחזקנו בדברי נבוא' : מה ענין מה לתבן את הכר' את הבר עס שקר אלל חמת את הבר עס הבר :

אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה : כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מיהקשיב דברי וישמע דבר תורתו וישמע למלותיו ולא הרשעים האלה שמיעה הראשונה שבמקרה זה שמיע' חמש שמיעה האחרונה קבלה : מזמות . לשון מחשבה : מתחמול . משתכן מחזר לשכון ועל ראש רשעים יטכון : ואם עמדו בסודי וישמעו דברי ובומר' היה להם לשמוע דברי ותורתו את עמי ולא להטעות בה מעליהם האלהי מקרוב' שאינו רואה הלא בסמוך לי ואין בי כח לשמוע את החמחמני' שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיה' : אם יסתר איש זהו כפל תמיהה האלי מקרוב כדרך כל תמיהות הכפולות : עד מתי יכבאו שקר וכי יש בלבם של הנביאים הללו הנבאים שקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עוני שמי וכו' : תמרמי' לשון מרמה : פטיס' פ"ק בלע"ו זים אומרים מרמי' יל בלע"ו . מגנבי דברי . איש מרעהו איש מאלת רעהו יש להם מרגלי אלל נביאי האמת ושומעין סגנון שלה' שהם מתנבאי' בו ואומרים נבואת שקר באותו לשון כמו שש' חנני' בן עזר שמע את ירמיה מתנבא בשוק העליון הנבי שוב את קשת עולם והוא ניבא בשוק התחתון שברתי את עול מלך בבל כמו שאמר רבתינו בסנהדרין יספר חלוסי' וספרנו לשון הוכחי כשאר חלומי' ולא יחזקנו בדברי נבוא' : מה ענין מה לתבן את הכר' את הבר עס שקר אלל חמת את הבר עס הבר :

אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה : כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מיהקשיב דברי וישמע דבר תורתו וישמע למלותיו ולא הרשעים האלה שמיעה הראשונה שבמקרה זה שמיע' חמש שמיעה האחרונה קבלה : מזמות . לשון מחשבה : מתחמול . משתכן מחזר לשכון ועל ראש רשעים יטכון : ואם עמדו בסודי וישמעו דברי ובומר' היה להם לשמוע דברי ותורתו את עמי ולא להטעות בה מעליהם האלהי מקרוב' שאינו רואה הלא בסמוך לי ואין בי כח לשמוע את החמחמני' שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיה' : אם יסתר איש זהו כפל תמיהה האלי מקרוב כדרך כל תמיהות הכפולות : עד מתי יכבאו שקר וכי יש בלבם של הנביאים הללו הנבאים שקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עוני שמי וכו' : תמרמי' לשון מרמה : פטיס' פ"ק בלע"ו זים אומרים מרמי' יל בלע"ו . מגנבי דברי . איש מרעהו איש מאלת רעהו יש להם מרגלי אלל נביאי האמת ושומעין סגנון שלה' שהם מתנבאי' בו ואומרים נבואת שקר באותו לשון כמו שש' חנני' בן עזר שמע את ירמיה מתנבא בשוק העליון הנבי שוב את קשת עולם והוא ניבא בשוק התחתון שברתי את עול מלך בבל כמו שאמר רבתינו בסנהדרין יספר חלוסי' וספרנו לשון הוכחי כשאר חלומי' ולא יחזקנו בדברי נבוא' : מה ענין מה לתבן את הכר' את הבר עס שקר אלל חמת את הבר עס הבר :

אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה : כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מיהקשיב דברי וישמע דבר תורתו וישמע למלותיו ולא הרשעים האלה שמיעה הראשונה שבמקרה זה שמיע' חמש שמיעה האחרונה קבלה : מזמות . לשון מחשבה : מתחמול . משתכן מחזר לשכון ועל ראש רשעים יטכון : ואם עמדו בסודי וישמעו דברי ובומר' היה להם לשמוע דברי ותורתו את עמי ולא להטעות בה מעליהם האלהי מקרוב' שאינו רואה הלא בסמוך לי ואין בי כח לשמוע את החמחמני' שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיה' : אם יסתר איש זהו כפל תמיהה האלי מקרוב כדרך כל תמיהות הכפולות : עד מתי יכבאו שקר וכי יש בלבם של הנביאים הללו הנבאים שקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עוני שמי וכו' : תמרמי' לשון מרמה : פטיס' פ"ק בלע"ו זים אומרים מרמי' יל בלע"ו . מגנבי דברי . איש מרעהו איש מאלת רעהו יש להם מרגלי אלל נביאי האמת ושומעין סגנון שלה' שהם מתנבאי' בו ואומרים נבואת שקר באותו לשון כמו שש' חנני' בן עזר שמע את ירמיה מתנבא בשוק העליון הנבי שוב את קשת עולם והוא ניבא בשוק התחתון שברתי את עול מלך בבל כמו שאמר רבתינו בסנהדרין יספר חלוסי' וספרנו לשון הוכחי כשאר חלומי' ולא יחזקנו בדברי נבוא' : מה ענין מה לתבן את הכר' את הבר עס שקר אלל חמת את הבר עס הבר :

אלהיך מלא אהת היא: בראשית ממלכת... נבואה זו נאמרה לירמיהו בשנה השנייה שלטון המלך צדקיהו...

רשי

בראשית ממלכת יהויקים... שנים לפני שמלך נבוכדנצר... כהנהג עליו שימלך: מוסרות...

וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים ארתיאלהן בן עכבור ואנשים אתו אל מצרים: ויוציאו את אוריהו כמצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם:

וישלח מלכא יהויקים גברין למצרים יח אלנתן בר עכבור וגברין עמיה למצרים: ואפיקויה אוריהו מצרים ואתויהו לות מלכא יהויקים וקטליה בחרבא ורמא ית נבילתיה לקברי גליא: ברסיד אחיקם בר שפן הות עם ירמיה בריל דלא למיסר יתיה בידא דעמא למיקטליה:

בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיה מאת יהוה לאמר: בה אמר יהוה אלי עשה לך מוסרות ומטות ונתתם על צואריך: ושרחתם אל מלך אדום ואל מלך סובא ואל מלך בני עמון ואל מלך ער ואל מלך צידון כיד מלאכים הבאים ירושלים אל צדקיהו מלך יהודה: וצוית אתם אל אדניהם לאמר בה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כה תאמרו אל אדניכם: אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ כבחי הגדול וכרועי הנטוי והנתתיה לאשר ישר בעיני: ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנצר מלך בבל עברי וגם את חית השרה נתתיו לעברו: ועברו אתו כל הנהגים ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נאעתי ארצו ונסתהו וועברו בו גוים רבים ומלכים גדלים: והיה הגוי והממלכה אשר לא יעברו אתו נבוכדנצר מלך בבל וכל כל בחרב ובחרב ובחרב ויפךקד על הגוי והוא נאס יהוה עריתמי אתם בידו: ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם ואל חלמתיכם ואל ענניכם ואל כשפיכם אשר הם אמרים אליכם לאמר לא תעברו את מלך בבל: כי שקר הם הנביאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם והרחיק אתכם ואנחתם: והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל ועברו והנחתו על אדמתו נאס יהוה ועברו וישב בה: ואל

בריש מלכות יהויקים בראשיהו מלך שבטא דבית יהודה הות פהגמא הרין עם ירמיה מן קדם למימר: כדנן אמר ילי עביד לך חניקין ונירין ונתתנינו על צורך: והשלחנינו לות מלכא דאדום ולות מלכא דמוא ולות מלכא דבני עמון ולות מלכא דער ולות מלכא דצידון כיד אינדיא דאתן לירושלם לות צדקיה מלך שבטא דבית יהודה: והפקד יתהון לות רבונהון למימר כדנן אמר י צבאות אלהא דישראל כדנן תיכרון לריבוננו: אנא כמיכרי עבדית ית ארעא ית אנשא וית בעירא דעל אפי ארעא בחילי רבא ובאדרעי מרמא ויהבתה לרכש קדמי: וכען אנא יהיבת ית כל מרינא האילן ביד נבוכד נאצר מלכא דבבל עברי ואפיית חית ברא יהיבת ליה למפלחיה:

בשנת שלש עשרה שלטון המלך צדקיהו נבואה זו נאמרה לירמיהו בשנה השנייה שלטון המלך צדקיהו... וירמיהו נאס יהוה וישלח אנשים מצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם... וירמיהו נאס יהוה וישלח אנשים מצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם...

כ ואל

מסרה

אל מצרים ב' וסי' והמדני' מכרו: בן עכבור ואנשים אתו: ויביאוהו אל ירמיהו ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם: וירמיהו נאס יהוה וישלח אנשים מצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם...

וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים ארתיאלהן בן עכבור ואנשים אתו אל מצרים: ויוציאו את אוריהו כמצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם: וירמיהו נאס יהוה וישלח אנשים מצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם...

וישלח מלכא יהויקים גברין למצרים יח אלנתן בר עכבור וגברין עמיה למצרים: ואפיקויה אוריהו מצרים ואתויהו לות מלכא יהויקים וקטליה בחרבא ורמא ית נבילתיה לקברי גליא: ברסיד אחיקם בר שפן הות עם ירמיה בריל דלא למיסר יתיה בידא דעמא למיקטליה: וירמיהו נאס יהוה וישלח אנשים מצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם...

אורים ותומים

וישלך את כלתו וכו' כי אף אם חשבתו לחזק כחבר אין להענישו יותר על הדק שזמר לא יושף להכתיב על אלה וכו' וכו' שפי' בשבוק לא תלין נבלתי וכו' כי קללת אלהים תלוי רצו תלי לנדר ר'ל חשפט התלי לנדר לא להלין נבלתי וכו' כי קללת חיה השליך נבלתי אל קבר בני אדם רצו צדיק אל רשע וחסד צדק רצו רשע אל ידיו יפה כמו שאמרנו: ועתה אנכי וכו' והנה כח התעוררה חייב עובד כל תלמידי הארצה לנבוכדנצר ואת עמו והרצה הנמורה ע"ז כי החיה אש אין בה דעת כעבד תתן אותו תחת חסותי גם כן אשר זה יורה שהטבע המכתיב החומר יחייבהו עד שכל נבל חסור תתן תחתיו: אף

מנחה גדולה

הש"מ לא אמר שום טעם כי אם דרך גזירה בראשית נבואתו ובראשית נבואתו ובראשית נבואתו... וירמיהו נאס יהוה וישלח אנשים מצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם...

כ"ג היה תלוי בנבואת ישראל שפי' שבהשגה ב"י למסור ישראל ביד נבוכדנצר מלך בבל... וירמיהו נאס יהוה וישלח אנשים מצרים ויביאוהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם...

כי אמרתם הקים לנו יי נביאים... זה שאני אומר לכם כי לע' שנה חסד ה' הוא האמת... כי אמרתם הקים לנו יי נביאים... זה שאני אומר לכם כי לע' שנה חסד ה' הוא האמת...

דש

אל המלך... כתיב... ואלה המילים... ואלה המילים... ואלה המילים...

מסרה

היושב... אל המלך... ואלה המילים... ואלה המילים... ואלה המילים...

אורים ותומים

כי אמרתם... ואלה המילים... ואלה המילים... ואלה המילים...

כי אמרתם הקים לנו יהוה נביאים... בבלה: יהוה אל המלך היושב אל-כסא... יהוה אל המלך היושב אל-כסא...

יהוה אל המלך היושב אל-כסא... יהוה אל המלך היושב אל-כסא... יהוה אל המלך היושב אל-כסא...

יהוה אל המלך היושב אל-כסא... יהוה אל המלך היושב אל-כסא... יהוה אל המלך היושב אל-כסא...

ארי אמרתם אקים לנו יי מלפין... בבלה: ארי כדגן אמר על מלכא... ארי כדגן אמר על מלכא...

ארי כדגן אמר על מלכא... ארי כדגן אמר על מלכא... ארי כדגן אמר על מלכא...

ארי כדגן אמר על מלכא... ארי כדגן אמר על מלכא... ארי כדגן אמר על מלכא...

זה שאני אומר לכם כי לע' שנה חסד ה' הוא האמת... זה שאני אומר לכם כי לע' שנה חסד ה' הוא האמת...

מנחה גדולה

מחרון בית ראשון מפני העבודה זרה... מחרון בית ראשון מפני העבודה זרה... מחרון בית ראשון מפני העבודה זרה...

והוה

והוה... והוה... והוה... והוה...

והוה... והוה... והוה... והוה...

ואת מבוחר הוא: אכתבנה בקיץ חטף חתיו לכן אשר ולכן נכתלי בשלה ופחת: ולא ילמדו... חזינו אומר שיהיו כלם שנים בחכמה כי זה לא אפשר כל שכן שיהיו הקטנים...

רשי

לאור: אהקלאר זיר וכה... לאהרהל: רונע היס סיבר... היס מנידו ומרמיתו ונעשה...

כיזאת הכרית אשר אברה את-בית ישראל אחרי הימים ההם נא-... יהיה נהתי את-התורה בקרבם ועל-...

ארי דין קיימא דאגור עם בית ישראל כתר יומיא האנון אמר... אתן ית-אודיתי במיעהו ועל-להו...

הידעת חקות שמים וטעם נותן על שמש ועל חקית ירח כחילו... אמר ונתון חקית ירח וכוכבים...

מסרה

ידעו י"ב וסימ' למען ידעו דרתיכם... ולא ידעו כי אתי אשת ירבעם...

כה אמר יהוה נתן שמש לאור לה יוםם חקית ירח וכוכבים לאור לילה... רגע היום והלילה יהיה צבאות...

בדנן אמר י כמה דלית איפשר דידע אינש משחת שמיא מלעילא... ונאף לא למכדק יסודי ארעא מלרע...

במקומה ולא זכר רונע להמשיגו לעמידת ישראל וקיימם שהיו אותה הבקיעה לא עמדה הלא...

לב

יהוה ונבנתה העיר ליהוה ממגדל חננאל עד-שער הפנה: ויצא עזר קיה המדה נגדו על גבעת...

דבר אשר יהיה אלי ירמיהו מאת יהוה בשנת העשירית לצדקיהו...

בדנן אמר י כמה דלית איפשר דידע אינש משחת שמיא מלעילא... ונאף לא למכדק יסודי ארעא מלרע...

בכחתי כחתי ונבנתה העיר ונתן נבול הרחבתה: ממגדל חננאל עד שער הפנה: ר"ל עד שער הפנים וכן אמר ירושלים: לוי: שיהיה כל ימי עזר ונבנתה העיר ונתן נבול הרחבתה: כחזו קוה בה"ל כי נבאל זה השם שלשון...

מנחה גדולה

הנה ימים צלום נאם ה' וברתי את בית ישראל וגו': הנה המכרש ו'ל האריות למעניסם... בלית כחנות אור מאור מאור השכינה ואז נחתי את חרתי בקרבם שאף בקרבם שהיו תמיד לבס...

ירמיה לו

רדק

קפה

לפי לא יכרת אדם ליונדב בן רבב עומד לפני כל הימים... תירגס ויונק משמוס קדמי ונדברי רבותיו...

רשי

עלול ונתקף ספר: וכתבת עליה: כמו עליה אמר שיכתוב כלל הדברים מראש הספר...

ל

מסרה

קח י"ב ר"פ וסמי' נמסר בסדר במדבר סיני: את כל הדברים... חסר האלה וסימ' ויספר העבד...

לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל

לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לא יכרת איש ליונדב בן רבב עומד לפני כל הימים... ויהי בשנה הרביעית יהיו ימים כן יאשיהו מלך יהודה...

בין בן נאמר י צבאות אלהי ישראל לא יפסוק גבר ליונדב בן רבב משמש קרמי כל יומיה: והיה כשתא רביעית תאלה יתקיים באישיה מלך שיקטא רבית יהודה יהוה פיתגמא דרין עם ירמיה מן קדם...

מנחה גדולה

למרות עדיין לא פשו הישר בעיני' כי לא היה הכחוז קרה עליהם והעשו את הישר בעיני' כשעם ע"ד וגם בעצמם על זה לא היה קורא עליהם והחללו את מני בעצמם שחפס לומר ותחללו את מני בעצמם על העצובים מ"ח לפי שכתבו שהיה ככלל בואת השילות עבודת שמים לקיים הדבר אשר שמעו בנייני שלח לעצור ע"ז כי אם לה' לבדו וע"כ צוה להם להיות לו לעבדים ולא עבדים לעצמם כ"ש שלח להיות להחזיקם לעצמם וע"כ קרא עליהם בקיימים הדבר הישר בעיני' וכן בעצמם על זה ותחללו את שמי וגו' וע"כ הטיב מרה רף ה' גם כמי הייעור הרעה שנאמר עליהם כי זה היה יתד שהכל תו יצא כחומר: הדבר אשר היה ונו' בנימי יהויקים ונו' מהר"א ז"ל...

וקרא ברוך בספראית פתגמי ירמיה נביא בת מקדשא די בלשכת גמריה בר שפן ספרא בדרתא עיליתא במעלניא דתנוע בית מקדשא די מדינחא קדם כל עמא: ושמע מיכיהו בר גמריה בר שפן ית כל פתגמא די מעל ספרא: ונחת לבית מלכא ללשכת ספרא והא תמן כל רבביא יתבין אלישמע ספרא ודליה בר שמעיה ואלנתין בר עכבור וגמריה בר שפן וצדקיה בר חנניה וכול רבביא:

והוי

ויגר

טנכורו למעלה וכוונתם על בעולה היא אחריה נבואת בני רבב שריו שומרים ומקיימים מצות אביהם להוכיח את בני יהודה למה לא יקיימו מצות האלהי ית' שזוה אוחס על דרור העבדים והשפחות: והנה לזכר השם לירמייהו וכל אל בית הרבבים ודברת אוחס ובניאלותם בית ה' לפי שחשס אולי הרבבים כשימים למינות היין לעשות יעבדו ויחרסו להיות היין דבר נמאס ליהם גם שאלו לא ירוגו לבא אל בית ה' להתקבץ בלשכה לעשות הבחניה הוא צרפוסם ולכן אצור השם טילך אל בית הרבבים וידברא להם והודיעם שהיה יעשה ההמשל הזה בפרסוסם בנית ה' ולכן יצאו לבוא ולהתקבץ שמה ולא יחר בעיניהם המעשה הה' כי אינו יאס למחלות טוב ועל ההתנלות וההודעה האת חמר הלך אל בית הרבבים שזו כלם חויים בדיסוליס בניית חמד דברת אלהים ר"ל שחודיעם כלות המעשה הזה וענינו ואו והבואתם בית ה' כי הודיע שם יצוואו בנפש חמלה למעשה ההוא ולא יקצו בו: והנה לא עשה הנסיין הוא על שר הדברים שזוה ג"כ יונדב בן רבב לנני עבדיהם ומסע הכרמי' ויריעת השדות כ"א בעיניו היין לצד לסנות מהם שבנייה הבחיים והכרמים והשדות לא יוכלו לפרסוס מצות אביהם כמו שיפרסו כענין שנתא לנביא חמר להם שחו ולא שחוונתו בדבר סבת מצות אביהם אבל אם היו אומר להם בנני בחיים או אדעו שדות ועשׂו כרמים היו לרוחים לומר ואיך יצנו ואין להם עינים ולא אבנים ולא קרקע ואין יעשו כרמים וכן בכרמים ותיימרו והנה הם נעדרים מהבחינים והשדה

מנחה גדולה

ומעורר לבו נמסר כרת ה' עם ישראל עמו עליהם סיני לקבל הלותו ושלח לעבדו זולתו וזה היה כונת נטל' ודורו שקבלו עליהם לשלח איש את עבדו ונו' כדי שיהיו עבדים לה' ולא עבדים לעצמם ובכלל המצוה הזאת יצאו וישפילו לעצמם הדבר שקבלו אלהותם ית' ושלח לעבדו ע"ז כי דקיהו מלך כשר היה בעבודת אלהות כמו שז"ל אלף שסכל לעשות שלא שטת אל דברי ירמיה' חסרי' לחסור עמו וחרגו ועמלו ביד כ"ג מחמת היראה שיתעללו בו יהודים שגפלו אל כ"ג כמפורסם לקמן: אבל דורו נעשים לעבודת שמים שהחבולה לשלוח חסטי עבדו העבדי כמי שסי' חסטי ועברו גם הנה לבס לשמים ולעבדו שבודתם ור צדוקס אבל לא עלתה בידו סיוון שרלו אצט דורו כונתו שזרו והפכו הדבר ככלב שב אל קחו שבו והחזיקו בו כמי שלא יבא אל הכונה לעבודת שמים כעבד כשטרסו כמטא כידוע ומה שנעשם גם צדקי' על הדבר הוא כמו שכתב הרב מהר"ם אלשיך ז"ל שהיה לו למחות ולנוסס ביד חזקה כי מלך היה אלף מחמת יראת ה' המתרפס בכבוד שמים ועל כבוד עמלו ע"כ נעשם גם הוא: ומ"ש החלה העברי וחס"כ חמר צדוקי הוא מטעם שכתבו החפשיים ז"ל בטביל שמר עמלו לעבד ועבר על מה ששמע בנייני כי ל בני ישראל עבדים ולא עבדים אינו כלאי לבנות אותו במס יהודי כי אם עבדי ומה העעם חמר עורר עבד עברי ולא חמר עבד יהודי או ישראל ע"י שחילל את עמלו בהמקור לעבד ואינו יכול אז להיות עבד לה' כי בהיותו טורד בעבודת רבו הוא מתרפס מעבודת שמים וגם מלך עצמו שהיה רבו מוסר לו שפחה כעבדתי שהיא חסורה לישראל שאינו עבד כמו שא"ל ע"כ בעיני עבדות קראם עברי כמ"ש את עבדו ואת שפחתו העברי ונו' ואח"כ כשמוכרם שלכו לחפשי אמר חפשי לכלתי עבד כמ"ש ביהודי אחיקו ונו' שחור לקדושתו ולעבודת שמים: ומ"ש לקרא להם דרור וזה הלאו לא חמינו בחזרה כי אם ביצול והיה לו לומר לקרא חפשי כמי שאמר העברי והעברי חפשי ואמפר לומר לשי ששי מיני הרוח לעבד או לפצנריה מלבד מה שהיה לעבדי עזר חפשי סימנים והוא בעבודת שם או ביוכל חפשי' אם פגע היובל בתוך שם היה יוצא לחרות פמ"ש וע"כ היה שם שני מיני חרות האחד לקרא להם דרור למי שלא עבד שם ולשלות חפשי למי שעבד שם והיקדים לנני' חמלו היה קודם לחרותו וע"כ חמר דרור וחפשי: ולפי מה שכתבנו למעלה יבא על כן מה שמזכיר בחיבורת הש"ש ותשנו אתם היום ותעשו את הישר בעיני וגו' ותעשו ותחללו את שמי' שקראו לזה הדבר ותעשו את הישר בעיני שהיה חף בשלחו העבדים

כְּעָלֶיךָ וְעֵלְיָהּ... מַלְאָכָה תִּבְרָא... כִּי אִם כֹּאשֶׁר יִדְבַר... אֲמָרָה וְעִנֵּי צָדִיקָה עוֹר וְאֲמָרָה

רשי

ואת בית העם... כורמים ויוגבי... כל ניצבה לשין חפירה... ואת בית העם... ואת בית העם... כורמים ויוגבי...

מסרה

לכיוא כ' לשון ביא... אתה בכלה ויאמר מהלך התרומה... וכך לשון ארי דכור... ועיניו בקרן וסי...

ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה...

בשלשלן דנחש לאובלא יתיה... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה...

כְּעָלֶיךָ וְעֵלְיָהּ... מַלְאָכָה תִּבְרָא... כִּי אִם כֹּאשֶׁר יִדְבַר... אֲמָרָה וְעִנֵּי צָדִיקָה עוֹר וְאֲמָרָה

מנחה גדולה

וישנו שם... על היות שהיה... ויריבוהו עם... את ירמיהו ויהי... כבשת העיר... וישחט... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה...

את ירמיהו ויהי... כבשת העיר... וישחט... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה... ואת עיני צדקיהו עור ויאמרה...

ויבאו... כל שרי מלך בבל... וירושלים חפשי... וירושלים חפשי... וירושלים חפשי...

הוא חכה ביד גדליהו ונתן
 חיה לו לחוש לענת יוחנן בן
 נתן ולא חש העלה עליו כאילו
 נהרגו על ידו: על מים רבים
 על בריכת מין סגיאין: בגרות
 כמה: בגרות דייב דוד
 לבחוס בן ברזילי גלעדלה
 כעשב ומלחמת אבשלום כמו
 שנאמר בספר שמואל אחי יעבר
 במהס וגו': וקול

מסרה

לא נמנה עם'הם וגו' אל מים
 וזה א' מה'ם וזה' המסרה
 שמו'נה ז'ה ג'כ'תו'ב ש"ם ע"ל
 מים' ח' בקריא' ונר'אה'טע'ות:
 וכל שרי' ו'רסמ' וס' והגו' נצב
 על עלתו' יוחנן בן קרח ושרי'
 דהיילים' וישמע' יוחנן בן קרח
 וכל שרי' ויקח יוחנן בן קרח
 ודכירו' ולא שמע' ויהנן
 והאשר'רפנס' והפחות ויאמרו
 כ' בשע' רפ' וס' הבה נבנה לנו
 עיר' הבה נלכה: אבל אשמים'
 לכו ונפילה גורל' דינה' למלאכי'
 דבאים' ויאמרו אל ירמיהו
 הנביא תפל נא התגתינו:

והבור אשר השליך שם ישמעאל
 את כל פגרי האנשים אשר הכה
 ביד גדליהו הוא אשר עשה המקד
 אסא מפני בעשא מלך ישראל אתו
 מלא ישמעאל בן נתניהו חללים:

וישבו ישמעאל את כל שארית
 העם אשר במצפה את בנות המלך
 ואת כל העם הנשארים במצפה
 אשר הפקיד נבחר ארון רב טנחים
 את גדליהו בן אחיקם וישבם
 ישמעאל בן נתניהו ליעבר אל
 בני עמון:

וישמע יוחנן בן קרח וכל שרי'
 החילים אשר אתו את כל הרעה
 אשר עשה ישמעאל בן נתניהו:

ויקחו את כל האנשים וילכו
 להלחם עם ישמעאל בן נתניהו
 ויצאו אתו אל מים רבים אשר
 בגבעון: ויהי כראות כל העם אשר
 אתו ישמעאל את יוחנן בן קרח
 ואת כל שרי החילים אשר אתו
 וישמחו: ויסכו כל העם אשר שבה
 ישמעאל מן המצפה וישבו וילכו
 אל יוחנן בן קרח: וישמעאל בן
 נתניהו נמלט בשמנה אנשים מפני
 יוחנן בן קרח אל בני עמון:

ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי'
 החילים אשר אתו את כל שארית
 העם אשר השיב מארץ ישמעאל בן
 נתניהו מן המצפה אתו הבה את
 גדליהו בן אחיקם גברים אנשי
 המלחמה ונשים וטף וטרסים אשר
 השיב מגבעון: וילכו וישבו בגרות
 כמורה אשר אצל בית לחם ללכת
 לבוא מצרים: מפני הכשרים כי
 יראו מפניהם כי הבה ישמעאל בן
 נתניהו את גדליהו בן אחיקם אשר
 הפקיד מלך בבל בארץ:

ויגשו כל שרי החילים ויוחנן בן
 קרח ויגיה בן הושעיה וכל העם
 מקטן ועד גדול: ויאמרו אל'
 ירמיהו הנביא תפלינו התגרתנו
 לפניך והתפלל בעדנו אל יהוה
 אלהיך בעד כל השארית הזאת
 כי נשארנו מעט מהרבה כי אשר
 עיניך ראות אתנו: ויגדלנו יהוה
 אלהיך את הרבה אשר נלך בה
 ואת הדבר אשר נעשה:

ויאמר

והבור אשר השליך שם ישמעאל:
 נתניהו וסמ' וישלחו כל
 השרים אל ברוך: ויבאו אל גדליהו המצפתה
 ואחיו: ועממה הלויים שמעיהו: אל מים בק' צת ספ' רי מס' ריה נניסר ע"כ אית'ן שר'ם ע"ל מים' וזה
 ל' אמצ' א' בספרי' המדוייקים' וגו' בהרב'ה ספ' רי מס' ריה ספר' דים כי אית'ם א' אל' ז' על מים' וזה

ונבא די רמאחמן ישמעאל ית כל
 פגרי נבריאדי קטל ביד גדליהו הוא
 דעבר מלכא אסא כד צר עלוהי
 בעשא מלכא דישראל יתיה מלי
 ישמעאל בר נתניהו קטלין: ושכח

ישמעאל ית כל שארית דעמא די
 במצפא ית בנות מלכא וית כל עמא
 דאשה ארו בסצפא דמני נבחר ארון
 רב קטליא על גדליהו בר אחיקם
 וישבינו ישמעאל בר נתניהו ואל
 למיעבר לות בני עמון:

וישמע יוחנן בר

קרח וכל שרי' החליותא דעמיה ית
 כל בישתא דעבר ישמעאל בר
 נתניהו: ודברו ית כל נבריא
 ואלו לאנחא על ישמעאל בר
 נתניהו ואשכחו יתיה על בריכת
 מין כגיאין די בגבעון: והוה

כד חוא כל עמא דעם ישמעאל ית
 יוחנן בר קרח וית כל רבני חליותא
 די עמיה ודריאו: ואסתחרו כל
 עמא דשכחא ישמעאל מן מצפא
 ותבו ואלו לות יוחנן בר קרח:
 וישמעאל בר נתניהו אשתחב
 בתמניא נברין מן קדם יוחנן בר קרח
 ואלו לות בני עמון:

ודבר יוחנן בר קרח וכל רבני
 חליותא דעמיה ית כל שארית
 דעמא דאתיב מלוח ישמעאל בר
 נתניהו מן מצפא בתרדיקטל ית
 גדליהו בן אחיקם נברין נברי עברי
 אתיב מגבעון: ואלו ויהיבו

בגרות דיהב דוד לכמהם בר
 ברזילי גלעדאה די בסטר בית
 לחם למיזל למיעל למצרים:
 מן קדם כסדאי ארי דחילו מן
 קדמיהון ארי קטל ישמעאל בר
 נתניהו ית גדליהו בר אחיקם דמני
 מלכא דבבל בארעא:

וקריבו כל רבני חליותא ויוחנן בר
 קרח ויגיה בר הושעיה וכל עמא
 מן עירא וש רבא: ואמרו לירמיה
 נביא תתקביל בען בעותנא קדמך
 ועלי עלניא קדם ית אלהך על כל
 שארא דדון ארי אשתארנא ועיר
 סכני כמא דעינה חווי יתנא: ויחיו
 לנא ית אלהך ית אורחא דנהההה ית
 פה נמא דנעב ד: ואמר

מנחה גדולה

וע"כ אמר וירי החלך שהיה מהמגוללים ומרבים צנית המלך ונאמר דאו מלך'י שלא אבד
 שמוע לדברי ירמיה וגרס הרבון כמו בן ישמעאל: והעם ששם ישמעאל זה לפי דעתי שהיה
 מלך בני עמון מתקבא עצמו בנ"כ שהיה ישראל מוכנעים תחת ידו וע"כ רצה גם הוא שהיה
 מתקבא תחת ידו וע"כ שלחו מלך בני עמון להרוג לגדליהו: ופולך אח"כ היכודים הנשארים
 לארץ בני עמון וכמו שאמר וגו' וילך לעבור אל בני עמון כדי שיהיה כיוונתו להוליך העם
 ארץ בני עמון להיות לו לעבדים: ואפשר שהבטית שישמעאל יהיה עליהם לראש ולשר בארץ
 וע"כ עשה מה ששש"מ: ומה שאמר ויכו את גדליהו ואח"כ אמר וימת אותו הוא להיות שש"מ
 שכלם הכהו לגדלי' מ"מ האשמה הלו נראש ישמעאל לבדו כיון שהוא היה המעשה אחת ועל
 פיו נעשה הדבר וע"כ ייחס הדבר לישמעאל וכן מה שאמר ואת כל היכודים וגו' הבה ישמעאל
 אין הכוונה שישמעאל לבדו הכהו אלא כיון שהוא היה העיקר והמאזה לעשות הרי הוא ממש כאלו
 הוא הכהו לבדו: ויף כפי הדין עשרה שש"מ צבת אחת לחדם והמיתוהו בולם פסורים כדרי
 אדם ואם הוא צבת אחר זה האחרון חייב וכלן הוא חומר ויכו את גדליהו משמע צבת אחת הפס"כ
 האחרון חייב כיון שעל ידו נרשמו נפשו וע"כ חור ואמר וימת אותו כאלו הוא לבדו הרגו ומי
 אי כפי שלכן אמר וימת אותו שכל אחד מהם חייב כאלו כל אחד לבדו הרגו:

ועשרה אדם נמלכו סגנו' הודיענו הכתוב בה רשעת ישמעאל ספ"י סלגו עפר
 צו (") (") 96 גנפים

מב
 הרשיעה
 ל'ס' ויחמר
 שריה' ויעל
 סריה' ית
 ית

ומשנתם במלט' מ'ס זו יסוד כופנהו בתיב' כמו מק' מעמד מש' ויסודו לס כמו וילט פניו לאח' מ'תה בתוך הט'ים במלכ' במלט' מנוולות' מ'ט' בלע' : שפירו

מסרה

ברוך שאלו לאמר : את הנברים ואת הנשים : קח י'כ' ר'פ' בקריא' וסמניהו קח נא את ברכתי אשר הבאת לי' : קח את אהרן ואת בניו אתו' : קח את הלויים מתוך בני ישראל' : קח מאתם והיו לעבד את עבדתי' : קח את הלויים תחת כל בכור' : קח את המטה והקול את העדה' : קח את אהרן ואת אלעזר בנו והעל' : קח את האזניו וטמנתם במלט' : קח בידך אבנים גדולות וטמנתם במלט' : קח לך מגלת ספר' : קח בגדו כי ערב זר בתראה קח נא מפיו תודה :

מנ

כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל באשר נתת אפי וחמתי עלי ישיבי ירושלם כן תתן חמתי עליכם בכלכם מצרים והייתם לאלה ולשמה ולקללה ולחרפה ולא תראו עוד את המקום הזה : דבר יהוה עליכם שארית יהודה אל תבאו מצרים ידעו תדעו כי העידתי בכס היום : כי העתים כנגשותיכם כיראתם שלחתם אתי אל יהוה אלתיכם לאמר התפלל בעדנו אל יהוה אלהינו וככל אשר יאמר יהוה אלהינו בן הגדלנו ועשינו : ואגיד לכם היום ולא שמעתם בקול יהוה אלהיכם ולכל אשר שלחתי אליכם ועתה ידעתדעו כי בחרתי ברעב ובדבר המותו במקום אשר חפצתם לבוא לגור שם : ויהי ככלות ירמיהו לדבר אל כל העם את כל דברי יהוה אלהיהם אשר שלחו יהוה אלהיהם אליהם את כל הדברים האלה : ויאמר עזריה בן הושעיה ויהונן בן קרח וכל האנשים הזרים אמרים אל ירמיהו שקרא אתה מדבר לא שלחך יהוה אלהינו לאמר לא תבאו מצרים לגור שם : כי ברונה בן גריה מסית אתך בנולמען תת אתנו ביד הכשדים להמית אתנו ולהגלות אתנו בכל : ולא שמע יוחנן בן קרח וכל שרי החילים וכל העם בקול יהוה לשבת בארץ יהודה : ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי החילים את כל שארית יהודה אשר שבו מכל הגוים אשר נדחו : שם לגור בארץ יהודה : את הנברים ואת הנשים ואת הטהורים ואת הנזירות המלה ואת כל הנפש אשר הגיח נבחר אהרן רכ' טבחים את גדליו בן אחיקם בן שפן ואת ירמיהו הנביא ואת ברוך בן נריהו : ויבאו ארץ מצרים כילא שמעו בקול יהוה ויבאו עד תחפנתם : ויהי דברי יהוה אלי ירמיהו בתחפנתם לאמר : קח בידך אבנים גדולות וטמנתם במלט במלכ' אשר בפתח בית הפרעה בתחפנתם לעיני אנשים יהודים : ואמרת

ארי כדנן אמר י צבאות אלהי ישראל כמה דחל רוגזי וחמתי עלי תבני ירושלם כן תחל רוגזי עליכון במיעלכון למצרים ותהון למומי ולצדו וללוטא ולחיסודין ולא תחזון עוד ית אתרא הרין : גזירת פתגמא דיי עליכון שארא דבית יהודה לא תעלון למצרים מידע תדעון ארי אסהידית בכון יומא דין : ארי אטעיתון בנפשתיכון ארי אתון שלחתון יתי לקדם יי אלהכון למימר צלי עלנא קדם יי אלהנא וככל דיימר יי אלהנא כן חוילנא ונעביד : וחיותי לכון יומא דין ולא קבלתון למימרא דיי אלהכון ולכל דיי שלחתי ליתכון : וקען מידע תדעון ארי בחרבא בכפנא ובמותא המותון באררא דאתרעיתון למיעל לאתותבא תמן : והנה כד שיעי ירמיה למלא עסקל עמא ית כל פתגמא דיי אלהון דשלחתי יי אלהון ליתרון ית כל פתגמא האליון : ואמר עזריה בר הושעיה ויהונן בר קרח וכל הנברים רשיעא אמרין לירמיה שקרא את מתנבילא שלחך יי אלהנא למימר לא תעלון למצרים לאתותבא תמן : ארי ברוך בר נריה מגרי יהוה בנא כדיל למססר יתנא בידא דכסדאי למקטל יתנא ולאנלא יהנא לככל : ולא קביל יוחנן בר קרח וכל רבני חילוותא וכל עמא למימרא דיי למיתב בארעא דבית יהודה : ודבר יוחנן בר קרח וכל רבני חילוותא ית כל שארא דבית יהודה דתבו מכל עממא דאתבדרו לתמן לאתותבא בארעא דבית יהודה : ית נבריא וית נשיא וית טפלא וית בנת מלכא וית כל נפש תא דישבק נבחר אהרן רכ' קטוליא על גדליה בר אחיקם בר שפן וית ירמיה נביא וית ברוך בר נריה : ואתו לארעא דמצרים ארי לא קבילו למימרא דיי ואתו עד תחפנתם : והנה פהגם נבואה מן קדם יי עם ירמיה בתחפנתם למימר : סב עמך אבניו רב רבן ותטמרינו בטפיל בנינא דיי בתרע בית פרעה בתחפנתם לעיני נברין יהודאין : ותימר

לא לה ולשמה ולקללה - פי' חלה לקללה כפל הענין במ'ש או פי' לחלה לשבועה וכו' לחומי והוא על דרך והנחת שמיכס לשבועה לבמירי כי התעחס בנפשתיב' כנר' העין ופירוש החעת לחומי ברזונכס כלומר כמה שהיה בנפשתיכס כמו חס יס הת נפשכס כלומר לא הראיתם לי צמיכס מה שהיה בלכנס כי הכיר מהס ירמיהו כי דעתס ללכת למצרים לפיכך אמ' להס : ואגיד לכם היום ולא שמעת' כי עדין לא כלת דבריו ולא ענו אחוה חלה הכיר בהס כי דעתס היה ללכת למצרי' על כל פניס : את גדליהו עס גדליהו : במלט במלכ' מלט הוא החומר שעושים ממנו הלכנים או חומר אח' מסיד ומחול במלכ' במקום שרפת הלכנים או במקו' שעוין אותס ויונתן חרנ' כטפיל בנינא : את

מנחה גדולה

לכס היות' וגו' עם היות שעדין לא השיבו לו דבר הנה הנביא ראה בפניהם שלא היו חפזים במאמרו ושלא יקיימוהו ושע"פ ילכו למצרים ולכן אמר ולא שמעתם בקול ה' אלהיכם וכל אבר טלחתי אליכם ר'ל וכן עשיתם בכל אשר שלחתי אליכם שלא שמעתם בקולו אשר דברתי ואמרו כי ברוך בן נריה מסית אתך בנולמען תת אתנו ביד הכשדים להמית אתנו ולהגלות אתנו : ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי החילים את כל שארית יהודה אשר שבו מכל הגוים אשר נדחו : שם לגור בארץ יהודה : את הנברים ואת הנשים ואת הטהורים ואת הנזירות המלה ואת כל הנפש אשר הגיח נבחר אהרן רכ' טבחים את גדליו בן אחיקם בן שפן ואת ירמיהו הנביא ואת ברוך בן נריהו : ויבאו ארץ מצרים כילא שמעו בקול יהוה ויבאו עד תחפנתם : ויהי דברי יהוה אלי ירמיהו בתחפנתם לאמר : קח בידך אבנים גדולות וטמנתם במלט במלכ' אשר בפתח בית הפרעה בתחפנתם לעיני אנשים יהודים : ואמרת

כעדותו ששאל הדלת ונחולס
 הוי' ותדברנה בפנים הוי'
 בענין כאשר כו'ו' אס לא ישבעו
 וילינו וספתי רננות יללל פי
 אחר כאשר דברתם נפיקס :
 ובידכם מלאתם כלומר כן
 מלאת בידכ' ואחרי כן פיהדכו'
 והמפסה ואחר כנגד הנשי' ואף
 על פי שאמר אהס ונשיכם כי
 עקר המפסה היה ננשים כמו
 שאמר : אס יהיה עוד שמי
 נקרא : כיון שאין שומעים מה
 שאומר להם הנביא בשמי לא
 יהיה שמי עוד נזכר צפיהם :
 כי חאכלס חרב ורעב הפך
 מה שאמר אשר לא נרא' מלחמה
 וללחם לא נרעב : צפי כל איש
 יהודה : צפי רובס כי לדיקים
 היו צהס כמו ירמיהו וברוך כן
 נראה ואמר עד כלות' אחר שאלו'
 ותמו לחוספת באור וחוזק הענין
 ומה שאמר כל ר'ל רובס שהרי
 אחר ופליטי חרב ומה שאמר עד
 כלותס הוא דרך הפלגה : מתי
 מספר : כמו ירמיה הנבי' וברוך
 כן נראה ומעשים אחרים לדיקים
 שהיו בהם : וזאת לכס האות :
 כי כשתארו בקרוב נבוכד נלכס
 בא חל פרעה כמו שנכתתי לכס
 מדעו כי סופסם לבלות בארץ
 מצרים : כי קוס יקומו : קוס
 בחולס מקור כמו ושוב אלי :
 פרעה חפרע' בחי'ת וכן היה
 כנוי סס אותו פרעה שהי' בימים
 ההם ויש אומרים כי החי'ת מקו'
 ה'א והוא פרעה בהפך האותיות
 רוצה לומר כי יהיה פרוע מן כי
 פרעה אהרן וחרגס יונתן פרע'
 חנירא : את הדברים האלה :
 הנזכרים למעלה מראש עד
 הספר עד הסנה הרביעית
 ליהויקים כמו שכתוב למעלה :
 אחרת

ולא הוית רעוא קדם יי עוד דלא
 למישב קדם בישות עובדי כוזמן
 קדם תועבתא דעבדתון והוית
 ארעכון לחורבא ולצרו וללוטא
 מבליתיבי כיומא הרין : מן קדם
 דאסקתון בוסמין ודחבתון קדם יי
 וליא קבלתון למימרא די
 ובאורייתיה ובקיימותיה ובסדרותיה
 לא הליכתון על כן ערעת יתכון
 בישתא הרא כיומא הרין : ואמר
 ירמיה לכל עמא ולכל גשיא קבילו
 פתגמא די כל דבית יהודה די
 בארעא דמצרים : כדנן אמר
 צבאות אלהא דישראל למיכר אתון
 ונשיכון וגזרתון בפומכון וברעותכון
 קייסתון למיכר מעבד נעבדי ית
 גרנא די גרנא לאסקא בוסמין
 לכוכבת שמיא ולנסכא ליה נסכין
 אקמא תקיימון ית גרדיכון ומיעבד
 תעבדון יתנסכיון : בכן קבילו
 פתגמא די כל דבית יהודה דיהבין
 בארעא דמצרים הא אנא קיימית
 בשמי רבא אמר יי אס יהיעוד שמי
 מתקרי בפום כל אנש יהודה אכר
 קיים הוא יי אלהים בכל ארעא
 דמצרים : הא אנא מסער עליהון
 לבישא ולא לטבא ויסופון כל אנש
 יהודה די בארעא דמצרים בחרכא
 ובכפנא עד דישתיצון : ומשנבי
 חרכא יתובון מן ארעא דמצרים
 לארעא דבית יהודה עם דמנין
 וידעון כל שארא דבית יהודה דאתון
 לארעא דמצרים לאיתחבא תמן
 פתגם דמן יתקייס אס דילי וואס די
 להון : ודאלכון אתא אמר יי ארי
 אנא מסער עליכון בארתא הרין
 בריל דתידעון ארי אתקיימא
 יתקיימון פתגמי עליכון לבישא :
 כדנן אמר יי הא אנא מסרית פרעה
 תבדא מלכא דמצרים ביד בעלי
 דבכוה ויבד רבען למקטליה כמא
 דמסרית ית צדקיהו מלכא שבטא
 דבית יהודה ביד נבוכד נצר מלכא
 דבכל בעיל דבמיה ודבעא
 למקטליה : פתגם נבואה דאתנבי
 ירמיה נביא על ברוך בר גריה בר
 כתב ית פתגמא האילין על ספרא
 ספומא דירמיה בשתא רביעיתא
 ליהויקים בר יאשיה מלך שבטא
 דבית יהודה למיכר : כדנן אמר יי אלהא דישראל עלך ברוך : אמרת

ובתורתו ג' ב' מ' ל' וא' ח' ס' ו' וסימן מפני אשר קטרתם
 כי אם בתורת יי הפצו : ובתורתו מאנו ללכת
 קדמא חס' : ותדברנה ג' וסימ' ובעת מותה ותדברנה הנצבות : לא כי כנך דמת וכני ההי' ותדברנה
 בפיקס דסי' : הגדול כל נביאים וכתיבם מ' ל' וכל אוריתא חס' במ' ח' מ' ל' וסי' ופלוגתא דמטע' תכצא
 במסר' רבתא בערך גדול : מתי מספר ה' בקריאה וסימ' ונאכפו עלי והכני ונשמדתי : והפיץ יי אהבם

ולא יוכל יהוה עוד לשאת מפני רע
 מעליכם מפני העבדות אשר
 עשיתם ותהי ארצכם לחורבה
 ולשמה ולקללה מאין יושב כהיום
 הזה : מפני אשר קטרתם ואשר
 חטאתם ליהוה ולא שמעתם בקול
 יהוה ובתרתו ובחקותיו ובעדותיו
 לא הלכתם על כן קראת אתכם
 הרעה הזאת כיום הזה :
 ויאמר ירמיהו אל כל
 העם ואל כל הנשים שמעו דבר
 יהוה כל יהודה אשר בארץ מצרים :
 כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
 לאמר אתם ונשיכם ותדברנה
 בפיקס ובידיכם מראתם לאמר עשה
 נעשה את יד ידנו אשר נדרנו
 לקטר למלכת השמים ולהתקלה
 נסכים הקים תקימה את יד ידכם
 ועשה העשייה את יד ידכם :
 לכן שמעו דברי יהוה
 כל יהודה הישבים בארץ מצרים
 הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר
 יהוה אס יהיה עוד שמי נקרא כפי
 כל איש יהודה אמר חי אדני יהוה
 בכל ארץ מצרים : הנני שקד
 עליהם לדעה ולא לטובה ותמו כל
 איש יהודה אשר בארץ מצרים
 בחרב וברעב עד כלותם : ופליטי
 חרב ישבון מן ארץ מצרים ארץ
 יהודה מתי מספר וידעו כל שארית
 יהודה הבאים לארץ מצרים לגור
 שם דברי יי קום מפני ומהם :
 וזאת לכם האות נאם יהוה כיפקד
 אני עליכם במקום הזה למען
 תדעו כי קום יקומו דברי עליכם
 לרעה :
 כה אמר יהוה הנני נתן את פרעה
 חפרע מלך מצרים ביד איבוי וביד
 מכקשי נפשו כאשר נתתי את
 צדקיהו מלך יהודה ביד
 נבוכדראצר מלך בבל איבו ומבקש
 נפשו : הדבר אשר
 דבר ירמיהו הנביא אל ברוך כן
 נראה בכתבו את הדברים האלה
 על ספר מפי ירמיהו בשנה
 הרביעית ליהויקים כדאשיהו
 מלך יהודה לאמר : כה אמר
 יהוה אלהי ישראל עדיך ברוך :
 אמרת
 אמרת

מסרה
 בעמים : ופליטי חרב ישבון
 כהיותכם מתי מספר : ומתם
 בקריאה וסימ' דבר מי יקום
 ומהם עוד תקח' ומרם מן בני
 שמעון : ומתם על כלי העבודה
 ודבתריה ומרם ממנים : ומתם
 לא נבקש' ד' מנהרן ר'פ' איכרד'
 בקריאה וסימ' בשבואל א'
 סימן כ"ד :

מה

מנחה גדולה

שנתמלא הסאה וכיון שנתמלאה הסאה ולא יוכל ה' עוד לשאת מפני רע מעליכם שקר היה
 המדה ובה גס הפיזי ה' על המדה שלא ענש אלא כן הזהיר אף אחר שנתמלאה הסאה בהשקס
 ושלחו לכם מביאות נביאים ועב' לא שמעתם בקול ה' ע' קראת אתכם הרעה הזאת כהיום הזה :
הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל ברוך כן נראה ונ' מהר' יא' ל' ראו לגיין למה נזלה
 זאת הנבואה במקום הזה אמר יי נבואת מצרים ומה יחסה בזה המקום : ואשר מראה
 לי נסכתי הוא שבעבור שהאשים אשר הלכו למצרים אמרו לירמיהו שברוך היה מסיתו לאמר
 שלא ולכו למצרים ובארתי שהיה זה לפי שהוא היה מכין נעמו לנבואה וידע שחזקה לאמר
 תנאוהו הנבואה מחדש ולכן חשבו שהוא היה רועה שיסבו בארץ כדי שיכתבה בה מה שלא היה
 אפשר בלכתו למצרים הנה מפני זה אחרי שהנביא השיב לדבריהם ראה שהיה עוד להשיב על מחשבותם
 שחשבו על ברוך שהיה כוננת ולזה כתב כן הנבואה שנאמרה לו בימי יהויקים שבה הודיע הסס
 לברוך שלא ישפיל להניע למעלת הנבואה כי היא בלתי אפשר אליו שיביע אליה מפני חרבו
 בית ה' וסלוקה שכיכה מקרב עמו שהיה קרוב לנוא או זה ממה שידע שכבר זה לו לברוך עשרים
 שנה שהיה מתיישב מהנבואה בדבר ה' והוא המוכיח ששק חשבו עליו האנשים החסאים הכמה
 שנפתחם

שמו פניכם לנזח ארץ מצרים לגור שם לכמהה וזעזוד ע' ולוהרחיק מעל גבול ה' סס השיג
 אתכם כל העושים הרעים חרב דבר רעב למען מדעו שירי בכל משלה ולא יהיה שריר ופליטי לכס
 כי כל מקום שחשם הולכים להמלט סס אבי וסס ידי נטויה עליכם לשלם לכם כמעשיכם : וכבר
 כתבתי למעלה שחזון אף ה' היה על ישראל כי היה מילול השם ברבר כי אמרו הגוים אחר שראו
 יהודה שאין אלהים יהיה יכול להשיגם מיד אויביהם ע' כ הלכו להם ובלאו לחסות בלל ע' סלנו
 להגם יס לכן אראה לכם שאין קריה ירי מהושיע אלא שפסעפיקס שלחתי אתכם וזה ידעו הגוים
 כשאשלח אתיכם חרב ורעב ודבר ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים כמו שאמר להלן בנבואת
 המרים למען יפיו וידעו כי ידה' עשהה זאת ואת ה' משלם לאיש כמעשהו בכל המקום שהוא :
ומן אז חלדנו ונו' אפשר שאמרו זה על דורו של יהויקים שאול' שדיקים היה ואעפ"כ עלה
 ע' ליהם כ' יחזר להם בשביל חסיה יהויקים וזה השיב להם ירמיה הלך את הקטר אשר
 קטרתם וכו' מלביס ומריכם שנאו לכם הכרות בימי יהויקים על חטאת המלך : נשיא כי יחטא
 להשחח העם כתיב באותן שתיים היה מקום לנזח מכם חוב ע' או ממלכיים או מאבותיכם או
 מלביס ולעמתי יחזרו ידבנו בע' מלביסם שריסם וסס הרין אהס זכרה' שליך הכל יחד עד

ירמיה מו

רדק

קצו

אמרת כי יסף ייגון על מלאכתי פירוש כי ברוך היה מתרעם על הנבואה ובעת שהיה כותב דברי הנבואה מפי ירמיהו ולו לא הגיע דבר הנבואה הלא היה נא לי וברדק המכאוב הוא מה שהיו מלאכתי אוחזי ישראל במרפה ובזו והיגון דבר הנבואה שלא באת אליו והוא הכין עצמו אליה בכל אשר יכול הלא שלח היתה לו הכנה סנעית בעת היצירה כמו שכתבנו בתחילת הספר וברדק ברוך היה מתרעם על הנבואה אשר יהושע שמש משה רבינו ושרתה עליו רוח הקדש אליהו ושרתה עליו רוח הקדש מה נשתתתי אני מכל תלמידי הנביאים היו נא לי כי יסף ייגון על מלאכתי ואין מנוחה לך מנחתי אלא נבואה שנאמר כמות עליהם מה המקור משיבו הנה אשר בניתי אני הורס וגו' :
 ומה שכתבתי לך גדולות והיגון גדולות אלה נבואות שנאמר ספרה נא לי את כל גדולתי וגו' ואומר ואני לך גדול ונבואות אשר הקב"ה ברוך את און כרס סייג למה לאן הין רועה למה ומפני מה כי הנני מביא רעה על כל בשר וגומר הרי בכל מקום אתה מוצא שאין הנביאים מתנבאים אלא בזמן שישל ישראל וכן חרבי ונחמ' ומנוח' לא מלאכתי ונבואה לא חשכתי : ואת כל הארץ ההיא כל הארץ כמו שהיא כלה אהרוס ואחוס כמו שאמר הנבי מביא רעה על כל בשר כמו שהנבא ירמיהו על האומות וינתן בירגס וית כל ארעה לישראל דלי היא : למצרים נבא תחילה על פורענות מלך מצרים שבאה לו מחוץ לארצו והיא כאשר הלך על נהר פרח בנכרמיש חחר שלכדה מלך אשר ומלך חרס כמו שאמר הלא בנכרמיש כלנו וגומר והלך שם פרעה נכה בימי יאשיהו וארכו לו ימי המלוכה עד שהנה הרביעית ליהויקים ועלה עליו נבוכד נצר ונאמר עליו נבואה זו ואחר כן נבא על ארץ מצרים שיכבדה נבוכד נצר : אשר הנה נבוכד נצר מלך בבל בשנת הרביעית מכהג הלשון לבוא סוחר על המספר וכן בשל שלש למלכו ואחרים זולתו : פרעה נכה חרגס ונתן פרעה חגריה ערכו מגן כנגד חיל נבוכד נצר שיערכו להלחם על חיל פרע' או אחר כנגד חיל פרעה שיערכו לעמוד כנגד חיל נבוכד נצר הבא עליהם : ולג' כמו מן אלה שהוא עשוי בתכונה אחרת ות' כדרו ענין ומרסין : אסרו הסוסים כמו ויאסר את רכבו ועלו הפרשים הוהם הפרשי עלו על הסוסים שהחברו והתלבו בכובעים : התלבו על הסוסים בכובעים שבראשיה' : מרקו הרמחים מרקו אותם מהחלודה ונחמנו אותם : לבשו השריניות הם לבשו הכרזל

רשי

והנחמה לא מלאכתי : לא שרת' עלי שכונה להנבא כמו ותנח עליהם הרוח מה נשתתתי מתלמידי הנביאים יהושע שמש את משה נחה עליו רוח הקדש אלישע שמש את אליהו נחה עליו רוח הקדש אני מה נשתתתי : ואת כל הארץ היא גדולות כנתישה והרסיה זו : חבקה לך גדולות נבואת כמו ספרה נא לי את כל גדולות וגומר קרא אלי ואני לך גדולות וגו' אמר לו הקב"ה אם אין כרס אין סייג ואם אין לאן הין רועה איני נעלה על הנביאי' חלה בזכותם של ישראל כך שבוי' כמלחמה בתחלתה : מן של עור הוא הוא שלוק וכשילא למלחמה מושחו בשמן : כנה של עץ דמות תריסין שלנו : מרקו הרמחים כמו ומרקו וסוּף פור' ציר בלעז' : המה חתים תכריס : ולא הפנו עוד לעמוד במלחמה ולא היה להם פנאי : כחור יעלה שהיה רגיל להעלות ניימות סביבו כמו כהר לטוף סביבו : יתגעשו מימיו דמטרין מוהי : כיאר עולה היה רגיל לעלות בארץ כפון שהלך פרע' על נבוכד נצר בכרמיש ושם נפל ונהרגו ביבדיו והוא ברח מן המלחמה : אובידה כמו אובד והתהוללו

מסרה

אמרת ג' ר'פ וס'מ' אך דבר שפתים עצה ונבואה : אוי נא לי אמרת הנה הבית דר'ה : על הגנים ה' בקריא' וס'מ' ראיה הפטרתיך היום הוה' שפוך חמתך על הגנים דיפרא' אשר היה דבר י' אל ירמיהו : וקצף גדול אני קוצף' מן הממלכות תהיה שפלה : ימלט יג בקריא' וס'מ' ויאמר אליהו להם תפשו : ויבאו לעשות זבחים ועלות : נם שבי נבוכד יקח ומלקוח : הוקח מנכור מלקוח ואם שבי : וצדקיהו מלך יהודה : ויאמ' הך הכפתור : אל יגום הקל ולא ימלט הנבוכד : ויהיה בל אשר יקרא' ובוה אלה להפך ברית : ומוצא אני מר ממות את האשה : בוטח בלבו הוא כסיל : עד שקרים לא ינקח : ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול : וס'מ' הפש לנברא רשכא שביא צדקיהו חמא וערק דפשט רדא באתתא חממתא ושקרת כמיכאל :

אמרת אוינא לי כי יסף יהוה יגון
 על מלאכתי ינעתי באנחתי ומנחתי
 לא מצאתי : כה תאמר אליו כה
 אמר יהוה הנה אשר בניתי אני
 הרם ואת אשר נשעתי אני נחש
 ואת כל הארץ היא : ואתה תבקש
 לה גדלות אל תבקש כי הנני מביא
 רעה על כל בשר נאס יהוה ונתתי
 לך את נפשך לשלל על כל
 המקומות אשר תלך-שם :
 אשר היה דברי יהוה אל-
 ירמיהו הנביא על הגוים :
 למצרים על חיל פרעה נבואה
 מצרים אשר יהיה על נהר פרח
 בכרמיש אשר הנה נבוכד נצר
 מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים
 בן יאשיהו מלך יהודה :
 ערכו מגן וצנה וגשו למלחמה :
 אסרו הסוסים ועלו הפרשים
 והתלבו בכובעים מרקו הרמחים
 לבשו השריניות : מדוע ראיתי המה
 חתים נסוגים אחרו ונבזויהם
 יכתו ומנוס נסו ולא הפנו מגור
 מסביב נאס יהוה : אל יגום
 הקל ואל ימלט הנבוכד צפונה על-
 יד נהר פרח קשלו ונפל : מי
 זה כיאר יעלה כנהרות יתגעשו
 מימיו : מצרים כיאר ועלה כנהרות
 יתגעשו ויאמר אעלה אבסה
 ארץ אבידה עיר ויושבי בה :
 עלו
 חפית ארעה כמבוע דמיון דמטרין מוהי ויאמר איסק אחפי ארעה וטלאה
 אוביד קרויא ודיתבין בהון :
 יסקון

היה נא לי וברדק המכאוב הוא מה שהיו מלאכתי אוחזי ישראל במרפה ובזו והיגון דבר הנבואה שלא באת אליו והוא הכין עצמו אליה בכל אשר יכול הלא שלח היתה לו הכנה סנעית בעת היצירה כמו שכתבנו בתחילת הספר וברדק ברוך היה מתרעם על הנבואה אשר יהושע שמש משה רבינו ושרתה עליו רוח הקדש אליהו ושרתה עליו רוח הקדש מה נשתתתי אני מכל תלמידי הנביאים היו נא לי כי יסף ייגון על מלאכתי ואין מנוחה לך מנחתי אלא נבואה שנאמר כמות עליהם מה המקור משיבו הנה אשר בניתי אני הורס וגו' :
 ומה שכתבתי לך גדולות והיגון גדולות אלה נבואות שנאמר ספרה נא לי את כל גדולתי וגו' ואומר ואני לך גדול ונבואות אשר הקב"ה ברוך את און כרס סייג למה לאן הין רועה למה ומפני מה כי הנני מביא רעה על כל בשר וגומר הרי בכל מקום אתה מוצא שאין הנביאים מתנבאים אלא בזמן שישל ישראל וכן חרבי ונחמ' ומנוח' לא מלאכתי ונבואה לא חשכתי : ואת כל הארץ ההיא כל הארץ כמו שהיא כלה אהרוס ואחוס כמו שאמר הנבי מביא רעה על כל בשר כמו שהנבא ירמיהו על האומות וינתן בירגס וית כל ארעה לישראל דלי היא : למצרים נבא תחילה על פורענות מלך מצרים שבאה לו מחוץ לארצו והיא כאשר הלך על נהר פרח בנכרמיש חחר שלכדה מלך אשר ומלך חרס כמו שאמר הלא בנכרמיש כלנו וגומר והלך שם פרעה נכה בימי יאשיהו וארכו לו ימי המלוכה עד שהנה הרביעית ליהויקים ועלה עליו נבוכד נצר ונאמר עליו נבואה זו ואחר כן נבא על ארץ מצרים שיכבדה נבוכד נצר : אשר הנה נבוכד נצר מלך בבל בשנת הרביעית מכהג הלשון לבוא סוחר על המספר וכן בשל שלש למלכו ואחרים זולתו : פרעה נכה חרגס ונתן פרעה חגריה ערכו מגן כנגד חיל נבוכד נצר שיערכו להלחם על חיל פרע' או אחר כנגד חיל פרעה שיערכו לעמוד כנגד חיל נבוכד נצר הבא עליהם : ולג' כמו מן אלה שהוא עשוי בתכונה אחרת ות' כדרו ענין ומרסין : אסרו הסוסים כמו ויאסר את רכבו ועלו הפרשים הוהם הפרשי עלו על הסוסים שהחברו והתלבו בכובעים : התלבו על הסוסים בכובעים שבראשיה' : מרקו הרמחים מרקו אותם מהחלודה ונחמנו אותם : לבשו השריניות הם לבשו הכרזל

מנחה גדולה

בכפפות כ"א בימי יהויקים נמנה ממנו בעבור ההרצן שהיה עתיד לבוא אך יחסו עתה אחרי הרצן להשיגה וזהו תכלית זכרון הנבואה הזאת במקום הזה אחרי הספור הקודם ע"כ : וכן כתבתי למעלה שחורה לדברי מהר"א ז"ל מה שכתב הוא כאן נעמו כי כיון שהנבואה באמרה עשרים שנה קודם הרצן א"כ לא היה יוחנן בן קרחובל השרים כל כך פתאים לדבר אלא ירמיהו דבר שאין לו שחר ולומר אנו חושדים לברוך בן נביא שהוא מסית אותך להתנבאות שקר לי שב בארץ מה שלא זכרה' כתי שהוא רוצה להיות נביא כיון שידעו שחברא נצרו שהיה דמיון יכול להוסיף זה שקר גמר כיון שכבר נתייחס ברוך מן הנבואה זה עשרים שנה וכמו שהשירים צעקו שהיו יודעים זה שכבר התייחס ברוך מן הנבואה : ואם נאמר שלא היו יודעים מנבואה זו כולם שהתנבא ירמיהו על ברוך שלא היה נביא א"כ מנין היו יודעים שברוך רוצה להיות נביא כי לא מנינו בכל המקרא רמו שברוך היה רוצה להיות נביא כי אם שגלמ' מה שכתבתי שהמנוחה לא מלאכתי וגו' והנה חבקה לך גדולות וגו' הרי שפ' ההכרח אנו מריבין לומר לדברי מהר"א שבו יודעי' מנחת הפרעה שהתנבא ירמיהו על ברוך א"כ היה נ"כ יודעי' שכבר נאמרה נבואה זו בשנת ה' ליהויקים ואין כלן מקום לתקור לברוך צה ועוד שמירות אחרות ע"ין בשפ' שלמעלה שנראה מהם שנבזו מהר"א ז"ל בזה דוחק אף שהם למים במציאותם :

ולע"ן טעם סמיכות נבואה זו שהבבילי שכתב בה אשר בניתי אני הורס וגו' וזהו סיבת מניעת נבואתו כאז"ל ע"כ נכטר עד הכא שכתבתי הדבר בפועל מחרצן והנלות : וסיפר הכתיב שהיה זה בכתבו את הדברים על ספר וגו' לפי שאמר למעלה שהיה ירמיהו קורא בקין אל ברוך והוא כמנו בעבור דבריו ואלך ברוך וקרא נבואה זו לפי שירמיהו היה עוֹר

אשר היה דבר ה' אל ירמיהו הנביא אל הגוים וגו' מהר"א ז"ל למעלה בפ' שפ' כוס היין החמה נבא ירמיהו כל האומות שיכריבו נ"ג או שימשלו עליהם וכינעם בדרך כלל לא בערך ישראל ועמה במקום הזה אחרי שזכר חרבן ירושלים וגלות בני יהודה זכר הנביא בכל האומות שעורו דעתו ונבזו כל ירושלים ויגלו כמותה וזה לא זכר מהאומות אלא אלו שנבזרו כאן כנבואתיהם לפי שאלה היו בחרבן של בני יהודה הם מצרים כי הם סגדו ויחמרו לעזור אותם כנגד נבוכד נצר כהמו לב לדקיהו למרוד במלך בבל וזו היתה סבת החרבן והנלות שהעזרים

עלו הסוסים: עתה נבא חיל נבוכד נצר עלו הסוסים נראה מה תעשו אתם הסוסים כלומר סוסי מצרים עלו כנגד החיל הבא עליכם כמו שהייתם עולים עדים בזה כמו האים העולים: והתהללו: אתם הרבנו כמו שהייתם עושים מתחילה והרכבם כלל כמו שם ממות רכב נמר והוללות הרכב הוא מרומת הסוסים רלו ושוב זהו הירמיה שירמה הוללות ושגוען: ויצאו הגבורים: בצרי יו"ל הוא חילן ולית כותיה ושלחה וינאיו בקמץ יו"ל: כיש ופוס' צלו עם פרעה וכן לודים: תפשי דרכי קשת: סמוך על סמוך כמו נהרי נחלי דכש ותמחה חממי יועלי פרעה ושפוני סמוני חול: והוא ההוא: יוס נקמה להגקס מצריו נקמת יחסיאו המלך שהתיר פרעה נכה במגדו: וזותה מחדש: מן הקל ולית כותיה ושאר רוחה מוחס מן הדגוש: אל נהר פרט כמו על וכן אל הכרים לא אכל: עלו גלעד: ואם תעלי ותקחי צרי לא יועילוך: לשוא הרבי דפואו: למנס תקחי רפואת למכתך: כי תעלה חין לך: ותעלה כמו רפואה והרפואה היא משל על עזרת העוזרים כמו כוש פוט ולוד: הדכתי: כתוב ביו"ל רוצה למור שהם יאמרו כן בעת מתלמס והרביה קרי שאומר הנביא כנגד בתולת בת מצרים: שמעו: ונחמך: כמו לעקחך וכן נחמה על חין: גבור נבוכד כשלו: כי חסילו הגבורים יוטו ויכסו חוט באחיו בנוס' כי כח מגוסה הראשון יכשל ויפול והאחר יכשלו בנוסו שימלאנו מוטל בדרך ויכשל בו בנוסו וה' יחדיו נפלו שניהם: הדבר: אח' כן בך נבוכד נצר עוד להבו אח' חרץ מצרים והתנבא הנביא עליהם ערם בלו ואמר: הגידו במצרים: וזכר תחילה כלל במצרים ואחר כן פרט במגדל והוא שזכר בחורה בין מגדל ובין חיס וכן בנוף ובתחפנחם ערי מתלכה לפרט: מדוע נסמך אביריך לא עמד והתשוב' כי יו' הדפו: נסמך מן מטר סומוך כאילו סמפו מטר לא יוכל לעמוד בעצמו ואמר נסמך לשון יחיד ואמר אביריך לשון רבים ד' זה למר כל אחד ואחד מן אביריך: הרבה כושל: י' שזכר הרבה בהם כושלים: גם נפל חיש אל רעהו: כמו על רעהו כמו שאמר גבור נבוכד כשלו ויונתן הרגס נפל כמו אל הכסדים אתה נפל שחרגס משחמך וכן חרגס אף אשחמכו נצר לחברה: ויאמרו קומו ונסוב אל בני עמי הגרים במצרים מארצות חמרות כי כשהיה רעב היו באים לגור במצרים כי ברוב השנים יש שבע במצרים יותר משאר ארצות וכשיבא חיל נבוכד נצר יאמרו אים לחדרו קומה וכשוכה אל עמנו: היונה: האוכסת כי אין מי שיעמוד כנגדה וכן והתכלתי את מוניך אונסך וכן לא יוני עוד נשיאי את עמי ויונתן חרגס מענין יין שחרגס מן קדם חרצ סאלה להיות עמו העביר אותו לו מפחדו אליו ומלך עומד במקום שנים מלך מצרים וימך שאון ויונתן חרגס קראו זמיו: ח' אני: כי כבוד כהרים: פירש חרוני אבי זל כמו שהר תבור הוא מועד לגוד שם ולפרוש שם דשתות כמו שאמר ורשת פרושה על תבור כן יגודו חומס: וכך רמל בים יבא' את בני מצרים שהיית יושבת כלומר יושבת לבטחה והיית חושבת שחשבי זמן רב בארץ דהחור בעת ויבא מלך הביא כן יתי חברים: כלו נולה: יושבת בת מצרים: חס כמו עריו נצחו ונלחה כמדבר וכן חרגס ונתן וצדי: עגלה יפהפיה מצרים: יפה פיה שתי מלות וטנינו מלה אחת וכן פקח קחו וכו' ה' איונים הוא ינהגנו עלמות כל אלו שתי מלות וענינס מלה אחת וכן יפהפיה ונכפלו בס' העי' והלמ"ד לרב היופי ודמה מצרים לעגלה יפה פיה לרב יפה ודשנה וכן כנה הכתוב הגשים היפות והדשנות פרות הבטן: קרן מלפון בא' בא' ענין קרינה וגזרה כמו מחומר קורחגיגס אני: חלפון: מבבל שהיא צפונית ואמר בא' בא' כפל הדבר לחזק הענין: גם שכיריה: גייסות שכללו לעורסם בקרנה: כענני מרבך: כמו העגלים שעומדים בבית לפטמן כן הם יושבים ואוכלים ושותים ולא יצאו להלםס ויונתן חרץ ש"כרים רבבה כמו השכירה שפירש גדולה מרבך ענין פטו' וכן עגל מרבך וכן בדברי רבותי' להלכנס לרבקה: הפנו:

רשי

והתהללו: לשון שכלו: רוחה: לשון שובע: ל"ח לשון שדרן כמו שזכר דמהרמתי מריו: גבור נבוכד כשלו: כשהיו צורחים היו נכשלים ונחנקים זה בזה: לכה נבוכד נצר: זו מנה שנייה שהצריב נבוכד נצר חת מצרים בשנת עשרים ושבע למלכו כמו שנינו בסדר עולם: החליב והכין לך: לנגד המלחמה והכין ואחזקן: נסמך נשפוטו והמליקו גיבוריך כמו מטר סומוך נסתחפה שדלו בלשון משכה ומחנס חבורו לשון כליון וכן שזכר מטר סומוך ודגש פתר מטר סומוך כמו מטר סומוך כמו מסמך פורה במעלה: הרבה כושל: הקב"ה שהדפו הרבה לו מחשול: גם נפל וכתבנו אים אל רעהו לאחר נקומה וכשוכה אל עמינו ומחוק שילאנו חסס להלחם: מרב היונה: חרבא דסנאה דהיא בחמר מרו"ח הינו' לשון יין: ל"ח לשון אונס: קראו שם במלחמה: הכריזו משל של חרפה: פרעה מלך מצרים שאון: שהיה מנביה קול שאוכו חשורו להתלבלל בחיילותיו: העביר המועד: שיעד יוס מלחמה קבוע ללאח וללהלחם ולא יבא ועבר יוס זמן המועד: כי כבוד כהרים: כי כאשר דבר אמת הוא שחבור קבוע כהרים והר הכרמל על חיס כן באמת יבא הדבר הזה על מצרים: כלי גולה: חרס יולא לדרך מתקן לו חמת ומקדה של חרס לשתות כה: ונלחה: לשון ייה: עגלה יפהפיה: מלכות יחייא: קרן: עממין קטילי' קרן לשון חמוך וכן מחומר קורחתי: מלפון: מבבל: שכירה: שריה כמו בתער השכירה: מרבך קופ' ל"ח כנעני': הפנו:

עלו הסוסים והתהללו הרכב ויצאו הגברים כוש ופוטת פשי סגן ולודים הפשי דרכיקשת: והיום הוא לארתי יהוה צבאות יום נקמה להנקם מצריו ואכלה חרב ושבעה ורעה מדמם כי זכח לארתי יהוה צבאות בארץ צפון אל נהר פרתי: עליו גלעד וקחי צרי בתולת ברת מצרים לישא הרביה רפאות העלה איולך: שמעו גויים שקלונך וצוחהך מלאה הארץ בגבור נבוכד כישלו יחדיו נפלו שניהם:

הדבר אשר דבר יהוה אלי ירמיהו הנביא לבוא נבוכדראצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים: הגירו במצרים והשמיעו במגדול והשמיעו בנף וברחפנחס אמרו התיצבוה לך כי יאכלה חרב סביביך: מדוע נסמך אביריך לא נסמך איש אל רעהו ואמר קומה ונשבה אל עמנו ואל ארץ מולדתנו מפני חרב היונה: קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד: חייאני נאם המלך יהוה צבאות שמובי כתבור בהרים וככרכל בים יבוא: כלי גולה עשילך יושבת בת מצרים כי נף לשמה תהיה ונצתה מאן יושב: עגלה יפהפיה מצרים: קרן: מלפון: בא' בא' קרן מלפון בא' בא' ענין קרינה וגזרה כמו מחומר קורחגיגס אני: בקרנה כעגלי מרבך כי גזרה הפנו

אף רב רבקהא בגנה כשגלי ריבקהא אחפניא

יסקון סוסותא וישתנשגן רתיביא ויקקון גבריא בושאי ופוטאי אחרי הריסין ולודאי דנגדון ומחין בקשתא: וימא יהיא קדם צבאות יום פורענותא לאתפרע מסנאי עכיה וחקטייל חרבה ותסבע ותרווי מרמחון ארי קטלא קדם צבאות בארעא ציפונא על נהר פרתי: סקי לגלעד וסבי שערך מלכות כנשתא דמצרים לא להנאה אסנית סממנין אסולא סלקת לך: שמעו עממיא קלניך וצוחתיק אהמליאת ארעא ארי גבר נבוכד אתקלו כחדא אתקטלו ותריוהו: פתנס נבוואה דמליל י' עם ירמיה נביא למייתי נבוכד נצר מלכא דבבל למיחיות ארעא דמצרים: חווי במצרים ובכרו במגדול ובכרו כמפיס ובתחפנחס אמרו איוזרו ואתקו לקראי קטילת חרבא שחרנה: מא די איתברו גיבורך ולא יכילו למיקס ארתי' חברנון: אסניאו מתקליהו ואף אשחמכו גבר לחבריה וימרין קומי ונתוב לעמנא ולארעא ילדותנא מן קדם חרב סנאה דהיא כחמר מרויא: זמיו לחמן פרעה מלכא דמצרים דכניאן אתרגו שתייה מערי זממיא: קי סנא אמר מלכא צבאות שמה ארי במא דיציב פתנמא דהבור בטרויא וכבר מלא במא כן יתי חברה: בני גלותא אחך ני לך מלכות כנשתא דמצרים ארי קפיס לצודו ותיתצדי מבלי יתיב: מלכות יחייא הית מצרים עממין קטילין מציפונא יתון עליה למכה: אריאף אינון

עלו הסוסים ומהם המצרים עלו כנגד החיל הבא עליכם כמו שהייתם עולים עדים בזה כמו האים העולים: והתהללו: אתם הרבנו כמו שהייתם עושים מתחילה והרכבם כלל כמו שם ממות רכב נמר והוללות הרכב הוא מרומת הסוסים רלו ושוב זהו הירמיה שירמה הוללות ושגוען: ויצאו הגבורים: בצרי יו"ל הוא חילן ולית כותיה ושלחה וינאיו בקמץ יו"ל: כיש ופוס' צלו עם פרעה וכן לודים: תפשי דרכי קשת: סמוך על סמוך כמו נהרי נחלי דכש ותמחה חממי יועלי פרעה ושפוני סמוני חול: והוא ההוא: יוס נקמה להגקס מצריו נקמת יחסיאו המלך שהתיר פרעה נכה במגדו: וזותה מחדש: מן הקל ולית כותיה ושאר רוחה מוחס מן הדגוש: אל נהר פרט כמו על וכן אל הכרים לא אכל: עלו גלעד: ואם תעלי ותקחי צרי לא יועילוך: לשוא הרבי דפואו: למנס תקחי רפואת למכתך: כי תעלה חין לך: ותעלה כמו רפואה והרפואה היא משל על עזרת העוזרים כמו כוש פוט ולוד: הדכתי: כתוב ביו"ל רוצה למור שהם יאמרו כן בעת מתלמס והרביה קרי שאומר הנביא כנגד בתולת בת מצרים: שמעו: ונחמך: כמו לעקחך וכן נחמה על חין: גבור נבוכד כשלו: כי חסילו הגבורים יוטו ויכסו חוט באחיו בנוס' כי כח מגוסה הראשון יכשל ויפול והאחר יכשלו בנוסו שימלאנו מוטל בדרך ויכשל בו בנוסו וה' יחדיו נפלו שניהם: הדבר: אח' כן בך נבוכד נצר עוד להבו אח' חרץ מצרים והתנבא הנביא עליהם ערם בלו ואמר: הגידו במצרים: וזכר תחילה כלל במצרים ואחר כן פרט במגדל והוא שזכר בחורה בין מגדל ובין חיס וכן בנוף ובתחפנחם ערי מתלכה לפרט: מדוע נסמך אביריך לא עמד והתשוב' כי יו' הדפו: נסמך מן מטר סומוך כאילו סמפו מטר לא יוכל לעמוד בעצמו ואמר נסמך לשון יחיד ואמר אביריך לשון רבים ד' זה למר כל אחד ואחד מן אביריך: הרבה כושל: י' שזכר הרבה בהם כושלים: גם נפל חיש אל רעהו: כמו על רעהו כמו שאמר גבור נבוכד כשלו ויונתן הרגס נפל כמו אל הכסדים אתה נפל שחרגס משחמך וכן חרגס אף אשחמכו נצר לחברה: ויאמרו קומו ונסוב אל בני עמי הגרים במצרים מארצות חמרות כי כשהיה רעב היו באים לגור במצרים כי ברוב השנים יש שבע במצרים יותר משאר ארצות וכשיבא חיל נבוכד נצר יאמרו אים לחדרו קומה וכשוכה אל עמנו: היונה: האוכסת כי אין מי שיעמוד כנגדה וכן והתכלתי את מוניך אונסך וכן לא יוני עוד נשיאי את עמי ויונתן חרגס מענין יין שחרגס מן קדם חרצ סאלה להיות עמו העביר אותו לו מפחדו אליו ומלך עומד במקום שנים מלך מצרים וימך שאון ויונתן חרגס קראו זמיו: ח' אני: כי כבוד כהרים: פירש חרוני אבי זל כמו שהר תבור הוא מועד לגוד שם ולפרוש שם דשתות כמו שאמר ורשת פרושה על תבור כן יגודו חומס: וכך רמל בים יבא' את בני מצרים שהיית יושבת כלומר יושבת לבטחה והיית חושבת שחשבי זמן רב בארץ דהחור בעת ויבא מלך הביא כן יתי חברים: כלו נולה: יושבת בת מצרים: חס כמו עריו נצחו ונלחה כמדבר וכן חרגס ונתן וצדי: עגלה יפהפיה מצרים: יפה פיה שתי מלות וטנינו מלה אחת וכן פקח קחו וכו' ה' איונים הוא ינהגנו עלמות כל אלו שתי מלות וענינס מלה אחת וכן יפהפיה ונכפלו בס' העי' והלמ"ד לרב היופי ודמה מצרים לעגלה יפה פיה לרב יפה ודשנה וכן כנה הכתוב הגשים היפות והדשנות פרות הבטן: קרן מלפון בא' בא' ענין קרינה וגזרה כמו מחומר קורחגיגס אני: חלפון: מבבל שהיא צפונית ואמר בא' בא' כפל הדבר לחזק הענין: גם שכיריה: גייסות שכללו לעורסם בקרנה: כענני מרבך: כמו העגלים שעומדים בבית לפטמן כן הם יושבים ואוכלים ושותים ולא יצאו להלםס ויונתן חרץ ש"כרים רבבה כמו השכירה שפירש גדולה מרבך ענין פטו' וכן עגל מרבך וכן בדברי רבותי' להלכנס לרבקה: הפנו:

שמעו ג' ר' פ' בסדר בשלה: יחריזו ג' מ' בקריאה וס' הילולי חשבון כי שדרה: שמעי גיים הליוך וצוחתך: כי גם הפה הפנו נסו יחדיו ושובכו ו' וסי ויאמר אברהם אל געריו: נהגה ראש ובשוכה: רמה כאן בארץ ציף: הרבה כושל גם נפל איש: לבו ונשובה אל יו': נחפשת דרכינו ונחקרה: השיבונו יו' אליך:

עלו הסוסים והתהללו הרכב ויצאו הגברים כוש ופוטת פשי סגן ולודים הפשי דרכיקשת: והיום הוא לארתי יהוה צבאות יום נקמה להנקם מצריו ואכלה חרב ושבעה ורעה מדמם כי זכח לארתי יהוה צבאות בארץ צפון אל נהר פרתי: עליו גלעד וקחי צרי בתולת ברת מצרים לישא הרביה רפאות העלה איולך: שמעו גויים שקלונך וצוחהך מלאה הארץ בגבור נבוכד כישלו יחדיו נפלו שניהם:

גדולה מנהה

שהצריים היו חילם לעורס יסעו למצרים נבוכד נצר כשראה זה הכבד עליהם המורעד בהחריב את ירושלים ואם פלשתים עמו ומחוש וארם לפי שהיו כחבנה וכו' המסורר כי מוסעו יהוה עולך צריח יכרהו אלהי אחס וישמעאלים מובד והגרים נבלו ועמוק ועמלק פלשת עם יושינ' אור וכו' דמשק גם הוא היה בכלל הפלשתים וקדר הוא מבני ערב הטובנים באלים במדבר וקס ישמעאלים וכו' כולם ברשת נוס היין החמה בכללות שר האומות כנה א"כ וצר אלה האומות כאן בלבד לפי שגם עזרו לרעה ושאר האומות שזכרו בפרשת כוס היין החמה היו רחוקים מיחמסלים ולא היו בחורבנה ולכן לא נזכרו כאן ע"כ: ולע' דן מה שאמר חרש היה על הנזים וגו' כי מה שכתבנו תחילה הספר שאמר הסי' לירמיהו נביא לגויים נחמך וצרחנו שם שאמר הסי' זה לירמיה' לנחמה לומר אל הנער שאני שילחך אל ישראל בנבואת קשות כנידין גזרות ושענה על ישראל אל האשר כן כי אין בנבואת שליחחך לך כי אם חרבה שתהיהם שיסובו מדוכיהם הרעים וישנו בטת בחרגס דהיו עליון על כל גוי הארץ וכל היעודים הרעים יבאו על האומות כפ"ש והסי' ה' מתך כל מולו וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונחנס בכל שונחך שהמונה שכל מולו ומדוה מצרים יהיו באים לצדי לגויים נחמך וצרחנו אצל אים השמע לא לבד שלא יצאו עליו לא שיבאו על שונחך הר' שחמס המה היעודים עני' לך ישימוך ה' חדא נחנס בכל שונחך ה' חרין הרי שכינא לצורס נחמך ע"כ: נחמך וצרחנו יסובו ישראל מדוכים הרעים ויבאו היעודים רעי' על הגוים ונכנסו ישראל ללשונם בקול ה' ולא יצאו מבוסים לדברי נביאים עד אשר חרף ה' בס ויגרסם מארצם כלל גרם יצאם ולא נראה אים צדקן שרל והגזארים הם כחן ארבייסק בחרכה וביון לעל קולם ללל

ערכו מן וזננהו' אמר הנביא למחן מדעו אתם הצריים שיר' עשה זאת הנה יעשה ה' הכל היפך העוב שאלו לך לא היו הצריים מודים שכל' גור עליהם כך אלא דרך מקרה הוא ע"כ אמר בזאת מדעו שצבע אלהי הוא ערכו מן וזננהו' וגו' אסור הכוסים וגו' באופן שלא יעדר דבר מכל המצטרך לחכמים מלחמה ועם כח וזננהו' חל ואע"כ המה חמים נסניס חומר בלי לב לערוך מלחמה וזננהו' מו' שפי' גבורים יחמו ומנס נסו ולא הפכו לעמוד הלא יפלא לב השומע איך אפשר זה בדרך העוב כי אים נלסם ה' הוא שאו' כו' ומי שיצטנ ויעוד יש לכס אוח ופוטת צראיה צורה שה' הצריים שאל' יננס קהל בגוליו ועל ימלס הכבד הלא המה

ירמיה מז רדק קצו

הפנו פו הפנו ערף: קולה כנחש ילך. קול צעקת מצרים ילך למרחוק כקול נחש ויוגחן תרגס קל ניקוש ויגחן כחון זמלון: כרתו יערה: מחלוקת במלה הזאת יש קוראים כרתו כווי כמו חרבו מחד כאלו מדבר כנגד החיל ויש קוראים כרתו פעל עבר כמו שמרו זכרו וזמקת ספרים מדויק' הכ"ף מעמדת בגעיה וזהו ה"א הקלילה המכונה לפי הענין ויש אומרים כי לא יתכן היותו פעל עבר בעבור שאמר אחריו נחש יי' ואין המנהג לבא נחש יי' אחר פעל עבר בדברי הנבואה והנה שכתו ירדו לטבח נחש המלך יי' כבאות שמו ובדברי תוכחה כלכם פשע' בי נחש יי' וזמר כרתו לשון עבר ואף על פי שענינו לעמיד כי כן המנהג במקומות רבים בדברי הנבואה כי דבר הנבואה העתיד הוא קיי' כאלו בא יערה:

רשי

הפנו פו עורף לבקש לנוס: קולה כנחש ילך: הרי הנחש בא ללמד על מצרים ומנח' למד לתלמו מלכאן שכשאלה הקדוש ברוך הוא לנחש על גמחך מלך קיסע את רגליו והלך קולו בסוף העולם כך שנייה בשלש' זמנים מדות דרכי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: כי בחיל ולכו אליה: כרתו יערה' כמי שכן לכרות כל יערה: כי לא יחקר' מספר נכסא: על אמון: על השר אמון יש שהוא לשון גדולה כמו הכתובי מנח' אמון לכסנדר' רכתא לאשיוור' וזהו דאשנדר' בלע"ז: ואחר כן: מקץ ארבעים שנה כמו שאמר יחזקאל: ואתה אל תירא' אדיוקי שבחוק מצרים שגלו שם על כרחם: למשפט' בדין חסוך מעט מעט: וקה' לשון סיאוס והשמד וכן תירגמו ונתן לשון כל'יה: אל פלשתיים: על פלשתיים: בטרם יכה פרעה כשהיה נכבד נלך את עזה: אל ירושלם בשנה העשירית לנדיקיהו' וזהו חיל פרעה ממלך' ויעלו הכשדים מעל ירושלם שמע פרעה סוף את עזה ושב לארץ במדבר עולם: שעת' און לו דמיון ויוגחן תירגמו מפלועית: מרעש לרכבו: מרעש חשר לרכבו: גלגליו: אופני מרכבותיו: לא הפנו אבות על בניס' להגילם: להכרית

מסרה

כנחש ב' וסי' ילחכו עפר כנחש' קולה כנחש ילך: ואין להם ג' בקריאה וסימ' כרתו יערה נחש יי' כי לא יחקר' ושכתי אני וארא' את כל העשקים ב' בפסוק: יעקוב ה' מ'ל' וסי' נמסר בסי' סימ' ל' ובסדר בחקתי: הרחה שמה ג' וסי' בסיפרא סימ' יי' למשפט ט' וסימ' נמסר בשמו' ב' סימ' ט' ו: ומלואה ג' מ'ל' וסימ' ויבאו ויאכלו ארץ וישטפו ארץ ומלואה לוי' הארץ ומלואה:

מז

הפנו נמו יחרו לא עמרו כי יום אידם בא עליהם עת פקדוהם: קולה כנחש ילך כי בחיל ילכו ובקדרמות באו לה כחטבי עצים: כרתו יערה נאס' יהוה כי לא יחקר כי רבו מארבה ואין להם מספר: הבישה בת מצרים נתנה ביד עבד צפון: אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני פוקד אלאמון מנא ועל פרעה ועל מצרים ועל אלהיה ועל מלכיה ועל פרעה ועל הכשחים ונתתם ביד מככשי נפשם וביד נבוכדריאצר מלך בבל וביד עבדיו ואחריו תשכן כימקדם נאס' יהוה: ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושעה מרחוק ואת זרעה מארץ שבס ושבו יעקב וישקטו וישאנו' ואתה אל תירא עבדי יעקב נאס' יהוה כי אתה אני כי אעשה כלה בכל הגוים: אשר הדרתה שמה ואתה לא אעשה כלה וסרתיה למשפט ונקרה לא אפק: אשר היה דבר יהוה אלי' דבריהו הנביא אל פלשתיים כבטרם כה פרעה את עזה: כה אמר יהוה הגההמים עלים מצפון והיו לנחל שוטף וישטפו ארץ ומלואה עירושבי בה ויעקו האדם וחילל כל יושבי הארץ: מקול שעתת פרסות אביריו מרעש לרכבו המון גלגליו לא ידהפנו אבות אל בניס' מרפיו ימים: על

אתפניאו ערקו כחרה לא יכילו למקם ארי יום הברכהו אהא עליהו ערן עורן בישתהו: קל ניקוש וזניהו כחון זמלון ארי במשרין יתכון עליכון וכמאד עלין בכשילין למיקץ אעיו חורשא: שיצו רברבהא אמר יי' ארילית להו'ן סוף אריסגיאין כזחלאולית להו'ן מנין: בהיתת מלכות מצרים אתמסרת ביד עמא דאתא עליה מצפונא: אמר יי' צבאות אלהי ישראל הא אנא מסער על אתרנושת אלכסנדר' ועל פרעה ועל מצרים ועל טעותהא ועל מלכהא ועל פרעה ועל דמרחצין עלוהי: ואמסרנו ביד רבעו למקטלהו'ן וביד נבוכד נצר מלכא דבבל וביד עבדוהי ובחר בן תשרי ביומי קדם אמר יי' ואתלא תדחל עבדי יעקב וליה תתבר ישראל ארי הא אנא פריק ליה מרחיק וית בנה מארעא גלותהו'ן ויתבון דבית יעקב וישקטו וישרון לרוחצו ולית דמניד: אתלא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ארי בסעד ממי' ארי אעביד גמירא בכל עממי' די אנליתך להמן ועמך לא אעביד גמירא ואייתי עליך יסורין לא לפותך ברם ברין חסוך וישצאה לא אשיצין: דתהפתנס נבואהמן קדם יי' עם ירמיה נביא על פלשתאי עד לאייתי פרעה וימחי ית יתבי עזה: ברנן אמר יי' הא עממי' אתן מצפונא ויהו'ן כנחל כגבר ויבון ארעא ומלאה קרויא ודיתבין בהו'ן ויצותו בני אנשא ויללון כל יתבי ארעא: מקל מפסועית פרסת נברוהי מויע לרת יכוהי אתרנושת גלגליוהי לא סתפנן אבהו לרחמא על בנין מאתר שלות ידיו: על

כרתו יערה: מחלוקת במלה הזאת יש קוראים כרתו כווי כמו חרבו מחד כאלו מדבר כנגד החיל ויש קוראים כרתו פעל עבר כמו שמרו זכרו וזמקת ספרים מדויק' הכ"ף מעמדת בגעיה וזהו ה"א הקלילה המכונה לפי הענין ויש אומרים כי לא יתכן היותו פעל עבר בעבור שאמר אחריו נחש יי' ואין המנהג לבא נחש יי' אחר פעל עבר בדברי הנבואה והנה שכתו ירדו לטבח נחש המלך יי' כבאות שמו ובדברי תוכחה כלכם פשע' בי נחש יי' וזמר כרתו לשון עבר ואף על פי שענינו לעמיד כי כן המנהג במקומות רבים בדברי הנבואה כי דבר הנבואה העתיד הוא קיי' כאלו בא יערה:

מנחה גדולה

במה דברים שאין הדעת סולתן להיות כמו כן על פי הטבע אם לא ה' הדס ע"כ בשלש ונפלו: והיום ההוא לה' וגו' ויש נקמה להנאס מצריו וגו' מהר' ו'ל' כדברי הרד"ק ז"ל יום נקמה לה' ממה שעשו ליהשיבו שהמיתו פרעה נכה ע"כ: ולע"ן דקאי אדלעיל מינייה שאמר פרענות ישראל שמיגס במצרים ומתו כל איש יהודה בתר' וברע וגו' וזה נקמים כשכא כ"כ והרג המצרים וכלקה ג' ב' בני ישראל עמם וע"כ צה' ה' לירמי' שינכא על מפלת מצרים וכת' ולקחתי את נבוכד נאצר וגו' הרי שאז בוא ירמי' מצרים נטווה להתנבאו' על מצרי' שינקה וגו' ולקחה ישראל בכללם וו' והיום ההוא יום נקמה להנאס מצריו ויס' ישראל כמ' שיע' ע"כ ב"כ ולקחה בכללם וו' והיום ההוא יום נקמה להנאס מצריו ויס' ישראל כמ' שיע' אהמס מצרי' ואנקהתו חרוביו: והנקמה יהיה כשכלה חרב ושבעה אדם המצרים ואז בכללם יהי' ב"כ יום נקמה מ' ישראל: ואז אין גיכר כ"כ מפלת ישראל כשהו' בכלל עם מפלת בניס' מש"כ אס' יהי' ישראל לבד אז הוא להם לנזיה בין הגוים א"כ כשיהי' נזח גדול למצרי' ילקו ג"כ ישראל להנקות ע"כ מעונותיהם: כתבור בהרים וככרמל בים יבא: מי' מה' ט"ה בחודשי אבדות צדק בני העיר עפ"י דאי' שם שבאו חבור וברחל מחקום לשמוע חדה וע"כ נקבעו באי' הרי שמתור וקרמל

כל היום הבא כל שריר עוזר לרועיו... כל שריר עוזר לרועיו וכל גלילות פלשת: כי שודד יי את פלשת: אין

רשי

להכרית לגר ולגוי: פלשתים היו עוזרים לומר מאויביה: אי כפתור: אי' אלו בלעז: נדמה כחרכה: תהגודלי: משרטי

עליהם הבא לשדוד את כל פלשתים להכרית לצד ולצידון כל שריר עזר כירשד יהודה את

על יומא דאתו למינו יתפל ארעה פלשתאי לשיצאה לצור ולצידון כל שאר קרתי ארי אביז ית ארעה

פלשתאי שאר גגיות קפוטקאי: מטז פורענותא ליתביעה איהברו אישקלנא שאר הוקפיהו עד אימתי היתתמטון: ווי תרבא דשליחאמן קדם י עד אימתי לא הנוחין

אתבזות בהיתח אתכביש קריתים כה תומבית רוחציהו ואתברו: לית עור הושבחה למואב בחשבון חשיבו עליה בישא איתו וגישיניה מלמתי עמא אף מדמן תהברין בתרד יהבון קטולי תרבא: קל צוחתא מחורונים ביזא ותברא רבא: אתברת מלכות מואב כפרו צוחתא שילטניהו: ארי מסוקית לוחית

כד כן יסקון כן ארי במחתות חורונים צוחת תכירי קרביסטון: ערקו שיבו נפשוהו והו קמנדל ערער דשן בשכונין במדברא: ארי חלה דאיתר חיצת באוצרך

וכבית גינוך אף אתה תהאחרין ופוק כמוש בגלותא פלחיה וברבניהו כחרא: גיתון בזוין על כל קרויהו וקרוא מינהו לא תישתויב ויברון דיתבין בעומקא וישתיעו דשן במישרא דאמרי: אעדו כיתראמן

מואב ארי מגלאהלי וקרואה לצדו יהיון מבלי יתיב כהן: לישד עבד עליה עוברא מן קרם בגלאל וליט דיגע תרביה מקטול:

כי תבא: וארור ח' בטעם זקף וסימ' מקלה: מסג' משנה: שכב עם כל בהמה: שכב עם התנתו: מכה רעהו כסת' נותן אשה לבנימין מונע חרבו מדם:

מח

למואב כהאמר יהוה צבאות אלהי ישראל הוי אלנו כי שדרה רבישה נלכדה קריתים הכישה המשגב וחתה: אין עוד

ההרת מואב בחשבון חשבו עליה רעה לכו ונכריתנה מגוי גס'מרמן תדמי אחריו תלה חרב: קול צעקה מחרנים שר ושכנגדול: נשברה מואב השמיעו צעקה צעוריה:

כי מעלה הלחות בבכי יעלה כבי בי במרד חרונים צרי צעקת שבר שמעו: נסו מלטו נפשכם ותהינה כערוער במדבר: כי יען בטחך כמעשה ונאצור ח' נס'את

תלכדי וצא כמי שנגולה כהניו ושריו ח' ובא שדד אל כל עיר ועיר לא תמלטו אבד העמק ונשמר המ' שר אשר אמר יהוה:

הנרצין למואב כי נצא הצאוניה לשפחה תהינה מאין יושב כהן: ארור עשה מלאכת יהוה רמיה וארור מצע חרבו מדם: שאגן

לשון ישיד עבד עליה שון

מסרה

באה כלחון מלעיל במי' א' פלרע וסימ' בזכריה סימ' יד' וכל יחוקאל דמלכים דכו' מלרע במ' מלעיל וסימ' והשמיעה באה אל יואב: באה הצפירה: יעדה ג' וסימ' אם רעה בעיני ארניה: שמעו מטה ומי יעדה:

ארור

ויסיקס יגל דיאל זולתא דתחיתא

כי יען בטחך צעקתך: רב כמך כמו שאמר שאגן מואב וגו' לפי אמר נס' את כי לא ועילך אולרותך שהיית בומח' בהם גס לא יעילך כמוש אלהיך כי נס הוא יאל בגולה: ויבא עיר לא תמלט: ועיר מהס לא תמלט כי אל כל עיר יבא השודד: אשר אמר יי' כמו כאשר וכן ואל כל מלות אשר יישחך כמו כאשר: תנו ג' מואב: כקף ותרנו סנפיר ציפין

הנוכה כי בכח הנוכה יעוף העוף לפיכך ממשל ההליכה המהרה בנוכה ונלמך מקור וה' חלף תמורת ה' וכן חלף והיה משפטו חלף בדגש פלס חטה חלף שבה הנח המורת הדגש כמו שבה כן במקומות רבים וינתן פי' קץ כמו צין הזהב וכן חרנס אעדו כתר מן מואב ארי מגלאהלי וקרואה לצדו יהיון מבלי יתיב כהן: לישד עבד עליה עוברא מן קרם בגלאל וליט דיגע תרביה מקטול:

מנחה גדולה

זיד נבוכד נאצר ע' כי י' קרסה קרם מכאן ומכאן: למואב כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל וכו' הנח אמרו ו' כשהלכו האומות לבנו כסף והיבד הלכו בני עמון ומואב ולקטו הם' וזכוהו על אשר כתב דכ לא יבא עמון ומואב

ואינו אלא כבוד זמני ועונשו עונש המידי תש"כ אחת שעונשך עונש זמני וכבודך היא המידי בלי הספק ו"ש כי אעשה כלה בכל הנגיים שיגיע זמנם להענש יהיה להם בלין סרן משא"כ אתה שאינו כ"א משפט לפי שעה ונקב לא חנך לגמרי כמו שאני עושה לאומות כי אם עוד תשוב ותנכח לעולם:

אשר היה דבר ה' וגו' בטרם יבא פרעה את עזה גס זה מכלל נבואה על פרעה כלומר שלא יסחח פרעה על אשר הכה את עזה כי לא לוי' לנחלה שכבר נראה גזירה על ארץ פלשתים בכלל שיפול ביד נבוכד נזר וכללה עזה כמו שאמר להלן בזה קרסה אל עזה שלע"מ שאין עזה בממשלת ארץ פלשתים כי אם המת מל"ם מ"פ כיון שגם על פנימ' נגזרה בידה ע"ב עשה נפשו לא תמלט עזה רק בזה קרסה שהיא ע"פ שכבר הכה דם פרעה והגשאר יפלו

לבני

ירמיה מ"ח

רדק

קצה

שאלו חזקו י' הנה פתחה כי הוא לשון עבר : ושקט הוא אל שמריו : כמו על שמריו ודימה אותו ליון שעומד על שמריו והוא היין הטוב כי דהקת היין מכלי אל כלי ילך דיו וטעמו יחזק ג' כ' לה גלה עדיין ועמד שוקט בארצו : לה נמר שרשו נמר על חשקל מרד והוא חבנין נסעל ועניו לפי מקומו נחלק או פי' ענין רפיון וחלישו כהרגעו ופנ' וכן על כן חפונ חורה אל חתני פוגת לך ויפנ לבו וכן בדברי רבותינו ז"ל וניחוס דלמא פייגא דעתיהו דלכורה כלומר שמחלש דעת הגבור וכן המרו גוף קשה וניחוס כלומר חלש ומתים כמו וכן פי' לא נמר לפי חרבונו כלומר שלא נחלש כח היין ודיומו : לכן הנה ימים באים : גועים וזעזועו :

רשי

לא נמר : לא נחלק : גועים : מריקו וכן מהר זועה להסתח הוא הילוך המעיני בשלטו : ונבליהם חביותיה של מואב : ינפלו : ינפלו כמו איכה נחשבו לנבלי חרש כל נבלי מלח יין : מכותם : אשר בטח בו : מניח אל : עגל הזהב : נדו לו : לשון קינה כמו אל חנו לו : שאלו גם ונחלטה : שאלו מן הנסים והמלטים ממואב : מה נהייתה : הם נחלס כלום מהשמי' ומשפטו בא' פורענות בא' השכירוהו : השקוהו תרעלה עד שיחכר : גם הוא יכמו שהיה ישראל שמוק לו : מתנודד : היית מניד בראשך ומתלונן על חרבנו לא כי מדי מרבנו זו שהיית מתרונן על מרבנו מתנודד לנחת בגולה וכת' על דאסנתון עליהו פתחתינו תיטלטלון בעברו

מסרה

איכה י' בקריאה וסי' נמסר בריש מנלה איכה : ישבת ח' חסרוסי' ואם על המשכב הוא יהיא ישבת בירושלם : הנני אילך ישבת העמק : רדי מכבוד : חסתי ושאריו על בבל : הישבת על מכוואות ים ירנה כל הארץ ישבת ושקטת : בהיות ירושלם ישבת ושלוה : וחד מנהון הישבת במכוואות ים : וחד ישבת וברושה היא ישבת : בקיאו ב' ומ' ל' וסי' כהתעו שכור בקיאו יוספוק מואב בקיאו והיה לחשוק :

מער
לש קריאה

שאלו מואב מנעוריו ושקט הוא אל- שלן מואבאי מזעוריהו ושקטין אינון שבריו ולא יה רק מכלי אל-כלי על נבסיהו ולא אתגליאו מאתר ובגולה לא הלך על-כן עדר טעמו לאתר ובגולה לא הליכו על כן בוריהו לא נמר : אוריכו שליטא נבסיהו כחכרא לכן הנה ימים באים נאמיהוה דינטיר על שמריה ורחה לא פנ' : ושלחתיהו צעים וזערו וכליו בכהו אימיהו אמר י' ואישלח יריקו ונבל הם ינפצו : וכש מואב מכוש באשר-בשו בית ישראל מבית אל מבטחם : איך תאמרו גברים אנחנו ואנשי חיל למלחמה : שדר מואב ועד ה' עלה ומכחר בחוריו ירדו לטבח נאם-הפלך יהוה צבאות שמו : קרוב איר-מואב לבוא ורעהו מהרה מאד : נדולו כל- סביביו וכל ידע שמו אמרו איכה נשבר מטה-עזו מקל תפארה : רדי מכבוד ישבי בצמא ישבת כרת ריבון כישודר מואב עלה כך שחת מכצדך : אל-דרך עמדי וצפוי יושבת ערוער שאל-גם ונמלטה אמרי מה נהייתה : הובש מואב כי חתה הלי ל' וזעקי הנידו בארנוכי שדר מואב : ומשפט כא אל-ארץ המישר אל-חלון ואל-הצה ועל- מופעת : ועל-ריבון ועל-גבו ועל- בית דבלתים : ועל קריתים ועל- בית נמול ועל-בית מעון : ועל- קריות ועל-בצרה ועל כל-ערי ארץ כה מואב הרהקות והקרבות : נגדעה קרן מואב חרשו נשברה נאם יהוה : השכירוהו כי על-יהוה הגדיל וספק מואב בקיאו ורדה לשחק גם-הוא : ואם לוא השחק היה לך ישראל אם-כנגבים נמצאה בירמי דבריה בו תתגודד : עזבו מואבאי באתרהו ויהו ללעיב אף אינון : כרלא חסו לכון כאילו כנגבין אשתכחו ועל דאסנתון עליהו פתגמין כון תסלטלון :

שאלו מואבאי מזעוריהו ושקטין אינון על נבסיהו ולא אתגליאו מאתר לאתר ובגולה לא הליכו על כן אוריכו שליטא נבסיהו כחכרא לכן הנה ימים באים : דינטיר על שמריה ורחה לא פנ' : בכהו אימיהו אמר י' ואישלח עליהו בוזין ויבוזענו ונבסיהו ירוקנו ויבא ארעהו ויגסרו : ויבחהו מואבאי דפלחין לכמוש כמא דכהוהו בית ישראל מבית אל רוחצנהו : איכרין תיכרו ויגרו אנתאונאנרין דחילא למעבד קרבא : אתבזיו מואבאי וקריוהו חרובא ושפר עוליהו : ותמסרו לקטלא אמר סלפא י' צבאות שם ה' : קריב תבריהו דמואבאי לפיתי וכישתהק מוחא לחדא דדו עליה כל סחרנהו וכל ידע שמה אמרו איכרין אתבר מלך מביאש שלטון מעק : חותי מקרא וחובי בצמא מלכות בנישתא דריבון ארי בוזין אתו על מואב סליקו עלה תכילו כרפך : על אורחא קרמו וסכו דתבין בערוער שאילו למעקרא ולמשביא אמרו מה יהוה על תברא רכי : בהיתו מואבאי ארי אתברו איל לוצותו חוב בארנו ארי אתבזיו מואבאי : ועבדי פורענותא סטו לארע מישרא לחולון ול-הין ועל מופעת : ועל ריבון ועל נבו ועל בית דבלתים : ועל קריתים ועל בית נמול ועל בית מעון : ועל קריות ועל בצרה ועל כל קירי ארע מואב דרחיקין ודקרבינן : אתקטפת מלכות מואב ושלטוניהו אתברו אמר י' : איהא עליהו עקאוהו דסן לרוא ארי על עמא דיי איתרברבו ודרשון ועל דחריתו על תבריה דישראל כרלא חסו לכון כאילו כנגבין אשתכחו ועל דאסנתון עליהו פתגמין כון שכו

גצוה על כל אברי הבהמה נקראת המלכות קרן שהיא גבוהה במעלה על כל העם וכת' מלכות : וזרעו : שריו וחיליו כי הם זרוע המלך והעם וחוקם כמו זרועות הנגב וכן תרגם יונתן ושלטניהו אתברו : השכירוהו : על דרך משל אמר לאויבים השכירוהו כום החימה : כי עליו הגדיל : כשראו בלדת ישראל הגדילו פיהם עליהם ועל י' שאלו של איל להצילם וחרגם יונתן ארי על עמא דיי אתרברבו וכן אמר נבואת צפניה כי חרשו ויגדילו על עס י' צבאות : וספק מואב בקיאו : לפי שהחשילו לשכור חמר וספק בקיאו רוצה לומר כמו שהשכור מתגולל ומתהפך מוד אל עד בהקילו היין ששחה וספק בגופו לארץ כן יעשה מואב מרוב צרותיו וחרגם יונתן וידשסן מואבאי באתרהו דהוון : קיאו עס בפלם ריבו דינו : והיה לשמוק גם הוא : כמו שיחקו על השכור ואמר גם הוא כמו שהוא שחק ולעג על ישראל כן יחקו וילעיגו עליו גם הוא : ואם לוא השחוק היה לך ישראל : בדרך השאלה אמר אם לא היה לך ישראל לשחוק כן מהיה אתה לשחוק : אם כנגבים נמצא : הגמלא ישראל כנגבים שחשקו עליו כמו שיחקו ויריעו על ימו כנגב : כי מדי דכרך בו מתגודד : כי בכל עת שהיית מדבר בו על גלותו היית מתגודד כד' השמח בדבר ומתגודד בעברו בעצמו ומתברר וי' ועל דחריתו ועל תבריה דישראל וגומר כעמוד :

עזבו

שמו. והיו כיונה תקן בעברי פי פחת. כמו היונה שחשים קנה בלתי הפחתים כדי שלא יקחו בני אדם אותה ואח הכר חיה כי מפני הכח לא יוכלו לעבור אליה ופחת היא הפירה ושוחה עמוקה ומרגום כי כרו שוחה ארי כרו פחת ויכתן מרגום והיו כיונה דשקא פוס שוכה ונחתא ושיריא בהרעית גובא: שמענו מהמר הנבוא בלסון האומות שיאמרו על מואב בן שמענו שהיה מתגאה מואב מאד בטודו בשלוחו ובכל לשון הגאווה כמה פעמים לרוב הגאווה: הגי' ודעתי עברתו שהיה מחסר ומתקלף ללח דבר על הגוים שכניו מרוב גאוותו: לא בן בדיו. הגי' ודעתי כי לא יתקיימו דברי נבוכדנצר שהיה אומ' בגאוותו לא תבא עליו הרעה: בן בדיו. אמת כמו בנות אלפת דברות: לא בן עשו. בני מואב כמו שחשבו ויכתן מרגום קדמי גלן אמר יי' עבדי רברכיהו ולא תקיין יקריהו ולא תבכש עבדו ז' חמו בשיחשו קשרנו מלת ב' עם בן ומק על פי שהאמת ב' בן וכן דעת יונתן וכן היה חמו בפסוק של ישיעיהו יוש בן עמי על דקהט' ויבכרתו לא בן עמי ישיעיהו עברתו על בן עמי מואב הנביא מדבר על לשון עמי ישיעיהו קיר חרש' שס עיר מעמי מואב ובישיעיהו קיר חרשת: ישיעיהו ישיעיהו מואב וישיעיהו הוא ענין כלפינו הפה בקול ויללה וכן הגהה כיונה ויכתן מרגום קיר חרש' כך תקשיקו ישיעיהו ישיעיהו דונן: מוכרי יאמר שהר עם עיר מואב כשישתע בני עם יעזר: חכמה לך כלו בעיניך הגפן שבהה כי ידעתי כי בן ישיעיהו כמו ליעזר ולא העירם שוכר למואב כבר לקחום ישראל מיד החמרי כמו שכמו בתור' אבל בסגלו ראונו ונד חורו מואב וישבו בהם והגפן שכמה כמו הארץ כגפן חמר הגסמך פי' הגפן גפן שכמה וכבר פי' בספר ישיעיהו כי גפן משל על העם שיהרגו האויבים מקמתם ויוליכו בגולה מקמתם וזהו שאמר נשייתך עברו יס והגטיות הם פירות הגפן החתפשות והם משל על הגוים על קיץ על ציץ שידד נפל: ובישיעיהו על קיץ ועל ציץ הידד נפל וקיץ הוא פירו הקיץ לחים ובישיעיהו הקיץ והנביא היו בהם החיובים שללי בוזים: וכאספה: ובישיעיהו וכאסף יפי' יאסף מהם אל מקום חמד או פירשו ענין כליון מן האסף האסיפס: ומכרמל: מקום שדות זרעיה ועלי פרי: ידוך: פירוש לא ידוך הדוך כמו שהיא בישיעיהו: הידד הידד לא הידד הידד הוא קריאת הדוכי בעת הדריכה אומר הידד שהיה מנגב הדורכים לקרוא עתה לא יקראו ותי' לא יעצרו עזורים ולא ירימון בקלהו: מועקת: עגלת שלישיה עגלת כמו עגלה הת' במקום היא וכן ופועבת לא לאדם לן אף גילת ורנן אל תחני פועת לך והדומים להם שכתבנו בספר מכלל ופירוש שלישיה גדולה או בת שלש שנים כי היא המוצה וכן הייתה מואב מלאה כל טוב כשכח אליה הרעה ואמר כי מלגור ועד חורוים חלך מואב הלך וזעקה וינתן מרגום עגלת חורחא רבתא: למשמות יהיו: ומרים שם נהר או שם מקום בדרך מואב ואמר שהיו למשמות כיון שאין שם יושבים כאילו אין שם מים ואין שם ירק ועשב כי יושבי הארץ מהם נהרגו ומהם ברחו: והשנתי: מעלה במה: מעלה בהמה קרבן על הבמה: על בן לבי למואב: מדבר הנביא על לשון העם שאמר כל אחר מהם כך: על בן יתרת עשה אבדו: הת' במקום ה' כמו שכתבנו במלת עגלת אחר על בן לבי יתמה כי יתר הבכמים והגפן שקבן אבדו ועשה חמר מלת אחר כאילו חמר אשר עשה וכן לעם עליה אשר עליה הדרך ילכו בה אשר ילכו בה: כי כל אחר קרחה בראש כי בן דרך בני אדם שתולשין שער ראשיהם על אבן וכן אחר וכל זקן גרועה כי הזקן תפארת הפנים ובעת האכל יגלח האדם אותה להסיר תפארת פניו וכן אחר מגולחי זקן וקרועי בגדים וכן מרגום יונתן וכל דקיהו גלות ולא אחר כל זקן מגולח ואמר גרועה לנגחי: על כל ידים גדודות: בפלם מלוכה חלושה וענינו שריוטת בבשר וכן לא שתגודו: על כל גבות מואב: בגלוי יעשה מספר בגנות שיראום בני אדם וכן ברחובות: ארץ חמה: מלעיל בשני פשטין לשון עבר: הילילו: קווי או עבר: ארץ הפנה ערף: ארץ הפנה ערפו לגום מפני אויביו ולא עמד בפניהם:

רשי

בעברי פי פחת: מקום שהמים כורין תחת גידולי שפת הנחל הגבוהים וכשהנחל מתמעט נמלאת הגומ' ריקנית והיזהר מקננת בלח' מעבר' הגומ' וכשהנחל רבה שיט' תת הקן והיא נודד' משם כך שמעתי וינת' לא חירג' כן והיו כיונה דשקא פוס שוכה ונחתא ושיריא בהרעית גובא: עברתו ולא בן כנחתו לישאל לא בלחמה ולא במשפט: בדיו: גבורו: לא בן עשו: לא בגימול השיבו לודע אברהם שלחם עם המלכים וילל' חת ליש אביה: קיר חרש' עיר חרש' מרגום: ישיעיהו: נוכח כיונים: מוכרי יעזר: חכמה לך: כשגאומה נבואה זו כבר חרבה יעזר והיא שמוכה למואב: חכמה לך חכמה נבדילך דוגמת אותו ככי כינס את חמרבי כמוה: הגפ' שכמה: ארץ כרמים הית': נשייתך: לשי שרית' אותה לגפן דימה את חנינו' לנשיית הגפן: עברו יס הלכו בגולה: קיץ: לשון קיץ חמיש וקלך שהוא לשון קיץ און בו יזר והלד' דניסה: וגאספ': ובלתה שלא חרשה: לא ידוך: ענבים בקול ענני הידד בשמחה כלאש היו עושים: הידד לא הידד שהידד יענקו לא יאה הידד הראשון כי אש הידד של מנוסת חרב: עגלת שלישיה: מדינת גברתנית: על בן יתרת עשה על חמר גלוח עשה לך אבדו: גדרות: שריוטת: ארץ חמה הילילו: הילילו עליה ואמרו ארץ חמה: כג ר

עזבו ערים ושכנו בסלע ישיבו מואב ורדיו כיונה תקנן בעברי פי פחת: שמענו מואב נאה כאד נבדו ונאונו ונאונו ורם לבו: אני ידעתי נאם יהוה עברתו ולא בן כדו לאבן עשו: על בן עמואב אילול ולמואב כלה אזעק אל אנשי קיר חרש יהנה: מכבי יעזר אכבה לקהנן שכמה נשייתך עברו יס עד יס יעזר נענו על קיץ ועל בערף שרד נפל: ונאכפה שמחה וניל מכרמל וסארץ מואב ויין מקבים הישכתי לא ידוך הידד הידד לא הידד: מועקת חשבון ער אלעלה עדיהן נתנו קולם כיצער עדיהן עגלת שלישיה כי נסמי נמרים למשמות יהיו: והשכתי למואב נאם יהוה מעלה בהמה ומקטיר לאלהיו: על בן לבי למואב כחללים יהמהולבי אל אנשי קיר חרש כחללים יהמה על בן יתרת עשה אבדו: כי כל יראש קרחה וכל יקן גרעה על כל ידים גדרות ועל מרגמים שק: על כל גלות מואב וכרחבתיה כלה מספך כי שברתי ארץ מואב ככלי אין חפץ בו נאם יהוה: אין חתה הילילו איה הפנה ערף מואב בוש וברחו ביהוה כולוהו עברו יס מספדא ארית תברית ית מלכות מואב כמנא דלית צרון ביה אמר יי' איכדין אתכרוו אילוי אכדין אחרו קדלהו מואבא בהיתו

שקו קרני אושרו כפיא יתביטואב והיו כיונה דשקא פוס שוכה ונחתא ושיריא בהרעית גובא: שמענו מואב נאה כאד נבדו ונאונו ונאונו ורם לבו: אני ידעתי נאם יהוה עברתו ולא בן כדו לאבן עשו: על בן עמואב אילול ולמואב כלה אזעק אל אנשי קיר חרש יהנה: מכבי יעזר אכבה לקהנן שכמה נשייתך עברו יס עד יס יעזר נענו על קיץ ועל בערף שרד נפל: ונאכפה שמחה וניל מכרמל וסארץ מואב ויין מקבים הישכתי לא ידוך הידד הידד לא הידד: מועקת חשבון ער אלעלה עדיהן נתנו קולם כיצער עדיהן עגלת שלישיה כי נסמי נמרים למשמות יהיו: והשכתי למואב נאם יהוה מעלה בהמה ומקטיר לאלהיו: על בן לבי למואב כחללים יהמהולבי אל אנשי קיר חרש כחללים יהמה על בן יתרת עשה אבדו: כי כל יראש קרחה וכל יקן גרעה על כל ידים גדרות ועל מרגמים שק: על כל גלות מואב וכרחבתיה כלה מספך כי שברתי ארץ מואב ככלי אין חפץ בו נאם יהוה: אין חתה הילילו איה הפנה ערף מואב בוש וברחו ביהוה כולוהו עברו יס מספדא ארית תברית ית מלכות מואב כמנא דלית צרון ביה אמר יי' איכדין אתכרוו אילוי אכדין אחרו קדלהו מואבא בהיתו

והיו ו' וסימ' התחזקו והיו לאנשים פלשתיים: תחזקו יריכם והיו לבני חיל: הקיפו הלויים את המלך סביב דר' ה: נודו מתוך ככל' והקפיהם על המלך סביב דמלכיים: עזבו ערים ושכנו בסלע: מועקת ג' וסימ' חשבון ער אלעלה: אטס אונז מועקת דל: מועקת מושל בכסילים: עגלת ח' בקריאה וסימ' בשמואל א' סימן י': שלישיה ג' בקריאה בישיעיהו סימ' ט': על בן ז' פסוקים בקריאה אית בהון על אל על וסימן וישכב שמוסן ער חצי הלילה: ויתמודר על הילך שבע פעמים: ועברו גוים רבים על העיר: שלח על כל הגולה: על בן לבי למואב: לשלול שלל ולכו בו: ויתן שרי מלחמות דר' ה:

הדריכה אומר הידד שהיה מנגב הדורכים לקרוא עתה לא יקראו ותי' לא יעצרו עזורים ולא ירימון בקלהו: מועקת: עגלת שלישיה עגלת כמו עגלה הת' במקום היא וכן ופועבת לא לאדם לן אף גילת ורנן אל תחני פועת לך והדומים להם שכתבנו בספר מכלל ופירוש שלישיה גדולה או בת שלש שנים כי היא המוצה וכן הייתה מואב מלאה כל טוב כשכח אליה הרעה ואמר כי מלגור ועד חורוים חלך מואב הלך וזעקה וינתן מרגום עגלת חורחא רבתא: למשמות יהיו: ומרים שם נהר או שם מקום בדרך מואב ואמר שהיו למשמות כיון שאין שם יושבים כאילו אין שם מים ואין שם ירק ועשב כי יושבי הארץ מהם נהרגו ומהם ברחו: והשנתי: מעלה במה: מעלה בהמה קרבן על הבמה: על בן לבי למואב: מדבר הנביא על לשון העם שאמר כל אחר מהם כך: על בן יתרת עשה אבדו: הת' במקום ה' כמו שכתבנו במלת עגלת אחר על בן לבי יתמה כי יתר הבכמים והגפן שקבן אבדו ועשה חמר מלת אחר כאילו חמר אשר עשה וכן לעם עליה אשר עליה הדרך ילכו בה אשר ילכו בה: כי כל אחר קרחה בראש כי בן דרך בני אדם שתולשין שער ראשיהם על אבן וכן אחר וכל זקן גרועה כי הזקן תפארת הפנים ובעת האכל יגלח האדם אותה להסיר תפארת פניו וכן אחר מגולחי זקן וקרועי בגדים וכן מרגום יונתן וכל דקיהו גלות ולא אחר כל זקן מגולח ואמר גרועה לנגחי: על כל ידים גדודות: בפלם מלוכה חלושה וענינו שריוטת בבשר וכן לא שתגודו: על כל גבות מואב: בגלוי יעשה מספר בגנות שיראום בני אדם וכן ברחובות: ארץ חמה: מלעיל בשני פשטין לשון עבר: הילילו: קווי או עבר: ארץ הפנה ערף: ארץ הפנה ערפו לגום מפני אויביו ולא עמד בפניהם:

ירמיה מט רדק קצט

פעל עבר על משקל הפקד אור כשהפכה ערף היה לו צפת לפי שהיה לשחוק והוא היה שחוק על ישראל בגלותם: כי כה' כנשר ידאה' האויב יעוף כנשר ויבא עליהם והאויב הוא נבוכד נר: כלכדה הקריות: הקריות לשון רבות ואמר כלכדה לשון ימדה כי כל הקריות ילכדו מהרה כעיר אחת וכן והמלכות נחפשה על זה הדרך והקריות הם הערים שהם במישור והמלכות הם שם במקום גבוה ויתכן לפרש הקריות שם עיר מערי מואב וכן מלאנו על קריות ועל בדרה וחק על פי גנכסה עליו ה' ה' ה' ידעה הנה כמוהו בקרקר בסכות וי' ותכבש כרכה ומגדלת יתאחזן: כלב אשה מלרה' שהיא מלרה בעת הכליה כשכורעת לילד וכן חרגס יונתן דעקא לה בחבלה ומלרה מפעלה מן ובהגר לו והוא פעל עומד כלומר כואבת ועומדת בלרה: הגי' כתיב ביו' ד כלומר מן שהגיס בניו ומקנהו כמו הגיס את עבד ויולדת מקנהו והקרי' הו' הגס אומר על עלמו ושניהם יהיו בהם נסים ומניסים: פחת' הוא חפירה גדולה ועמוקה: אליה' חל מואב הכניו קודם הידיעה כמו ותרבהו חת הילד: כלל חשבון עמדו מכת נסים' אותם הנסים מערי מואב מפני האויב חשבו להגלל כלל חשבון מרוב כח אנשי העי' והעי' שהיה בצורה כי כבר בימים הקדמונים יבנה חש מחשבון כשהיתה לאחור: וחלכל פחת מואב' לפיכך חשבו להשגב בה עתה ואדוני אבי' פי כי הגס' מכת אויביה' עמדו כלל חשבון ויונחן חרג' על דאשחמ' ליהבי חשבון גלו גלו חקלר מיניהו ערקו: חש יבא' כלשון זכר וכן חש לא נופח: פלח מואב' כלומר עד הפחה שלא נשחר בה דבר או הוא דרך משל על הגדולים וכן חרג' יונחן קטילו רבדרי מואב: וקדקד בני שחון' גם כן משל על הרעשים לפיכך ככה אותם בקדקד ופירושו בני שחון שהיו אנשי שחון והומה וידברי גבוה וכן חרג' ונחן ויקרי בני חרג' שחון: אוי' לך' הענין כמו שכתוב בתורה אך המלות שחון: ושבת שבות מואב' כיון שחמר בחמית הימים היא עתידה זה יהיה בימות המשיח וכן שבת בני עמון שאומר חמרי זה וחמרי כן חשיב את שבות בני עמון גם כן יהיה לעתיד וכן אומר בנבואה לפני על שתי החומות האלה שחמית עמי יבזוס ויחר בני ימלסו ואמר זאת להם חמת גחגס כי חרפו ויגדילו על עס יי' לבאוח כמו שחון' בנבואה זו כי על יי' הגדיל ואות' פס עוד כי בזה כל חלבי הארץ וישחחו לו חיש ממקומו כל חיי הגוי' וזה לא יהיה עד ימות המשיח ואף על פי שנתבלבלו החומות היום הפשר שחפזו במקומו קרובים

רשי

כנשר ידאה' האויב אל מואב ידאה יעוף: הקריות' שם העיר: פחד ופחת' חלו שני דברים קשים זה אל זה שהפחד גורם לו לננס והפח' מוכן ליפול בו פחת פועל' כלע"ו: כלל חשבון' שהיא גבוהה ויש לה כל: עמדו' הנסים לנוח כלל מאשר לא היה בהן עמוד כחלום: חנן סיחון' מעיר סיחון כמו בן ראובן ביהושע: וקדקד' אמרפי' רכלח בלע"ו ומנה חמרו לשון מקור וי' ויקרי לשון יקר: בני שחון' אוחס שהיו מגביהים קול מפלרת: הבנים חן לישראל ב'ית רפה וה' חטף פתח שהו' לשון תמימה: מלכס ע"ו של בני עמון מלכס שמה שחמרו ולמלכוס חוטפת בני עמון לשון חלך: כי שדדה עי' הסמוכה לה ותחזק עמון היא: בנות רכה' רכת בני עמון: והתשטטנה

בוש והיה מואב לשחוק ולמחמה לכל סביביו:

כי כה אמר יהוה הנה כנשר ידאה ופרש בנפיו אל מואב: נלכדה הקריות והמצודות נתפשה והיה לבגבורי מואב ביום ההוא כלב אשה מצרה: ונשמר מואב מעם כי עליה הנה הגדיל: פחד ופחת ופח עליך יושב מואב נאם יהוה: הניס מפני הפחד ופל אל הפחת והעלה מן הפחת לכך פתח כי אביא אליה אל מואב שנת עמדו מכת נסים כי אש יצא מחשבון ולהבה מבין סיחון ותאכל פאת מואב וקדקד בני שאון: אוי' לך מואב אבד עס' כמוש' כי לקחו בנך בשיבו ובנתיך בשיבה: ושבתי שבות מואב באחרית הימים נאם יהוה ערה הנה משפט מואב: לבני עמון כה אמר יהוה הבנים אין לישראל אם יורש אין לו מדוע ירש מלכם את גרועם בעריי יושב: לכן הנה ימים באים נאם יהוה והשמעתי אל רבתי בנגרעמון תרועת מלחמה והיתה לתל שמה ובנתיך באש תצתנה וירש ישראל את יורשו אמר יהוה: הלילי חשבון כישדדה עי צעקנה בנות רכה חגנה שקים קפדנה והתשטטנה רהו מחסנין להון אמר יי: אלילי יתבי חשבון ארי אתבזיות עיצוניהי כפרני רבה אקרו סקין ספידו

בהיותו ויהו מואבאי לחוך ולהביר לכל סחריהו: ארי כדגן אמר יי הא כנשר ידאה דמשחרי כן יסק מלך במשיריתיה וישריעל מואב: ותתכבש כרכא ומצרתא יתאחזן ויהי לב גיביריהו דמואבאי ביומא ההוא כלב אתתא דעיקא לה בחבלה: וישתצון מואבאי מלמהו עס ארי על עמיה דיי אתררב: דחלא וכומצא ומצרא עלך יתכ מואב אמר יי: דיערוק מן קדם דחלא יפול לנו כומצא ודיסק מינו כומצא אתאחד בסרגתא ארי אתי עליהו על מואבאי שנת סערן חוביהו אמר יי: על דאשתמעו ליתבי חשבון גלו אתקצת ח ליהו ערקו ארי קידום תקיף כאשתא נפק מחשבון ועברי קרבא כשלהובתא מבין סיחון וקטילו רבדרי מואב ויקרי בני איתרגישא: ויילכו מואבאי אבדתו עמא דפלחין לכמוש ארי אידברו בנך בשיבא ובנתיך כנליתא: ואתיב גלות מואב בסוף יומיא אמר יי עד הבא למיעבר פורענות דין מן מואב: לבני עמון כדגן אמר יי הבנין ל רח לישראל אם ירית לית ליה מאדין אחסין מלכהו ית ארע נד ועמיה בקרוהי יתבי: כן הא ימא אתן אמר יי ואשמע לרכת בני עמון יבכות עברי קרבא ותהי לתל צרו ויתבי כפרנהא בנורא יתוקדו ויחסנו בני ישראל גכסי עממא והתשטטנה

כלב' בקריא' וסי' אשר לבו כלב האריה הנה כנשר יעלה נלכדה הקריות והמצודות יתחן לכך כלב אלהי' וחברו תתן את לבך: יצא ג' סבירי' יצאה וסי' השמש יצא על הארץ: כי אש יצא מחשבון' ומן אחר מהן יצא קרן מחת: ישב ה' קמצין וסימן ישב נא עבדך ואמות' הבנים אין לישראל' אשרי האיש יי' למבול ישב יי' בכל צדקתך:

מארכס ואף על פי שנערבו באומות אחרות אפשר שנשאר שום זכר להם: באחרית הימים' חשבו כל אומה ואומה בארצה וכולן תהיינה חמת ממלכת ישראל כמו שאומר חדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעם: עד הנה משפט מואב' לפי שהארץ בספור הרעה הבאה עליו אומר עד הנה ומשפט ענינו גורה הבאה עליהם בדין ומשפט: לבני עמון' מדוע ירש מלכס את ג' כמו שפירשנו כי כשגלו בני ג' ובני ראובן המלכס באו בני עמון ומואב שהיו שכנים להם וישבו בה ועוד שהיו סבורין שהיה להם בה דין כי מקדם היתה שלהם ומה שאמר מלכס את ג' רונה לומר את ארץ ג' ואפשר בנה בארץ ג' מלך בני עמון עיר המלוכה לפיכך אמר מלכס: לכן' לפי שהיה החוק בארץ ג' יבא לו השודד על עיר המלוכה והיא רבת בני עמון שהיתה לו בארץ ויחריב אותה היא ובנותיה: וירש ישראל את יורשו' זה לא אמר על הזמן ההוא כי שורענות אלה האומות שזכר על ידי נבוכד נר שהיה והו ישראל היו בגלות אלא לפי שאמר כי בני עמון ירשו ארץ בני ג' אמר כי עוד יבא זמן שירשו ישראל את עמון שהיו יורשו וזה יהיה באחרית הימים כמו שאמר ובני עמון משמעם בנבואת ישעיה ואפשר שהיה ענין וירש ישראל את יורשו כי בני עמון לקיגס כן על ידי מדי ופרס כמו שאמר בנבואת יחזקאל הנבי נותנך לבני קדם למורשה וישראל עלו מהגולה על ידי כורש מלך פרס ונתן להם רשות בארץ בני עמון כי בתחילה נפלו ביד מלך בבל כמו שאר האומות ואחר כך מרדו כמו שמרד גדקיהו: הלילי חשבון כי שדדה עי' חשבון היתה מואב אחר שגלו בבית שני בני ג' ובני ראובן ועי זו היתה לבני עמון ופי' חמרי היתה בארץ כנען כמו שכתוב ונבוכד נר כשעלה בארץ שטף בני עמון חמלה ואחר כך מואב וכשבא על בני עמון פגע בעי חמלה לפיכך אמר הלילי חשבון כי שדדה עי: את חשבון בארץ מואב' אף על פי שאת בצורה וגדולה הלילי כיון שדדה עי שהיתה בצורה לא תגללי את: וגם בנות רכה' והם הכפרים של רכת בני עמון: צעקנה' כי לא יהיה להם מקלט ברבה אע"פ שהיא עיר המלוכה כי גם היא תלכד ובאמרו לבנות רכה צעק' חגנה שקים ספדנה הוא על דרך משל או אמר כנגד העם שישבו בהם: והתשטטנה

מנחה גדולה

עמון וגו' מדוע ירש מלכס את ג' מה' יא' ז'ל מדוע ירש מלכס של בני עמון את ארץ ג' ועמו של עמון בעריי של ג' יב' ופי' רשי' שמלכס היה אליה בני עמון כי כן כתוב ולמלכס חוטפת בני עמון ונראה שהיה מנהגם לכנות מלכותם אל הפ' ז' שלהם ולכן אמר מדוע ירש מלכס הע' ז' שלהם את ג' ע"כ: ולע"ן שע' כ' היו קראו' ע"ס ע"ו מלכס לפי שהיו מייחסים הנחמן של המלך שלהם להע' ז' כאלו היא המשפחה כח והתמסלה להמלך ועי' יושע מ' ז' וזהו שחמר הכנים אין לישראל וגו' ושחמר חמרי ביון שגרש מלך חמור את ישראל חנות

עט (*) (*) 99 לארדם

עין

עט

והתשטטנה בגדרות * מענין משוט בארץ כלומר לכו הנה ונהג לועקית וסופדות
 ובאמרו בגדרות ר"ל בגדרות הכפרים כי לא יקראו מסגרות הכפרי חומה אלא
 גדרות כמו גדרות לאן חו גדרות הגנות והכרמל כי לא יעשו חומה בגרה לכפרים
 ואמר להם זה כלומר התשטטו ציניהם בגדרותיהם ולא תחשבו ללכת להשגב בעיר
 חומו דלתיו ובריתו כי לא תועילכ

והתשטטנה בגדרות * תירגמו וינתן ואיתחמוון בסיטן התגודרו בחילות פתח
 והתשטטנה לשון חילות משוטטים וגדרות לשון גדרות לאן המלאים עדרים ויש
 לשון זיוון ויבזעשו וסוט עשו שאלרך ארץ עמקים ואין עלידת
 גשמי קסה לה שאין חמה שולט * בעמקים * תתפארו וונט'יר בלע"ז : בעמקים
 תתללו * תתפארו וונט'יר בלע"ז : בעמקים * תתללו

ואתהממו בסיען ארי מלכהון
 בגלותא יהך פלחוחי ורברבוהי
 כחדא: מהאת משתכחי במישרך
 חרובו תוקפך מלכותא טפשתא
 דמרתחצא כבית נגוהא אמרה מן
 יעול עלי: הא אנא מית' עלך דחלא
 אמר'י אלהים צבאות מכל סחרנך
 ותתפרון גבר לקביל אפוהי ולית
 דמכניש למברדאי: וכתרבן אתיב
 יתגלות בני עמון אמר'י: לארום
 כדנן אמר'י צבאות הלית עוד
 חוכמא ברומא פסק מילכא מכניא
 אתקלקלת חוכמתהון: עירוקו גלו
 ארחקו למתב יהבי דנן ארי תכיר
 עשו איתתי עלוהי עידן סערין
 חוכוהי: אם חטופין בקטפין אתו
 עלך לא אשאר עולקן אם נבניא
 בלייא חבילו מסתהון: ארי אנא
 איתתי בלושין על עשו גליה ית
 מטמרוהי דאם יבע לאטמרא לא
 יוכל אחבויו בנהי ואחוהי
 וקריבוהי וליהינן: אתון בית
 ישראל לא תשתבון יתמכון אנא
 אקיים וארמלתכון על מימרי
 יתחצן: ארי כדנן אמר'י הא דלא
 חזי להון למשתי כסא דלוטא
 מישתא ישתון ואתון מרפין דמוכא
 הזכון לא תוכון ארי משתא ישתון:
 ארי במימרי קיימית אמר'י ארי לצדו
 לחסודין לחורב וללוטא תהי בצרה
 וכל קרוהי יהיו לחורבא לעלם:
 בסורא שמשית מן קדם י ואינד
 בעממיא שליח אתכנישו ואתו עלה וקומו לאנחא קרבא: ארי האחלישיהבתך
 בעממיא בסר בבני אנשא:

והתשטטנה בגדרות * ויהי תשטטנה בגדרות כי מלכס
 בגולה ילך כהניו ושיריו יחדיו:
 מהתהלהלי בעמקים זכ עמקך
 הבת השוכבה הבטחה באצרתיה
 מי יבא אלי: הני מביא עליך פחד
 נאם יאדני יהוה צבאות מכל
 סביבך ונחתם איש לפניו ואין
 מקבץ לגדד: ואחריון אשיב את
 שבות בני עמון נאם יהוה:
 לארום כה אמר יהוה
 צבאות האין עוד חכמה בריפין
 אברה עצה מכנים נסרחה חכמתם:
 נסו הפנו העמקו לשבת ישבי דנן
 כי איד עשו הבאתי עליו עת
 פקדתיו: אם יצרים באולך לא
 ישארו עוללות אם יגבים ברילה
 השחיתוהם: קראני חשפתי את
 עשו גרתי את מסתרי ונחבה לא
 יוכל שדר זרעו ואחיו ושכניו ואיננו:
 עזבה יתמך אני אחיה ואלמנתיך
 עלי תבטחו: כי יכה
 אמר יהוה הנה אשר אין משפטם
 לשמות הכוס שתו ושתו ואתה הוא
 נקה התנקה לאתנקה כי שחה תשתה:
 כי יבי נשבעתי נאם יהוה כי
 לשמה לחרפה לחרבו לקלה תהיה
 בצרה וכל עריה תהינה לחרבות
 עולם: שמועה שמעתי מאת יהוה
 וציר בגוים שלוח הרקבצו ובאו
 עליה וקומו למלחמה: כי הנה
 קטן נתתי בגוים בזוי באדם:
 הפלעתך
 ארי האחלישיהבתך
 טפשותך

והתשטטנה בגדרות * תירגמו וינתן ואיתחמוון בסיטן התגודרו בחילות פתח
 והתשטטנה לשון חילות משוטטים וגדרות לשון גדרות לאן המלאים עדרים ויש
 לשון זיוון ויבזעשו וסוט עשו שאלרך ארץ עמקים ואין עלידת
 גשמי קסה לה שאין חמה שולט * בעמקים * תתפארו וונט'יר בלע"ז : בעמקים
 תתללו * תתפארו וונט'יר בלע"ז : בעמקים * תתללו

הבת ד' וסימ' וכל הבת החיון * עד מתי תתחמוון הבת * מהתהלהלי בעמקים * מה אעירך מה אדמה לך:
 דים'ג בקריא' וסימ' והמלאכה היתה דים לכל * השחיתו דים * הלא יגבו דים: שחה ג' כתיב ה' וסי'
 אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה * צפה הצפית * אשר אין משפטים לשמות: שלוח ד' בקריאה וסימ'
 במלכים א' סימ' י' ד:

ולגלות אתכם אדוני אבי ז' פ' כאשר אמרו נוסו הם הפנו והעמיקו לברוח והחזיקו מקום שבתם שלא תשיגם יד האויב ונריך לפרשו כן לפי שלא נוכל לפרש הפנו כמו
 נוסו חזי כי לא יבא חזי מבנין שלא נזכר פעלו וכן העמיקו עבר כי הלא כסגול ואילו היה חזי בפתח: אם בוצרים * יאמר על דרך משל חך נחמת ארום כלה ועל
 הדך חזי כי לא יבא חזי מבנין שלא נזכר פעלו וכן העמיקו עבר כי הלא כסגול ואילו היה חזי בפתח: אם בוצרים * יאמר על דרך משל חך נחמת ארום כלה ועל
 יוכל עשו כי אבי בליתי מסתרו ואיננו דבק עם הפסוק הבא אחריו: עזבה * כלו אחר ששודר זרעו ואחיו ושכניו אין מי שיאמר כנגד החלל עזבה יתמוך אני אחיה כלומ'
 אם אחיה נופל על חלל אל תחוש על הנשאר אחרך כי אני אחיה אותך אין מי שאמר להם זה כי כולם יתחוו לא יהיה להם שריד כמ'ש נבואת עובדיה ולא יהי שריד לבית עשו:
 עזבה * חזי כמו עזבה הגה פירשו הפסוק דבק למעל ממנו ו'ת אחון בית ישראל לא תשתבון יתמכון אנא אקיים וארמלתכון על מימרי יתחצן ואתון מרפין דמוכא
 ונקרבו עממות אחר שיש בו סימן נקבות אחת די וכן מגוי ועמדה וישרנה הפרות בסימן נקבות אחד לד: כי כה אמר אמר יי' הנה אשר אין משפטם לשמות הכוס שתו
 ישתו * ר"ל אין משפטם כי אין העונש מוטל עליהם כמו שהו מוטל עליך בעבור כי ישראל חסך כי כל האמות לקו בעונש שהרעו לישראל וארום שהיה לא לישראל להיה לו
 להרע לו אלא לעזרו באשר יוכל וכן אמר בנבואת עובדיה מחמם חסך יעקב חסך כי ישראל חסך כי כל האמות לקו בעונש שהרעו לישראל וארום שהיה לא לישראל להיה לו
 בצרה * היא עיר מלוכה באדום: שמועה * אומר הנביא שמועה שמעתי מאת יי' וציר בגוים שולח וכאלו מלאך שולח בגוים שיתקבצו להלחמה על בצרה ועל עריה: כי
 הנה * אם משע היו הדום אונס ארלם אינה רחבת ידים כן פ' החכם רבי אברהם בן עזרא והגבון כי פ' קטן שפל וכבוא כמו קטנותי מכל החסדים: נתחך * כמו אתך
 כי לא יחשו עליך שאר הגוים אם תאבד וינתן תרגם כן קטן חלם:

מנחה גדולה
 נצר הראהו אחריו ג'כ חרבן אחר שיבא על זרע ארום ואוכלו לית עס יתר הגוים וכו'
 ע"ש שהאריך בזה: ולע"ד שרא' בע' ור' דק שניהם מודים לא לבד על נבואה זו אלא על
 כל הנבואות שביא הנביא יש מהם לעתיד ויש מהם שעבר * כי כמו שעבר בלוקהאומ' עוד
 ילקו לעתיד וזה הכוס ההרעלה רבים שהו רבים ישמו ודוגמה השקויה ממה שיקו לעתיד כי ע'
 שלא היה האומ' מאחזינים לדברי הנביאים שנבאו לעתים רחוקים ע"כ הביא הש"י עליהם מקלת
 הפשטנות כדי שיהי' להם זה לאות ולמופת שבס מה שביבאו על העתיד * שיתקיים וע"כ תמצא
 הרב' בנבוא' בלשון כפל כמו שתו ישתו נקה חנקה לא חנקה כי שחה תשחה וכמו רבים להורות
 שהנבואה היא שתי שתיים לעבר ולעתיד * ויש לזה ג'כ ראיה מדברי רז"ל כמו שאמרו בצרכות
 טקף ר"ג לאסור בקהל עמון ומואב היושבי' היום בארץ עמון ומואב משום דכתיב ואחרי

לכן ידמו יברתו וכן אל תדמו בעונה: והצנתי ענין הדלקה שרשו ית וכן למה הציתו עבדיך: בן הדד: כך היה שם מלך ארם בזמן חרבנה על יד נבוכד נצר וזכיר שם המלך בזמן חרבנה על יד סנחריב: לקדר ולמלכות חנור: אמר זה שהכה נבוכד נצר מה שלא אמר כן באומות חרות קף על פי שלקו על ידו לפי שהחרות לקו על ידי חורים פעם אחת שהרי ארם ומואב ובני עמון והרס לקו על ידי דוד מלך ישראל אבל קדר ומלכות חנור לא ראינו שלקו אלא על ידי נבוכד נצר לפיכך אמר אשר הכה וכתוב עביד רחצור בוי' וקרי בלחיו' שהיה נקרה גם כן נבוכד רחצור בחולס: ושדד: זווי מן הקל בא שלס והוא כפלס חרבו מאלד משכו אותה: את בני קדם: גם הוא מבני ישמעאל כמו קדר וכן כתוב בחזרה יטור נפיש וקדמה וינחן תירגס בני מדינחאה ואפשר שהיו אלה בני קדר שזכירם במורח: אהליהם: לפי שהיו יושבי אהלים ובעלי מקנה וכן אמר כל גחן קדר יקבלו לך: נסיו נדו: כבר פי' ענין הפסוק בנבואת חדום: קומו אל גוי שלי: כמו שלו הייתי אלא שזה משקל אמר בשוא הש"ן כפלס אמר פאר זעיר ונכתב בו י"וד המשך כמו זעיר: והיו קלוני פאה יהיו קלוני לכל פאה מענין קן כי פאה היא קן וסוף: אשר היה: אמרו רבותינו ז"ל כי פילס עזרו את הכסדים ובלו עמם להרע לישראל לפיכך נחמה עליהם נבואה זו: כה אמר יי' קשת פילס: ר"ל חוקם ותקפם כמו שהקשת חזק הטעם חותו וכן תירגס ונחן תקיף: והצנתי הרבע רוחות כחיו הרבע רוחות יכוס זאת הרוח תורה אחס לרוח שכנגדה ושכנגדה הלאה כן יהיו מפוזרי' בכל מקום וי"ת הרבע רוחות הרבע מלכוון: כדתי פולס: בדגש ה"ל לחסרו פ"ה הפעל כדתי יכרה לכן רפה ה"ל לח: פולס: כתיב בוי' עילס קרי בוי' ואותיות אה"ו מתחלפו: והצנתי: בא על דרך השלס ודגש ה"ו ההחריבה לחסרון חיו לח"ד הפעל שרשו חחת ענין שבר: חת חרון אפי' על שהרעו לישראל: ושמתי כסתי בעילס: כיון שאביד ממנה מן ושרים ייביתו כי החתי הח כחילו שס כסתי וחרינד עליה מלך וח"ל פירשו הפסוק על דבר ושמתי חרון אפי' כי הכל היה סנה מחל להטיב לישראל בנבואתו ופי' מלך זה ושתי ושרים זה המן ועשר בניו וזהו ושמתי נסיו בעילס כי הכל ידעו כי מיי היתה השועה היתה: והיה באחרית הימים: פי' בנבואת מואב: אשוכי כתוב בוי' וקרי בוי' והענין אחד וכן שבת כתוב בוי' וקרי בוי' והענין אחד: הדבר

רשי

לכן לשון שבועה: ידמו ימריבו ואינו זו מלשון דמת' שכל עיר מריבה אין קול כשמעו שיה קדר: סוכני מדברו: בהללס הם חין מונה ואין עיר: מבנה אמאשמ'ט בלע"ז ל"ח לשון ית' כי יעץ עליכם וגו' ומה היה הענה קומו עלו אל גוי שלי: בדד ישכנו: בטת כחירות חין לריכין להתאסף ולישב ברוב חדס שחין ירחים שבה חויב עליהם: קלוני פאה: מוקני' מקנה אל קנה החמות: את קשת פילס: את תקות פילס: רחשית גבורתם מושב גבורתם: ושמתי כסתי חנור עלי: ושמו

לכן יבלי בחוריה ברחבתי וכל-
אנשי המלחמה ידמו ביום ההוא
נאם יהוה צבאות: והצנתי אש
בחוכת דמשק ואכלה ארמנות בן-
לקדר ולמלכות
חצור אשר הכה נבוכדראצור מלך-
בבל כה אמר יהוה קומו עלואל-
קדרו שדרו את בני קדם: אהליהם
וצאנם יקחו יריעותיהם וכלי כליהם
ונמליהם ישאו להם וקראו עליהם
מגור מחיב: נסורו מאד העמיקו
לשכר ישיב חצור נאם יהוה כי-
יעץ עליכם נבוכדראצור מלך בבל
עצה וחשב עליהם מחשבה: קומו
עלואל גוי שלי וישב לבטח נאם-
יהוה לא אדלתי ולא כרית לו בדר
ישבנו: והיו גמליהם לבו והמון
מקניהם לשלל וזריתים לכלדות
קצוצי פאה ומבל עבריו אביא את
אידם נאם יהוה: והיתה חצור
למעון תנים שממה ערעולס לא-
ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם:
אשר היה דבר
יהוה אל ירמיהו הנביא אל עילס
בראשית מלכות צדקיה מלך יהודה
לאמר: כה אמר יהוה צבאות הנני לה
שבר את קשת עלם ראשית
גבורתם: והכאתי אל עילס ארבע
רוחות מארבע קצות השמים
וזרתים לכל הרחות האלה ולא-
יהיה הגוי אשר לא יבוא שם נדחי
עלם: והחתי את עילס לפני
איבהם ולפני סכפשי נפשם
והכאתי עליהם רעה את חרון אפי
נאם יהוה ושלחתי אחריהם את-
החרב עד כלותי אותם:
ושמתי כסתי בעילס והאבדתי
משם מלך ושרים נאם יהוה:
והיתה באחרית הימים אשוב את-
שביט עילס נאם יהוה:
הדבר

בן יתרמין עולמהא פרחו בהאובל
גברי עבדי קרבי יתברון בעדנא
ההיא אמרי צבאות:
ואדליק אשהא בשורי דמשק
והשיצי בירנית בר הדר: לקדר
ולמלכות חצור דמחא נבוכד רצו
מלכא דבבל כדנן אמרי קומוסקו
על קדר ובזונית בני מדינחא:
משכניהון וענהון ישבון יריעהון
וכל מניהון וגמליהון יסבון להון
ויתכנישו עליהון דקטלין בחרבא
מכחור סחור: עירוקו גלו לחרא
ארחיקו למיתב יתי חצור אמר יי'
ארי מלך עלכו נבוכדראצור מלכא
דבבל מלכא וחשיב עליכון
מחשבא: קומו סקו על עמא דיתבין
שליא שרן לרוחצן אמרי לית להון
דשין ועברין בלחוריהון שרן: והון
גמליהון לכיא אותמו גיתיהון לערי
ואיבדרינו לכל רוח מקפי פתא
ומבל עיבדיהון אתי תכרהון אמר
יי: ותהי חצור למדור יורדין צרו
ערעלמא לא יתיב תמן אנש ולא
יתיב בה בר אינש: דהוה פתגם
נביאה מן קדם: עם ירמיה נביא על
עילס בריש מלכות צדקיה מלך
שבטא דבית יהודה למימר: כדנן
אמר יי צבאות האנא תבר ית
תקוף על סריש גבורתהון: ואיתי
על עילס ארבע מלכוון מארבע רוחו
שמאי ואבדרנו לל רוחתא הא לין
ולא יהי עם דלא יתבון לתמן
מטלטלי עלם: ואתברית עלם
כדג בעלי דבניהון וקדם דבען
לם קטלהון ואיתי על הון כישא ית
תקוף רוגג אמר יי וא גרי בתריהון
דקטלין בחרבא ער דאשיצי יתהון:
ואשיבו כורסי מלכות בעילס ואוביד
מתמן מלך ושלטון אמר יי: והיה
בסוף יומיא אתיב ית גלות עילס
אמר יי: פתגמא

והצנתי אש' וסימ' נסר לעיל כסיפרא סוף סימ' כ"א: בחומת כל סיפרא חומות במ"ג חומת וסי' שורא דרמשק גפל' ופי' ונתתיך לעם הזה: והצנתי אש בחומת דמשק' ופקרתי על כל בכבל: כדר ח' וסימ' ברד יטב מחוץ למחנה: יי' ברד ינחנו' וישכן ישראל בטח' כי עיר בצורה: קומו עלו אל גוי שלי: לא ישבתי בסוד משחקים: איבה ישבה ברד' ישב ברד וידם: צדקיהו' וסימ' ויעש לו צדקיהו כן כנעני' דמלכים: ואל צדקיהו מלך יהודה: ויהי בשנה ההיא בראשית: כיד אלעשה בן שפן: בראשית מלכות צדקיהו מלך יהודה: ובני יהויקים יבניה: וא' וצדקיהו וכן חכליה וצדקיהו: אשיבו' דכתיב אשוכי וסי' כי הגה כימים ההמה: גם זרע יעקב ורוד עבדי: והיה באחרית הימים אשוב את: שבות דכתיב שבות ו' בקריאה וסימ' לכן כה אמר אדני יי' עתה אשוב את: ויי' שב את שבות אויב בתתפללו: והיה באחרית הימים אשוב את שבות סדום ובניהה' ג' בפסוק: וא' חילוף כתיב שבות וקרינן שבות וסי' רצית יי' ארצך:

הדבר

מנחה גדולה

אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא אל עילס בראשית מלכות צדקיהו וגו' מהר"א ז"ל הודיע הכתוב הוה מעלות נבואת ירמיהו שקדם שניבא חרבן בבל ויבא וראה חרבן המחרב את בבל שהיה מדי וזהו בראשית מלכות צדקיהו כי קודם חרבן ירושלם ראה חרבן בבל המחרב אותו וראה חרבן עילס המחרב את בבל מהר"ב ירושלי' ומהו תבין שאמרנו כאן אשר היה דבר ה' אל ירמיהו בראשית מלכות צדקיהו לא אמרו בלבד על נבואת עילס ששתי הנבואות האלה היו בראשית מלכות צדקיהו וכמו שיה' בראשית בבל בסליחות שריה ע"כ: ולעידן שיחס הדבר אל ראשית מלכות צדקיהו שבמלת ראשית נרמז על צדקיהו שכל צדקיהו כמש"ל שבקשה הקב"ה להחזיר העולם תהו ובהו בשביל דורו של צדקיהו כיון שנסתכל במעשה צדקיהו בתקרה דעתו: וז"ל בראש' מלכות צדקיהו נאמרה נבואה זו והסמוכה לה היא פלוגת הוא היה הקר מפלת בבל:

מפלת בבל כדברי מהר"א ז"ל ע"י מעש' צדקיהו הצדיק זכותו גרמה שבעת שחלף התנבא ירמיהו על מפלתו של שוכאי ישראל: גם כיון למה שאז"ל שעי' שבקש הקב"ה למסור ישראל ביד כ"ב ע"כ כעש תחתיו העולם כולו כדי שלא יאמרו ביד אומה ספלה מסר את בניו וכיון צדקיהו גלו ישראל לבל אמר סבראש' מלכות צדקיהו גזרה גזרה על האומה שימסרו ביד כ"ב כיון שלצדקיהו ועמו ימסרו בידו ג' כ"ב וע"כ אמר ושבתה את שבות וגו' שזה היה אחר מפלת בבל שבואיש לארצו ולכבודו כיון שכל הממלה לא יתן לנ"ל אלא בשביל ישראל שלא יהיו ישראל ביד מלכות ספלה וכיון שבעתה מלכות בבל לא שייך עוד טעם זה ע"כ שבואומה ליטב בראש' כמקדס' ולזה מקד' חקר אשיב את שבות עילס נבואת מפלת בבל להורות שכל מקו' שני' ושבתה את שבות אומה פלוגת הוא היה הקר מפלת בבל:

הדבר אשר דבר יי אל בכל ארץ כשדים . הגידו בניו . לפי שכבוד נצר השמיד כל הגוים אמר שישברו בשורה זו בניו : הוביש כל חת מרודך . אלה הם אלהי בצל ואחרי הרי הם כאלו הובישו עתה וחתו כי לא יוכלו להגיל את עובדיהם : חת פעל עבר בשקל חס עונך שרשו תחת חתו מעלי : כי עלה גוי מלפני . מדי ופרס : מדי ופרס בניו הם המה כי כשחרבה בבבל ילאו ישר מהגלות על ידי כרש מלך פרס : ילאו בני ישראל המה ובני יהודה יקדו : פי' המה חותם שהיו בגלות בבבל עם יהודה ובניו כי בגלו עשרת השבעים נשארן בארץ העמים מפוורים כמו שכתוב בדברי חזקיהו ויהשימו ועל אולם בני ישראל אמרו שגלו עם יהודה לבבל והם ילאו עמהם כשעלו מבבל על ידי כרש מלך פרס . הלך וזכרה משמחה בשוכס לארס כי יש בכי של שמחה כמו בככי ילאו כמו וישק לחל וישק קולו ויבך ויבך על נוארו עור : ציין ישאלו בשוכס מגלות בבבל ישאלו זה לזה דרך ניון : דרך הנה דרך המקום הזה כמו לא חס שלמחם חוהי הנה והרומים לו : בלו ובלו אל יי' כל אחד יאמר לחברו בלו ובלו אל יי' ובלו גויי בלא על דרך העבר וכן ובלו אל יי' ונקבלו שניס גויי ובלו ונקבולו בלו ובלו עבר מוסב לעתיד יתחון ויחספון על עמא דיי' יגור להן קיים עלם ללא יפסקו לעמו בזה גילוי עממם גרים בעלותם מבבל וכן אמר בכנאות בבבל בישעיהו ובלו הגר עליהם והגמנו פירסנוה שם כי הוא לעתיד הלי הפסוק בעלותם מבבל וחלו לעתיד צימות המשיח כמו שפי' סס : לאן אובדות : שהין מנבק מחון כן היו עמי עד אמת הזמן שחמרב בבבל כי אז יהיה להם דורש ומבקש : היה עמי' כחוב על דרך כלל היו קרי על דרך פרט : רועיה' החעום מלכיהם היו סבת אכדחם והם החעום שהלכו בדרך הרעה : הרים שוככים : כתוב ביו"ר וקרי ביו"ר ואחיות אהו' מחמלפות וענינו ענין גרוש ושלוח וכן כי שבבים יהיה על דעת רבי יונה פירשו אל ההרים גרשים ושלוחים ויש לפרש שברוס וכתחום בלבחם בגלות מהר אל הר ומהר אל גבעה וכן כי שבבים יהיה ענין עבר וכתחה וכן ושכחתיך ושחתיך : כל וזריהם : שעושים להם צרות : אמרו לא נאסם : חין עלינו אשם בהרע להם תחת אשר חטאו וזה דבר הנביא אומר להם למה בוא להם כל הצרה הזאת : עוה צדק : שהיה להם נוח צדק ומעון חמת כשהיו עושים רצונו ומקוה אבותיהם יי' וכן היה מקוה אבותיכם שהיו בוטחים בו ומקיים אליו הוא היה להם מקוה שהיו מונאים תקוהם בו : נדו אמר כנגד ישראל נדו מחוד בבבל : ילאו כתוב מדבר שלא לנכח וקרי לא מדבר לנכח והענין אחד : והיו כעתודים לפני צאן

והוא גם ימירק בלעז' סימן חסיפה: הוא כל ומרודך שמת ע"ש בלל : גוי מלפני מדי ופרס : דרך הנה דרך המקום הזה יושלם יסנו פניה כשתחר בבבל וילאו מחובה ברישין כרש מלך פרס : רועיהם החעום מלכיהם החעום מעלי : הרים שוככים : אל ההרים אלעז' שכריים שוככים חנווי' וזאן בלעז' שוככים מלכיה' וי'ת הרי' שוככים שלטוחי בזונן : ומקוה אבותיהם : וסנד אבהתהון : כומו מתוך בבבל מעתה לאו נחס : כעתודים לפני צאן . דרך העתודי' ללכת לפני העדר ברחש העוים : שסי נחלתי בוזי נחלתי : וערכו לה ויסלדון עלה קרס : כי מפשושי לצין שוין : כעגלה דשה הרעה בחבואה ואוכלת חמיר : אמכס' בכייס יחכס : אחריה גוים' הם ראהיחכס גדול אחריחכס יהי מדבר : ידו

הדבר אשר דבר יהוה אל . **בבל אל ארץ כשדים ביר ירמיהו הנביא:** הגידו בניו והשמיעו וישאורגם השמיעו אל תכחרו אמרו נלכדה בכל הביש כל חת מו דך הבישו עצביה חתו גלוליה : **כי עלה עליה גוי מצפון הוא ישיית את ארצה לשמה ולא יהיה יושב בה מאד ועדי בהמה נרו הלכו:** בימים ההם הובעת ההיא נאם יהוה יבאו בני ישראל המה ובני יהודה יחרו הלוך ובבו ילכו ואת יהודה אל יהיה יבקשו : ציין ישאלו הך הנה פניהם באו ובלו אל יהודה ברית עולם לא תשבח : **צאן אכרות היה עמי רועיהם התעום הרים שוככים מהר אל גבעה הלכו שכחו רבעם :** כל מצאיהם אכלום וזריהם אמרו לא נאשם תחת אשר חטאו ליהוה יהוה צדק ומקוה אבותיהם יהוה : נדו מתוך בבבל ומארץ כשדים צאו והיו בעתודים לפני צאן : כי הנה אנכי מעיר ומעלה עלי בבבל קהל גוים גדלים מארץ צפון וערכו לה משם תלכד חציו כגבור משכיל לא ישוב ריקם : והיתה כשדים לשלל כל שלל יהי ישבעו נאם יהוה : **כיתשמי כי תעלזי שסינחלתי כי תפוש כעגלה רשה ותצחתי כאכרים :** בושרה אמכס' מאד חפרה וילרחכס הנה אחרית גוים מדבר ציה וערבה : מקצה לחרא אתפרת מדינתכון האסופהון דעממא מדבר צדי וחורוב : על

פתנמא דמליל יי על בבבל ועל ארע כסדאי ביד ירמיהו נביא: חזו בעממא ובקרו וקופו אתא בכרו לא תימנעון אמרו אתכבישת בכל בהיתודפלתו לבל אתברו דפלחין למרודך בהיתו צילמנהא איתכרא מעותהא : ארי סליק עלה עם מארעא ציפונא הוא ישייית ארעה לצדו ולא יהי יתיב ביה מאנשא ועד בעירא אטלטלוגרו : **ביומא האיניו ובעדנא היהיא אמרו ייתחברון בני ישראל אינון ובני יהודה כחדא במגלהון כד הוובכן גלו ובמותביהון מארע גלותהון פולחנא דייאלהוון יתבעון : לציון ישאלן לשול אורחא מכבישא קדמיהוון יתוון ויתספון על עמיהוון ויגור להון קנים עלם דלא יפסוק : צאן מדברא הוו עמי מלכיה טלטלונן שלטוניא בוזונן מטור לרמא גלו אתנשיאו מבית רוחצנהון :** כל דא שכחונן בוזונן וסנא יהוון אמרין לת עלנא חובא חלק דחבו קדם יי איתרחקו מפרור קודשיהוסיב ראבדתהון יי : גלו מגו בבבל ומארעא כסדאי פוקו והו כרכרין ברשי עמא : ארי האנא מתי ומסיק על בבבל משירת עממין סניאן מארעא צפונא ויסדרוין עלה קרב מתמן תתאחד גיררוהי כגבר מהביל לא תיבין ריקן : והיה ארעא כסדאי לביזא כל בוזיהא יסבעון אמר יי : ארי תחרון וארי תבוועון בוזי אחסנתני ארי תדועון כעגלי ריקנא ותטילון בגבריא : בהיתת בני שתכון על

כל ג' בקריאה וסי' ופקדתי על כל בכבל . אמרו נלכדה בבבל הוביש כל : כרע כל קורס נכו : ובלו ר' בקריאה וסי' ובלו עליה ושמרו את משמרת אהל מועד ואת ציון ישאלו דרך הנה פניהם : ובלו גוים רבים אל יי' ובלו עליהם רבים בחלקוקות : מעלה ומעלה ה' פתחין וסי' יהי שמואל מעלה העלה : הנני מעלה לה ארוכה : ולכחנים הלויים לא יכרת : ולכן הנה ארני מעלה עליכם : והשכתי למואב נאם יי' : מעלה ולהב חרב וברק חנית : מעלה נשיאים מקצה : כי הנה אנכי מעיר ומעלה על בבבל : וסימן בלשון ארמי שמואל אסיא שיצי גהריותן דמואביא וברק ברקן בבבל :

רשי
והוא גם ימירק בלעז' סימן חסיפה: הוא כל ומרודך שמת ע"ש בלל : גוי מלפני מדי ופרס : דרך הנה דרך המקום הזה יושלם יסנו פניה כשתחר בבבל וילאו מחובה ברישין כרש מלך פרס : רועיהם החעום מלכיהם החעום מעלי : הרים שוככים : אל ההרים אלעז' שכריים שוככים חנווי' וזאן בלעז' שוככים מלכיה' וי'ת הרי' שוככים שלטוחי בזונן : ומקוה אבותיהם : וסנד אבהתהון : כומו מתוך בבבל מעתה לאו נחס : כעתודים לפני צאן . דרך העתודי' ללכת לפני העדר ברחש העוים : שסי נחלתי בוזי נחלתי : וערכו לה ויסלדון עלה קרס : כי מפשושי לצין שוין : כעגלה דשה הרעה בחבואה ואוכלת חמיר : אמכס' בכייס יחכס : אחריה גוים' הם ראהיחכס גדול אחריחכס יהי מדבר : ידו

תהיו כלאחכס כמו העתודים שהולכים לפני הצאן כן תהיו אהם בלא פחד ולא יראו וית' והוון כרכרבין בריש עמא : כי הנה וערכו לה מנחם משש ילכדו אחיה ולא יכרו ללכס אל מקום אחר : חליו כגבור משכיל חלי הקהלה שיעלו על בבבל יהיו כחזי גבור משכיל שלא ישובו ריקס בירודתו שלא יחרג כן יהיו חזי כל הנלחמים על בבבל משכיל פעל ילאו הגבור משכיל בהרגו ואם נהרג שכולה : והיתה כשדים . פי' ארץ כשדים וכן תירגם יונתן הרע כשדאי או פי' כדת כשדים : כי תשמחי כחוב ביו"ר וקרי ביו"ר וכן תעלוני תפוש ותצחתי כחוב ביו"ר וקרי ביו"ר והביתו שהוא בניו הנקבה כנגד בבבל אמר על הכנסה דרך כלל והקרי בני הרבים כנגד יושבי בבבל דרך פרט אמר אהם שומי סמחים ועלויים בהחריבכס ארני והייחם פרים ורבים בטוב חרני כמו עגלה דשנה והייחם כהלים ושחמים כמו אכירים בגלחם המלמה ואחם לא בגבורתכס נלחמם חת עמי כי חס מפני חרוני שהיה עליהם : תפוש' : ענין רבוי רועה לומר רבוי הצפר ובריותו כמו ויחכסם ופשתם כעגלי מרבק : כעגלי דשא' כעגלה שהיא חמיר רועה בדשא שהיא שמה ובריות צפר ודשא כחוב בל' ה' והוא חמר במקום ה' ה' הנקבה ואל"ף ה' שהרע נגרעה או כפלה ה' ה' והקחן סימן נפילתה וכן היוצא מלפני השליע ומשפטו דשאה בפלם מלאה או דשאה בפלם חממה וצוקת ספרים הוא כחוב בל"ף ופי' מענין דיש ופי' כעגלה שהיא דשה שהיא אוכלת כל היום מדישה לא כעגלה שהיא חרשת שאיננה אוכלת ויונתן תירגם ארי תדלונן כעגלה רבקה : בושא אמכס' מהד' : מן השמחה שהייחם שמחים כשהייחם שומים נחלתי תהיו בושים כשיבאו אחריים וישומו אתכס ופירושו אמכס ויולדתכס היא כניסתכס וקהילתכס וכן ריבו באחכס וחירגם יונתן אמכ' כעגלה כחוב ותירגם וולדתכס מדינתכון : הנה אחרית גוים' ואחרית גויי מלכות בבבל סופם שמהיה ארנס מדבר כי הם ירהו ותשאר ארנס ציה וערבה ערבה כמו מדבר : מקצה

מנחה גדולה

שקול כנגד כל המדינה פי' פרטה לעתמה ואמר אל בבבל אל ארץ כשדים כל'י מלכת בבבל היא מפלת כל ארץ כשדים ולזה ג' ב' בבבל נבואת מפלת העמים אמר אל ירמיהו הנביא וכו' אמר ביד ירמיהו שהיה הדבר לו לנחמה ולנשח משעה שנחמה בידו לאמרו ועי' האריך בה כעגלי ככלים משארי נבואות גס אמר ביד ירמיהו שהיה כונה זאת הנבואה אל ספר אחד בכתביה ידו כעס שמפורש בסוף הענין וזה אמרו ביד ירמיהו :

הרבר אשר דבר ה' אל בבבל אל ארץ כשדים וגו' מהרי"א ז"ל : בפרשת כו"ם היין החמך נאמר ומלך ששך ישמה בהארונה שיכור חרבין מלך בבבל שהוא ששך בהארונה אחר זכרון הרבין שאר האומות כן עשה שסכוך דבריו נבא על בבבל המדינה גברת במדינות ועל עם הכשדים כולם שהחריבו שאר הארצות ע"כ : ולע"ד נראה שבה לארזות שקולה מפלת בבבל כנגד מפלת כל האומות ושה גס כל האומות שמחו במפלתה של בבבל ועי' אמר הנביא בגוים וגו' כי כו' ישמחו על משלתו ועי' עשה ממנו בבבל לעגמו ואמר הדבר אשר דבר ה' אל בבבל וגו' שהוא דבר מיוחד למפלת בבבל מה שלא מצינו לשון זה בבבל נבואה האומות כי הם אשר היה דבר ה' או כה אמר ה' וגו' אל הדבר אשר דבר ה' זה השלשון לא תמצא בירמיהו כי אם בכנאות ישראל לא כנבואת העמים חזק מבבל היה בלא הדבר אל ירמיהו פרטי אל בבבל בפני עמוכי היה זה לשמחה לב ירמיהו ונכלל כל עם יהודה וישראל וגם כל העולם כולו כמו שמפורש בכנבואה ועי' עשה לו חמירה ודבור לעממו להיות דבור קשה וז"ש הדבר אשר היה דבור קשה ולהיות שהיה מפלת בבבל

מקצף יי. מקצף שקלף עליה וינתן תירגס על דארנות ככל קדם יי. לא חשב. כלומר לא ישנו בה בני אדם ומדבר על העיר כמו על יושביה וכן העיר היוכלת אלף רובה לומר חכמה שיוצאים ממנה: והיתה שממה כלה. שלא ישאר בכל העיר פוס ישוב ובכל שישיב דרוש וכרס ושהיא עד היום אינה אוחה בכל שהיתה מקדם כי אותה היא חרבה וכמו עיר אחרת בלחה בקעה ושמה בכל גס כן: ערכו פירושו ערכו מלחמה: ידו אליה. השליכו אליה ומן הכבד לידות את קרנות הגוים רובה לומר השליכו החלים או האבנים: אל תחמלו אל חן. אל כמו על וכמוהו רבים אמר לא תחמלו עליה נירה אוחה ולא נכה אדם כי לא ישוב ריקס. כמו שאמר להסלה כי כל חן שתשליכו יורגו אדם כי לוי חסיה: הריעו עליה סביב פי' כדי להבהילם כמו שעשו ביריחו: נתנה ידה. פלומר חכמה עממה אל החיובים כי לא תוכל לעמוד בפניהם וכנגדם: נפלו אשיותיה. האלף נקרא בקמן חטף ופי' יסודותיה וכן בחרמית ואושיה יחטו פי' כהשר עשתה שהרסה חומות ירושלים: כרתו אורע. חמר שהיה שממה לא יורע בה אדם ולא יקלוד וינתן תירגס דרך משל שינו מלכה מבבל ואחידו חרבה בעין קטיל: מפני חרב היונה פירשנוהו כי ענינו החוכמה מן וההכלתי את מונד ולא יוני נשתי עוד את עמי וי'ת מקדם חרב סנאה דהיא כחמרת הריוח פרנמו ענין יין: איש אל עמי יפני. מאשר היו בבבל גלים מעמים רבים אומר שיפנו חיש אל עמו: שה פורה ישראל אריות הדימוי פי' הדימוי חמה וריות הוא משל על מלכי האמו שהגלו אתם מארצם: הרשטון אכלו מתק אשר: פי' אכלו בשרו שלא נשאר לו אלא העצמות והוא מלך אשר שהגל' לרחובי ולגדי ולחמי חבטו האנשי ואת כד שחר הכבשים לו כמחר חלם יהודה וביניו: וזה החסדק עמנו פירוש שבר עלמותיו עד כלל כשאר בו דבר זה נכבד נדר שהגלה יהודה וביניו שהעריב ירושלים וכן עירי יהודה: לכן אל כמו על: וכונתו: תשיבנו אל עמו אחר שאפקוד על חויביו: ורעה. לפי שהשליכו אליה אחר ורעה וזכר המקומות האלה שהם חרץ מרעה וזה הפסוק ואשר אמרו בשיבת גלות בבבל או הם לעתיד והוא הנכון כמו שפקד על מלך חסור ועל מלך בבבל כן יפקוד על כל לוחי ישראל כמו שכאמר ופקדתי על כל לוחי: בימים ההם. ענין זה הפסוק מוכיח שהיא עתידה כמו שאמר למעלה כי אסלה לעול ולהטאת' לא חזוכר עוד ואת כי פול' ידעו אותי למקטנס עד גדולם וכמה פי' עמים וחסים היו בבית שני ואחריו בגלו זה: להשר השאר וגם זה מוכיח שהיא עתידה כמו שאמר ויהי הנשאר בזיון והגות' בירושלים קדוש יאמר לו ונאמר שארית ישראל לא יעשו עולה וגומר: על הארץ מרתים.

רשי

ידו אליה. ורקו לה אבנים עמו וידו חפץ בו: ונתנה ידה כדס שהין בו כח ומושיט יד לכל דבר שרוחה לבקש רחמים ושורם זכר הגרים נחט יד כוספתו יד למגרים לבקש מהם עזרה: חשייתיה. חזק יסודותיה וכן וחושא ימישו וכלשון משנה קצין חלו החופרים לאוהץ וכן והחלוששו והתחזקו: כהשר עשתה. לעיר יי. פרטו אורע שינו מלכה מבבל ואמר חרבה בעין קטיל: הרשטון אכלו שהגלה עשרת השבטים: עכמו גרמו גירס עלמותיו שבוט השירים יהודה ובניו. עלמו לישוה' חר' כלע': ורעה הכרחל - לשון מרעה: מרתים שהמרתני והרגומני: פקוד. שם מדינה וכן פקוד ושוה וקובע חירג' יונקד שם מדינות: ועשה ככל אשר ליתוך: אתה כורס ביד ישיעיה הנביא: פמי' כל הארץ. שהיה מפולץ ומכתת את הכל: יקושתי לך. לשון מוקס: בלו

מקצף יהוה לא תשבוהיתה שממה פלה כל עבר על-בבל ישם וישרק על-כל-מכותיה: ערכו על-בבל סביב-לדרכי קשת ידו אליה אל-תחמלו אל-היין כל היה חסאה: הריעו עליה סביב נהנה ידו נפלו אשיותיה נהרסו חומותיה כי נקמת יהוה היא הנקמה בה כאשר עשתה עשירלה: כרתו אורע מבבל והפשו מלך בעת קציר מפני חרב היונה איש אל-עמו יפנו ואיש לארצו ינוכו: שחפורה ישראל אריות הדימוי הראשון אכלו מלך אשר וזה האחרון עצמו נביכדראצר מלך בבל: לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני פקד אל-מלך בבל ואל-ארצו כאשר פקדתי אל-מלך אשר: ושבתתי את ישראל אל-נהורעה הכרמל והכשו ובהר אפרים והגלעד תשבוע נפשו: בימיהם ובעת ההיא כ נאסיהתה יבקש את-עון ישראל ואינו וארת-חטאת יהודה ולא תמצאנה כי אסלח לאשר אשר: על-הארץ מרתים עלה עליה ואל-יושבי פקוד חרב והחרם אחריהם נאם יהוה ועשה ככל אשר צויתיה: קול מלכה בארץ ושבר גדול: אף נגד עושי שבר פמי' כל-הארץ איך היתה לשמה בכל בניו: יקשת לך וגם נלכדת בבל ואת לא ידעה נמצאת וגם נתפשת כי ביהוה ההגרת: פתחיה והאית-אוצרו ויוצא את-כה כל יעמו כי-מלאכה היא לאדני יהוה צבאות בארץ כשדים:

על דארנות ככל קדם לא תהיה רב והתי לעדו כלה כל דיעבר על ככל יכליניד על כל קחתהיא: כרדו על ככל סחור סחור כל מחתי קשתה שדו כהלא תחושין עלג רריא ארי קדם יי חכרו: יביכו עלה סחור סחור אתמכרת ביריהון נפלא איש תהא אתפגרא שירהא אריפורענות עמא דיי היא אתפרעו מינה קמיא דעבדתא עיבדו לה: שיעו מלכא מבבל ואחיד חרבא בעין קטיל מן קדם חרב סנאה דהיא כחמר כרוניא גבר לעמיה יהפנון וגבר לארעיה יערקון: עם מכדראי ישראל מלכא פלטינון קדמאה שליט בהון מלכא דאתירודן כהראה איפנינון נבוכד נצר מלכא דבבל: כהן כרנון אמרני צבאות אלהי דישראל הא אנא מסער על מלכא דבבל ועל ארעיה כמאדאסעריה על מלכא דאתור: ואתיבית ישראל לאתרהוין ויתפנסון בארעא ברמלא מהנו וכטור בת אפרים ונגלעד ומקדשא חסבע נפשהון: כיומא האנינו ובעדנא התיאמרני יתבעון יתחובי ישראל וליתנון וחטאי בית יהודה ולא ישתבחון ארי אישבוך לשארא דאשאר: על ארעא דעמא סרכין סקו עלה ועל יתבי פקוד דקטלוין כחרבא יתון לגמרא שארהון אמר יועבד ככל דפקודתך: קד קרבא בארעא ותברארבא: איכרין איתקטיף ואתבר מלכא דהוה מייח לכלל ארעא איכרין הרת לצדו ככל בעממיה: אחצרת ליקואף אתאחרת ככל ואת לא ידעת אתבעיאו חוכך אישחכתו ואף איתאחדת ארי כעמאדני איתגרות: קדמוהי ארי עיבדא היא קדם יי אלהים צבאות בארעא כסדאני: עולו

מכותיה כ'מ'ל וס'כ'י אנושה מכותיה. כל עובר על בבל יושם וישרוק: זרע כ'מ'ל וס'כ'י יקצר און' כרתו זרע מבבל: כל לשון פקודה על כמ'ר אל וס'י' הנני פוקד אל אשון מנאי' הנני פוקד אל מלך בבל ואל ארצו כ' בפסוקי פקודת אל שיערי הבית: נככל אשר צויתך ד' דסמי' בקריאה וס'י' את שמן המטהה ואת קטרת' ואתה את תלך לפני רמלכים' וחברו דד' ה' על הארץ מרתים עלה עליה:

קרא מלכות בכל מרתים ענין מרי וכן תירגס ונתן על ארעה דעמא סרכין: עלה שליה. אמר כנגד דרוש: ואל יושבי פקוד. קראה גס כן פקוד שבא העת לפקוד עינם וינתן לא תירגס כן פקוד לדעתו שהוא שם מערי בכל כמו שכתוב פקוד ושוע וקוע: חרוב וחרים אחרים: חרוב לוי מענין חרב כלומר חרוב כחרב וכן הפקוד כמו ואת כל הנשמה חרבים ופי' אחרים לאשר יטושו רודף חרבים כחור כמו חרוב וינתן פי' חרבים כמו ולחרים כסרכין חרוב ספירש בנייה שהם שארית האדם והחריות וכן ת' ועל יתבי פקוד דקטלוין כחרבא יתון לגמרא שאריתיהו: קול מבוחר הוא: איך נגדע. פמי' כל הארץ. כי הוא היה כמו הפשיש ששורר ומפולץ ועתה נשבר חרץ היה זה: יקשת לך. שמת לך מוקס שנלכדת בו: נמצאת וגם נתפשת. שאילו ידעת פרס בך עלך שמה היית בורחת אבל עתה שלא ידעת כי פתחוס ב'ה עלך הרעה ונמלחך בחקוקך ונתפשת וי'ת חסבעו חוכך ואשחכתו: התגרות. ענין התערב הריב כמו ואל תתגר בס מלחמת: פתח' על דרך משל שידעו ויכירו כי הוא נלחם בהם:

מנחה גדולה

לישראל להגלם מיד בכל וגם היה עדין רושם החטא של בית ראשון קיימת כמו שא' לרמיה פי' לישראל לעשות להם כס בימי עזרא כתיבי יאשע אלא שברס החטא ופי' רשע החטא של ישי בית ראשון קיימת עדין וע'כ' ילך פדת הדיון לקטרב ולבקש עונם של ישראל אבל לא ימלאם. וזה משמעות לשון יבוקש עון ישראל שיבקש מדה' ד' אחר עון ישראל לקטרב אבל לא ימלאם והנה אמרו ז'ל' שעי' תשובה וזונות נעשו שנגוח וכאן הפי' חטאת יהודה שיהיו מעון חטאת גס זה לא חמלנה כי אסלה לאשר השאיר כלומר מה שהיו נוהגין להשאיר מעון חטא שונג וכאן אסלה הכל באופן שפי' חטאת יהודה לא חמלנה. אי נמי כי אסלה לאשר השאיר ע'י' שיהיו הנשארים מעט מהכרה כמו שאמרו לרמיה ז'ל' כי נשארנו מעט מהכרה ובה כבר קבלו ענשם על חטאתם ולמתי לאשר השאיר ועוד בזה חסד לאשר שישראל עשו עון במזיד ולא אבנו שמוע בקול ה' והח' כ' חטאת יהודה נאשתי ירושלים היה להם החטא יותר גדול ור'אוי' לעונש יותר מישראל ובמקום שהוא אכל ישראל עון מזיד היה להם ליבורה להיות בערך פשע שהוא יותר חמור ממזיד ועל זה לא נכד שלא יחי' עון ישראל נ'כ' ליבורה אלא חסי' חטאת יהודה בערך שונג נ'כ' לא יחי' כי אסלה וגו':

ההם ובעת ההיא יבוקש עון ישראל וגו' מהר'א ז'ל' לפי שנלחם בכל היה על חטאת ישראל ובעת ההם לא עשו תשובה בבבל ואיך ח'כ' תלא מסס ותחזור לירושל' הוטרך ההם לומר בימים ההם ובעת ההיא נאם כהם יבוקש את עון ישראל ואינו וגו' לא להיותם בקיים מעון אלא לפי שאסלה לאשר השאיר יתכן שאמר זה יבוקש את עון ישראל ואינו על בעול השמטות כי כבר יכו' ג'ל'ם במסר השמים שלא שמתו בהרץ והוא אינו כי כבר שלמו כהים ואמ' אומרו בצנאזה הו'ת ישראל ויהודה ח'ר'אוי' שיובו ס' ישראל כאן על עשרת השבטים אבל אומרו על הנשארים מהשבטים שלא הלכו עם החיים בגולה אסורה וכשירו נעפלים עם יהודה ובינינו ולכדמות זה אמרו כי אסלה לאשר השאיר ידעו לנשארם מעשרת השבטים ע'כ': גלע'ין כלמי שאמרו ז'ל' מלך צער והם נעשה סבה בכעס ודן את עבדיו אותו שעה איש משיב לאחרים משא' כ' הקב"ה בלוחו שעה שהוא מעניש לזה מעיב לזה וקרוב לזה דרשג' כ' על ימיך כ' כהדרי בכח ימיך ה' מרען אויב' אותו ימין שתרעץ אויב' היא כהאדרי בכח ישראל לכללם. וז' שאן בימים ההם ובעת ההיא שיהי' עת גרה לנשארם אלו עתה הוא ישיב לישראל נשמות להם נעמים משורה הדיו שאע"פי שמדת הדיו יקטרט שי' וזמת

ירמיה נ רדק רב

באו לה מקץ תי עולו לה חסדא ויש לפרש מקץ מעת שבה קנה כחו לה : פתחו מאבוסיה : המקומות שאזכרו בהם התבואות והפירות מעניין אבוס בעליו שהוא מקום שחגגו בו תחלת ההתמות : סלוא כמו ערמים : ידרכו עליה במסלה כמו שדורכי על הערמים לדוסס ואדוני חבי ז'ל פי כי עשו חלים חלים כמו ערמים מסללה פי לדעתו כל לשון מסלה ענין הרמה וי' נתרו ככה ה' כמה דמגמרינן ית ערמת עכורא : חרבו כל פריה : ענין הרגה וחרב פריה משל על גדוליה וצבוריה כמו סבובי פריס וכן פי' בברכה : קול נסים : הכסים והפלטים הם ישראל ואף על פי שלא היה להם לנוס כי כורש העביר קול בכל מלכותו מי בכס מכל עמו יהי חליו עמו ויעל דרוש חלך קודם כורש והוא כבש צבא והמריבה וכשבה חילי על צבא היו תקנת ישראל נסים מחוכה והולכים לבין כי ידעו כי דבר פי' הוא שכבה להם ירמיה חרבן צבא : השמיטו חספו לפי שאסיפת העם על יד השמטת קול כחמה בלשון שמיטה וכן מן הדגוש וישמע שאלו את העם : רבים יזרי חלים כמו וימרואו ודכו יסבו עלי רצון וי' סגיאין כמו הן רבים עתה עס האין : אל יתלה פלטה לה קרי ולא כתוב של מעלה אל חתי לה שארית וזה אל יתלה פליטה והסיון השי' : כי אל י' דה' עבר מלעיל ענין דין ומי' ארי עמא דיי בסרת אמר חלי דלא כשן קדם קדישא דיראל : לכן ידמו ירמיה : הכני אלד דון עס חחר כמו יד יחיד : זכאל דין ונסל אמר זה כנגד חלך צבא וכן ת' הא אנה שלח רוג'ו עלך רשיעא : כה אמר י' מבוחר הוא : נחלם הרגיע והרגיו שניהם מקור ובה הה' אנהס בחירק כמו העבד וכן באו כמו הם גגן והגיל פסוח והמלים עד השמידו אותם ופי' הרגיע ענין חרבוש ומוח' כי ברנז שיהא לישככי צבא יהיה מרגוש לארץ כי חלך צבא היה מרגיו הארץ חרעש מחלכות וי' הרגיע ענין רוגש הם שחרגס בדיל לחתבר רשיעי ארעה ולחיתאה צעא לכל יחבי צבא : חרב על כשדים : מבוחר הוא : חרב אל הכדים ונחלו הכדים פי' הכוזבים מן בדיך חמים יחרישו והם הקוסמים ועמה צבא הרעה עליהם נחלו לא ידעו דבר ולא הויעלו להם קסמיהם : נחלו ענין סכלו וכן נחלו שרי צופן אחר נחלו וכן מירגס ינחן על קסמיה וישחצון : חרב ואת כל הערב : כמו ערב רב ל' הנשי' ככרים שהיו צבא חכמה ארצות פי' ענין סחורה כמו ועורכי מערבך ר' אל כל אנשי הערב כלו הסוחרים : והיו נשים חלשים כנשים שלא ילחמו כנגד אויביהם : חרב אל אוגרוחיה אפער לפרש חרב זה כמו כי חרבך הנפת עליה שהוא חרב הבנין וההריסה והנחיה וי' דקטלין בחרבא ייחון על בית גנזא ויתצון : חרב אל חומיה ויבשו מן חרבו המים לפי שבכל רבת חיס חמר על דרך משל שיבשו מימיה רונה לומר שיכלה טובה ויעושרה : כי ארץ פסילים היא : כלומר לפי שהיו

רשי

באו לה מקץ : מסוף העיר סתחלו בה שלח חדע ותחפש פתחם : פתחו מאבוסיה : תירגס ינחן איבולה שערדי ואין לו דמיון ומנחם חדרו לשון אבוס : סלוא : דשו אותה : עו ערמים : גרנות : כל פריה : שריה כן דרך הגבוליס להמשיל השרי' לפריס אבירי ולעמודי : השמיטו אל צבא רבים : לשון וישמע שאלו את העם הזעיקו להחסף אל צבא מורים בחנים כמו יסבו עלי רצון : לכן לשון שבושה : הרגיע את הארץ : כשתפול צבא יהי מרגוע והנחה לכל : אל הכדים : אל הקוסמי' שלה : ונחלו : בקסמיהם ודמו' לו מפר אותות בדים וכן תירגס ינחן על שער שבירי ואומרים דברי כוזב : הערב סוככותיה ברנזי' אנה צלע' : ובהימי' יתחללו ישמעו צבא פורוכט' רוגש צלע' וכתי' יסתבחון בחלבי קעמים שהיו להם : ציים את חיים יערעון תמון בחתולין מיני חין המכניין במורכב : צנה

בארלה מקץ פתחו מאבוסיה פרוה כמו ערמים והחרימוה אל תהי לה שארית : חרבוכר פריה ידו לטבח הוי עליהם כי בא יוסם ערת פקדתם : קול נסים ופליטים מארץ בכל להניד בעיון את נקמת יהודה אלהינו נקמת היכלו : השמיטו אל' בכל רבים כל דרכי קשת חנו עליה סביב אליהו פליטה שלטולה כפעלה ככל אשר עשה עשולה כי אליהו וזה אל קדוש ישראל : לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל אנשי מלחמתה ידמו ביום ההוא הגני אליה גאסיהוה : זרן נאס' ארני יהוה צבאות כי בא יומה עת פקדתיה : וכשל דון ונפל ואילו מקים ורצתי אש בערו ואבלה כל סביבתיו : כה אמר יהוה צבאות עשו קים בני ישראל ובני יהודה יחד וכל שביהם החזיקו כם מאנו שלחם : נאלס חוק יהוה צבאות שמו ריב יריב את דרכם למען הרגיע את דארץ והרגיו לישבי לה בכל : חרב על פשידים נאסיהוה ואל ישבי בכל ואל שריה ואל חבמיה : חרב אל הכדים ונאלו חרב אל נבוריה וחנתו : חרב אל סוסיו ואל רכבו ואל כל דורעב אשר כתובהוהו לנישים חרב אל אוצרתיה ובזו : חרב אל מימיה ויבשו כי ארץ פסילים היא וכאיים יתהללו : לכן ישבו ציים את האיים וישבו בה בנות יענה ולא תישב עוד לנצח ולא תשכון עד דור ודר : כמהפכת סוכותהו ואל רתיכהו ועל כל כומכותא די בגנהויהו חלשין כגשיא דקטלין בחרבא ייחון על בית גנזא ויהוה ייחון : שרבא בקמהו ייחון ארי ארעא צילמניא היא ובטעותא משתבחין : ככן יערעון תמון בחתולין וישרון בה בנת נעמין ולא היתב עוד לעלם ולא תשריע עד דור ודר :

עולו לה מסיטראפתחו איבולהא נמירו נכסיהא כמא דמנמין ית ערמית עיבורא כן נמרוהא לא יהי לה שארא : שיציאו כל גבריהא יתמכרו לקטלא ווי עליהו ארי מטא יום תברוהו עין סעורן בישתהו : קל דערקן ומשתובין מארעא דבכל לחואה בעיון ית פורענותא דיי אלהנא פורענות היכליה : בסרו על ככל סגיאין כל מחתי קשתא שרו עליה סהור סהור לא יהא לה שיובא שלימו לה כאנה בכל דעברת עיבולהארי על עמא דיי בסרת אמרת מלין דלא כשן קדם קדישא דיראל : ככן יתרסון עולימהא ברחבתיה וכל אנשי עבדי קרבא יתברון בעדנא התיא אמרי' : האנא שלח רוג'ו עלך מלכא רשיעא אמרי' אליהם צבאות ארי מטא יום תמכרן עין סעורן בישתהו : ויתקיל מלכא רשיעא ויפול ולית ליה מקים ואדליק אשתא בקרוהי ותשיצי כל סוכותיהו : כדנן אמר צבאות אנוסין בית ישראל ובית יהודה כחדא וכל שוביהו אתקיפו בהו מסרבין לשלחותהו : פריקוהו תקיפא צבאות שמייה אתפרעא אתפרעית עולבניהו בריל למיהבר רשיעי ארעהו ולא יהאיהו עאלכל יהי בכל : דקטלין בחרבא ייחון על ארעא כסדא אמרי' ועליהי בכל ועל רכבהו ועל חבמיהו : דקטלין בהו כא ייחון על קסמיהו וישתבשו דקטלין בחרבא ייחון על גבריהא ויתברון : דקטלין בחרבא ייחון על סוכותהו ועל רתיכהו ועל כל כומכותא די בגנהויהו חלשין כגשיא דקטלין בחרבא ייחון על בית גנזא ויהוה ייחון : שרבא בקמהו ייחון ארי ארעא צילמניא היא ובטעותא משתבחין : ככן יערעון תמון בחתולין וישרון בה בנת נעמין ולא היתב עוד לעלם ולא תשריע עד דור ודר :

השמיטו אל ככל חר מן כ' פסקי' דספרא וסימ' יהי דבר יי' אלי שנית * ואסתשוב ישראל נאם יי' מעי מעי אוחילה קורות לבי * ואת חמת יי' מלאתי * הגנוב רצוח ונאף והשבע לעקר * וירפאו את שבר בת עמי על נקלה * וחברו וירפנו * וירכבו את לשונם קשתם שקר * למען הקים את השכונה * ביאת רנלים רצתה ולאך * ביטוי חושע יהודה * וכל העמק הפגרים * שדות בכסף יקנו וכתוב בספר * ונבוכר גאצר הדבר אשר היה * ואשלה אליכם את כל עבדי הנכריים ב' בפסקי' * וישם ישמעאל * אתם ונשיכם * הילילו * רפתו דמעק * והחתתו את עילם * ערכו על ככל סביב * רשיעו אל ככל רבים * ושלתתי לבבל זרים * והיתה בכל לגלים מעין הננים ב' בפסקי' :

בוסתים נפסיליהם : ובאומים יתחללו : נקראו העצבים אומים לפי שצודיהם יפחדו מהם ואמר שיהיו משתגעין בהם ובעבודתם וכן החימה שחרגס ינחן ובטעותא משתבחין חרגס יתחללו והוא לפי הנמלא ענין חוללות וסכלות כמו ויתחללו בידם והתחללו הרכב : לכן ציים : חיות השוכנות בניה ותירגס ינחן תמון ויש מפרשים שהם נמיות הנזכר בדברי רבותינו ז' ל' כד' שלח תקפון הנמייה מרטי' לח צלע' : חיים : מירגס ינחן תהולין : כמהפכת

ירמיה נא

רדק

במהפכת - להפלתה והוא שם סמוך אל הפועל כוהפכת סדום ועמורה שם סמוך אל הפועל : והנה שכניה * שכני סדום ושכני עמורה והם הלמה וכנשים והלחרות ות' רחיק מימרי יתרון כמה דרחיק יו' ית סדום וית עמורה וקריתיה : הנה * ומלכים רבים גדולים ומשונים כמו על כל רב ביתו והם דריוש וכורש או פירוש רבים במגין כי בחרו עם דריוש מלכי אומות האחרות כמו שאמר למטה ממלכות אררטו מיני ואשכנז : קשת וכידון * כתר גומו קשתו ומרסין פי' כידון כלי מגן והפטר שיהיה כמו רוחו כמו וישחק לרעש כידון להב חנית וכידון : ערוך באיש למלחמה * כל אחד מהם ערוך בכל כלי זין כמו אדם אחד פרוצה להלחם עם חבדו ערוך עגמו בכל כלי זין : שמש מלך בכל הוא בלשנר : הנה באריה יעלי *

רשי

הנה באריה * אשר יעלה מבואו היירן כן יצוא הסודד אל נוח חסן כך תיירגס יונחן הא מלך במשרייתיה יסק עליהו כבאריה דסליק מרו' ירדנה לחדו שנאון היירן מקום חריות הוה ואף כך חירגמו יונחן ואף תעשה בגלון היירן לקבל חיות ברה ברוס ירדנה : כי הרגיעה כשביאה השעה : מעליה ממעל לה : ומי יועדיני למלחמה : לעירי הלחן פרס לעיר לבני יפת : לבקמ כשדים בגימטרי דלת כש רוח משחית : חת רוח מלך פרס ומדי שהוא משחית רוח טלכע בלעז : וזרה * ונפלה וירקנו : חל יערוך הדורך : ברזיה מקרה קבר אל חשר חני אומר שם ידורך בסרינו : אל ירפא : כי לא הלחן לא שכחו מלנקו ונקמתו כי חרגס * של כשדים כוסו

כמהפכת אלהים את סדום ואת עמרה ואת שכניה נאם יהודה לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם : הנה עם בא מצפון וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ : קשת וכידון יחוקו אכזרי היתה ולא ירחמו קולם כים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוך באיש למלחמה עליה בת דבבל : שמע מלך דבבל את שמעם ורפו ידיו צרה החזיקתהו חיל כולדה : הנה באריה יעלה מגאון היירן אל גנה איתן כי ארגיעה ארוצם מעליה וסיבחר אליה אפקד כי מי כמוני ומי יועדיני ומי יזרה רעה אירועמד לפני : לכן שמעו עצרת יהודה אשר יעץ אל דבבל ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים אם לא יסחבום צעירי הוצאן אם לא ישום עליהם גנה : מקור נתפשה בכל גרעשה הארץ וזעקה בגוים נשמע : בה אמרי יהודה הנני מעיר עלי דבבל ואל ישיבי לבקמ רוח משחית : ושרחתי לדבבל זרים וזרה ויבקקו ארתי ארצה כי יהיו עליה מסביב ביום רעה : אל ידרך ידרך הרך ואל תחמלו אל בחרתיה החרימו כל נפלו חללים בארץ כשדים ומרקריסבח צותיה : כי לא יאלמן ישראל והורה מאלהו מיהוה צבאות כי ארצם קלצה אשם מקדושי ישראל : נסו

רחיק מימרי יתרון כסא דרחיקי ית סדום וית עמורה וקריתיה אמרני לא יתב תמן איש ולא יתו כבהבר איש : האעסא אתא מציפונא ועממין רכביין ומלכין כנאיין יתון בגלי מסיפ ארעה : קשתא ותריסין אחידון אכזראין אינון ולית להון רחמין קלהון כימא באחרנושתיא ועל כוס תא רכבין ססדרין אינון כגבר עביר קרבין עליה בנישתא דבבל : שמע מלכא דבבל ית שמעוהו ואתר שלא יהוה עקא אחרתיה הוא כחיכלין לל דתא : הא מלך במשריתיה יסק עליהו כאריה דסליק מרוס ירדנא והוי לדיד רעין ארי בזמן דאיתנו עליה ושלטוני אמנו עליה ארי מן כותיומן דיערעני ולית מלך דאית ליה תקוף קדמי : בכין שמעו מלכא דירי מלך על דבבל ומחשבותיה דחשיבעל יתבי ארעה כסדאי אם לא יגרום ויקטלון תקיפי עמא אכלא יצרון עלהון מדוריהו : מקל דאיתא אחרת דבבל ועת ארעא וצותתא בעממא אישתמעט : כדנן אמר י' הא אנא מיתיעל דבבל ועל יתבי ארעה כסדאי עממין קטולין דרם לבהון ושפרין בקומה רוחהו מחבלא : ואשלת על דבבל בזוין ויבזונה וירוקנן ית ארעה ארי הוה עליה מסחור סחור ביום ביש : לא ימתח דמתח קשתיה ולא יסק בסריניה ולא תחוסון על עולימקדא נמיה כל נכסיה : ויחרמון קטולין בארעה כסדאי ומטעני בשיקהא : ארי לא שביקין בית ישראל והורה מאלהו מיהוה מ" צבאות ארי ארעהו איתמליאת חייבי קטול מסימר קדישא ד ישראל : עירוקו

פירשנו הפסוק למעלה בנבואת סדום ועוד אנו מפרשים אחוה הנה אמר כי משחית בבל יעלה כמו אריה בלי פחד ויעלה מבואו היירן כלומר יעלה ויחבבר כמו שמהגברים המים כשהירדן בגאווה מלא על כל גדותיו וזכר היירן לפי שהוא בארץ ישראל ומבואו ישראל יבא עליהם הרע לבבל ויעלו ישראל לבואו על ידי המלך הכובש בבל : אל ניה איתן * אל ניה מקום איתן והיה בבל : כי ארגיעה אריס מפליה : ר"ל כאשר ארגיע ואשקוה לישראל הריץ חות מעל ארץ בבל שהם שם בגלות : ומי בחור חליה הפקוד : וכן מי שהוא בחור למלחמה אפקוד והמנה אותו על בבל להלחם בה ושאר הכסוף מבוחר הוא : יוכידיני : ה"ן דנוסה כמו אשר לזעזעה : לכן אל דבבל * כמו על בבל וכן אל ארץ כשדים כמו על : אם לא יסחבום צעירי הלחן * הם ישראל כמו שפי למחלה ואף על פי שהסוסיים בני בבל לא היו ישראל כי הם מדי ופרס ישראל היה סבת סחיבתם והיו הם כחילו הם כחבוס כי בעונם ישראל בא עליהם האויב כמו שנאמר נקמת יי' חלביני נקמת היכלו : אם לא ישום עליה גנה : ולמתעל ניהו וסם מבוחר העניין : מקול נחפסה דבבל נרעשה הארץ מקול שנתפסה בבל וכן תירגס יונחן מקל דחיתחדת בבל זעת ארעה : וזעקה בגוים שמיע * פי וקול זעקה וקול שוכר עומד במקום שים והיירכנה לזה לפי שזעקה לשון נקבה ונשמע לשון זכר וכן אשר כמוהו לא נהיתה זכר זעקה זכר ונקבה ואע"פ שלא זכר קול כי הזעקה היא הקול : בה אמר י' * ואל יושבי לבקמ * כשדים באת כש ויתכן שיהיה ארץ כשדים חסר באינו אמר יושבי ארץ כשדים וסוף אותו על החבין לפי שזכר בבל וכן מנהג הכתוב בהרבה תקומות ויהיה לב קמי כמשמעו לב אויב ויהיה תכונת הפסוק כן ואל לב קמי יושבי ארץ כשדים ועל הדרך הזה תירגס יונחן הפסוק כן הא אנא מ" צבאות מיייתיעל בבל ועל יתבי ארע כשדאי

נא לבקמ כשדים דאית בלש וכן שקט

וגו' בקריאה וסימ' ואדם תהיו לי ממלכת כהנים * וגוי גדול יעור מירכתי ארץ : וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ : יערו ויעלו הננים אל עמק יהושפט * ולא יערו משנתם * יהושפט מ"ל : כל לשון מחשבה על כמ"ל אל וסימ' לכן שמעו עזת יי' אשר יעין אל ארס * ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים * מה תחשבוין אל יי' דנחום : צבאה ב' וסימ' כי מלאה צבאה * החרימו כל צבאה : אשם כלהוין קמצין כמ"ב פרחין וסי' לאשר אשם לו' * אשום אשם ליי' :

וגו' בקריאה וסימ' ואדם תהיו לי ממלכת כהנים * וגוי גדול יעור מירכתי ארץ : וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ : יערו ויעלו הננים אל עמק יהושפט * ולא יערו משנתם * יהושפט מ"ל : כל לשון מחשבה על כמ"ל אל וסימ' לכן שמעו עזת יי' אשר יעין אל ארס * ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים * מה תחשבוין אל יי' דנחום : צבאה ב' וסימ' כי מלאה צבאה * החרימו כל צבאה : אשם כלהוין קמצין כמ"ב פרחין וסי' לאשר אשם לו' * אשום אשם ליי' :

וגו' בקריאה וסימ' ואדם תהיו לי ממלכת כהנים * וגוי גדול יעור מירכתי ארץ : וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ : יערו ויעלו הננים אל עמק יהושפט * ולא יערו משנתם * יהושפט מ"ל : כל לשון מחשבה על כמ"ל אל וסימ' לכן שמעו עזת יי' אשר יעין אל ארס * ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים * מה תחשבוין אל יי' דנחום : צבאה ב' וסימ' כי מלאה צבאה * החרימו כל צבאה : אשם כלהוין קמצין כמ"ב פרחין וסי' לאשר אשם לו' * אשום אשם ליי' :

וגו' בקריאה וסימ' ואדם תהיו לי ממלכת כהנים * וגוי גדול יעור מירכתי ארץ : וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ : יערו ויעלו הננים אל עמק יהושפט * ולא יערו משנתם * יהושפט מ"ל : כל לשון מחשבה על כמ"ל אל וסימ' לכן שמעו עזת יי' אשר יעין אל ארס * ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים * מה תחשבוין אל יי' דנחום : צבאה ב' וסימ' כי מלאה צבאה * החרימו כל צבאה : אשם כלהוין קמצין כמ"ב פרחין וסי' לאשר אשם לו' * אשום אשם ליי' :

וגו' בקריאה וסימ' ואדם תהיו לי ממלכת כהנים * וגוי גדול יעור מירכתי ארץ : וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ : יערו ויעלו הננים אל עמק יהושפט * ולא יערו משנתם * יהושפט מ"ל : כל לשון מחשבה על כמ"ל אל וסימ' לכן שמעו עזת יי' אשר יעין אל ארס * ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים * מה תחשבוין אל יי' דנחום : צבאה ב' וסימ' כי מלאה צבאה * החרימו כל צבאה : אשם כלהוין קמצין כמ"ב פרחין וסי' לאשר אשם לו' * אשום אשם ליי' :

כחו - אומר להשיג ונאמרות אחרות שהיו בזה לסחורה שיטתו מתוכה שלא יסופו בעון העיר: אל תדמו בעונה: ענין כריתה כמו וכדמו נאום השלים: כוס זהב: קרא

רשי

כוסו: ישראל מתוך ככל: כוס זהב: היתה ככל עד הנה ביד יי' לשכר בה את כל הארץ יין החימה: על כן יתהוללו גוים: כשחברו ונשטפו: נגע אל השמים משפטם: גבה פורענות' עד אל השמים: הוציא יי' את זרקותיו: נוכחו לפניו לזכור וזכרו לדקו' אבותינו לפניו: הברו: לשון נקיון: השלטים: אשטות שהחלים נחומים בהם: גם זמם יי' זה ימים רבים: גם עשה: את מוזמתו דרך המקרא לדבר שני גמין זה אחר זה ועל ידי האחרון בל הראשון: בל קצף: קץ שלך: אמת בצעק: מדת חמסך ל' אמת בצעק: מדת סופך כמו כי יבע: בצעקו' אינישיתים' מוש' בלע': כי אס': לשון באמת: וענו עבדיך הידד וירמון עלך בקלהון: מלאתיך אדם: אימלך: מזריית עממין דסניאין כחלה: כבער כל אדם: העושה פסל לחלוה: כסכו: לשון חסם: כעט פקדתם: כטיפקוד הקב"ה עליהם ועל עובדיהם: ושכס כחלתו: יעקב הגזר למעלה ברהש המקרא: מפץ

נסו מתוך ככל ומלטי' איש נפשו אל תדמו בעונה ב' עת נקמה היא ליהוה גמול הוא משלם לה: כוס יתחבב כל ביד יהוה משכרת בל הארץ מינה שתו גוים עליך יתהללו גוים: פתאם נפלה ככל ותשבר היללו עליה קח צרי למבאובה אלי תרפא: רפאנו את ככל ולא נרפתי: עזובה ונלך איש לארצו כי נגע אל השמים משפטו ונשא עד שחקים: הוציא יהוה את צדקתיו באו ונספרה בציון את מעשה יהוה אלהינו: הברו החיים מלאו השלטים העיר יהוה את רוח מלכי מדי כרעל ככל מומתו לה: חיתה כי נקמת יהוה היא נקמת הכלו: אל תחומת ככל שאונם הוויקו המישמר הקימו שמרים ה' כינו הארבים כי גסזמם יהוה גב עשה את אשר דבר אלי שבי ככל: שכנתי על מים רבים רבת אוצרת בא קצף אמת בצעק: נשבע יהוה צבאות נפשו כי אס' אתיך אדם כילק ועני עליך הידד: עשה ארץ כחזו מכין תכל בכחמתו וכחבונתו נטה שמים: לקול תתו המון מים בשמים ויעל נשאים מקצה ארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרתיו: נבער בל אדם מדעת הקיש כל צרף מפסל כי שקר נסכו ולא ארוחכם: הבל המה מעשה תעתעים בעת פקדתם אברו: לא כאלה חלק יעקוב כיריוצר הכל הוא ושבת נחלתו יהוה צבאות שמו:

מפץ

צלם ארי שקרא אתי כונן ולא רוחא בהון: דאסער עליהון חוביהון יברון: לא פאלין חולקיה דיעקב ארי ד' בראכולא הוא וישראל חולק שיבטא דאחסנתיה צבאות שמה: מכדר

עירוקו מנו ככל ושיבונובר נפשיה לא תלקון בחובה ארי עידן פורענותא היא קדם יי' גמלא הוא משלם לה: הא ככסא דדהבא דהוא רגנו מכל כניאון עילא חובה דככל כבן פורענות תקיפא עתידא דיתמי להמן קדם יי' עתידין דיתרוון מנה רוון כל מלכי עממא ומכס פורענותא ישתון עממא על כן ישתגשו עממא: בחפיף נפלת ככל ואיתברת אלילו עליה סבו שעוף לתברה מאים תתסי: אסינא ית ככל ולא מיתסיא שבקוהא וניזיל גבר לארעיה ארי קריב לשממא תברו ומנטל עד שמי שממא: גלא יית זכורה נא איתו ונישתעי בציון ית עובדא ד' עביר יי' אלהנא: שנינו גידרנא מלו שלטיא אער יי' יתרוח מלכי מדי ארי על ככל רעותיה לחבלותה ארי פורענותא ד' יהוה פורענות היכליה: על שוריי ככל יקופו אתא אתקיפו מטרותא אקימו נטריא אתקיפו חוצניא ארי אף חשיב יי' אף עבדית דמליל על יתבי ככל: דשריא על מין סניאין סניאין בית גנזאא מטא וס תבריק עידן סעורן בישותיה: קייסי צבאות במימריה אלהן אימלינין משרית עממין כג אינן בוחלא וירימון עליה קדהון: אמר אליו דעבר ארעא בחיליה שגליל תבל כחוקמתיה ובסוכלתנותיה תלא שממא: לקל מיתנה ד' כפת דמין בשממא ומסיק עננין ססיפ ארעא ברקין לזמן מטר' עביר ופיק רוחין מבית גנזוהי: איטפשוכל עממא מלמדע חוקמתא בהית כל קניי מלמי עבר למא אינון עובד תולעבא בעידן דאסער עליהון חוביהון יברון: לא פאלין חולקיה דיעקב ארי ד' בראכולא הוא וישראל חולק שיבטא דאחסנתיה צבאות שמה: מכדר

כבעלי האלף וקרה כבעלי ההל' וזה נרפיה: כבעלי ההל' וזה נרפיה: רפיט דבר על הלשן והנפש הנכבדים אשר בה: הוציא דבר על לשון ישראל שהיו בה: הנרו מן ברר כמו חן ברור הוא והוא לשון מריקה וברירה ולבון כן מ' טניו אמר כנגד החובים הבאים להלשם עליה: מלחו השגטים: אספר המגינים וכן קרהו המריך מלה ענין אסיפה וקבץ: השלטים מגינים כמו כל שלטי הגבורים וכן אדוני אבי זל' הגבורה מכסו ההברו מן אבר כיכה הרך ההבר שענינו נוה ר'ל שימו נינה בחלים כדי ל' ירס: הלחמות ככל: כמו על יממהו כחבנו רבים בזה הספר: שאו גם כשחכשו אותה ש'ו גם על החומות להרהות כי לכס היא כי דרך העולם כש'כשו עיר י' שאו גם ע: המגדלים וכל החומות: החזיקו המכמר: קודם כבוש העיר: גם זמם גם עשה: כל הח' לרבות על חכרו וכן גם אחס גם מלכסם והדומים להם: שכנתי: נכחבה נו יוד והיא נוספת על הפעל כמו היושבי בשמים חונני מרס קברו והדומים לו וכן נקבה אוהבתי לדוש אל שממתי אויבתי לי אבל שכנתי לא נקרא עס היוד כי החי' בשא והוא בשקל יושבת בלבנו והיא מלה מורכבת כמו שפי' בחלק הראשון כספר מכלל והיא מורכבת מן שוכנת שהיא פעלת ומן שכנתי שהיא פעלתי וטעם ההרכב ר'ל ששכנתי מקדם ואת שוכנת עדין בבל ש'ד הרעה וטעם על מים רבים כמשמעו כי בבל רבת מים וכן הוא דרך משל על רוב הטובה שהיה לה מקדם וכן רבת אוגרו' אפשר אוגרו' התבואה הו אוגרו' כסף וזהב: אמת כלעך: זרוע בצעך כלומר שהית חבצעת אמרים בחוקה וזרוע עשה בל העונש עליך או פירו' מלה בצעך ר'ל במדה שהלדד ובעל ירושלים כן מדד לך האל: נשבע בנפשו כחילו' א' בו כמו כי נשבעתי כי אינו דבר אחד ונפשו דבר אחד כמו האדם אלה הדברה תורה כלשון בני אדם וכן נפשו אותה ויעש ויש מסרה שלא חסעה ירמיהו כשבע יי' צבאות בנפשו עמום קלמה נשבע יי' בקדשו תגינה נשבע יי' בנפשו: כי אס' לשון שביעה כמו שפירשנו: מלאתיך: עבר במקום עתיד ר'ל אמלא אותך לרוב כמו הילק שיבה לרוב וכן אמר כדי ארבה לרוב כלומר שיביא עליה מחנות האויבים לרוב מאד: ועניו וזעקו כמו הידד בדורכי יענה: עושה

ארץ ככחו: זאת הפרשה כתוב למעלה אחר כדנה תאמרן להם ושם בארנה ויש ביניהם שני מעט בחלות למעלה ויעלה נשיאים והנה ויעל נשיאי למעלה בקצה הארץ בה' א' בקי והנה מקלה ארץ בלא ה' למעל' וישראל שבע נחלתו והנה ושבע נחלתו ושנה הפרשה הנה לענין אלי' שהיו בוסחים בהם בני ככל והיו מושבים כי בעבודתם היו הללחחס: קא (*) (*) יסו מפץ

מפן אתה לי... מפן שם הכלי שמונפים בו האבנים וכן היום כלי מפניו בידו חלל שוק כרי זה הקמץ והגפון הוא הסגר עם הפזור כי נשאו שברים האבנים מתמזרים האבנים הכה ונהגו וכן ופנתי כלם בזה הענין ואמר האל יתב' כנגד מלך בבל מפן אתה לי כי כך מני מנפץ ומשחית בגוים והמלכות אך עתה חללם לך על תם שעשית בישראל ובעניןך על ישראל שעשית בהם רעה יותר מדלי ואני קנפתי מטע ואתה עזרת לרעה: ופנתי כלם מלרע והוא מורה לעתיד ברוח הכבוד היות אפשר שגאומה קודם מלך בבובר נגרו או אחר מלכו ויחבן מלכו וימנעו עתיד ועבר: הגני אליך הר המשיחית קרא בבל הר ואם היא בקעה ר' ל הר עיר בנורה כמו אם היא יושבת בהר וכן היות הגלעל רוצה לומר הערים הבטורות וכן חירגם יחנן כרכא מחבלה וכן מן הסלטים גם כן משל על המגדלי הבטוטי אשר בבבל וכן ת' ואגרטיך מן מקפא כלומר הפיך ממקומות החוקים והגבוהים: ונגללתך ענין בנגול ודוע מן גבוה אל הנמוך: ולא יקמו ממך סבן לפינה ואכן למסודות: כי מנהג העוב' לתת ביסוד הבנין אבנים גדולות וכן בפינות הקירות ואמר זה דרך משל בתרגומו ולא יסבון מן מלך למלכו ושלטון לשלטון: שאם גם: זווי שאינו לארס מתוודע ולא לחלטים חיונתי' אלא למי שיהיה והוא על דרך המליכה כמו רעה רוח בני אמור למלך ולבנייה חזק ימים רפות אמרו לגמרה לב והדומים להם ובתורהם שאם גם תקעו שופר: קדשו עליה: השמיטו עליה: פקדו: העלו: כו לפי שאמר בתוך ואמר בגוים לא נמחר כי כנגד מדי אמר לבד: קדשו ענין הזמנה: השמיטו עליה: ענין השפיט וקבוצ וכן השמיטו אל בבל רבים וכן מן הדגוש וישמע שאלו הם העם: ממלכות אררט מני ואשכנז: חלו בלוא עם דרום ותירגם יונתן מלכות ארע קדו משרים פורמגי והדיב: פקדו עליה: ענין מנו: ספסר: כמו שר וכן וספסרין כגון גבי: כילק סמך: כמו סמך משחך בשרי וכן מן הדגוש חסמר שערות בשרי ענין הפעולה והרעה כדום שגמלו: שערותיו אר' סמטן בלע' ויונתן חירגם זמנו עליה עבדי קרבה זיהון סלקין מוססוהון מסבין סח בוסלה דמלכה ופירוש מסבין ענין להרהר במו שחרגם גם כן מלכו דהרות חביריו משפחה דהוא: מפנך קדם רמיכי גבריה: ומרעט: ומחול ענין חיל כילדה: כי קמה על בבל: אמר קמה יחידה ואמר מחשבות יי רבים ר' ל כל מחשב' ומחשבה שחשב עליה חקום: חללו: יסבו במגרות: ולא ילאו להלחם יסבו להם במגדלים החוקים להשגב בהם: גשמה גבורתם: פסקה וכן גשמו מים מים: פח לגשים: חלטים כמו הנשים: הג'תו: החליתים: רץ לקלחת רץ ירון: היה לומר רץ אחרי רץ ומגיד אחר מגיד אלא פירושו הנה ילך הכהשן ויגיד למלך וישבו לו וימלאו רץ אחר כל לקלחתו גם כן להגיד למלך כי נלכדה עירו: וקמה: כלומר מקנה האחד: והמטברות גמפשו: מעברות המים בכניסת העיר והי' בהם מגדלי למטע חויבים אם ידנו להכנס בעיר ולפי שאמר כי נלכדה עירו מקנה שמה יאמר חדם מגדלי המעברות אך לא מנעום החשבה כי המעברות נתפסו: והת האבתי שרפו בהם: הגמח הגדל על הנכרות שרפו בהם שלא ימנעם רוב הגמח מלכד בעיד וכן הלכו כלמון ראשו הוא הגמח ורבי יונה כתב כי אנשים הם המוצרי' ודמה אהו לגשון הערב שאומר למבצרי' אדם: כי כה אמר יי גבולות אלקי ישראל: אמר אלקי ישראל כי נקמת ישראל יקם מהם: הדריכה

רשי

מפן אתה לי... מפן שם הכלי שמונפים בו האבנים וכן היום כלי מפניו בידו חלל שוק כרי זה הקמץ והגפון הוא הסגר עם הפזור כי נשאו שברים האבנים מתמזרים האבנים הכה ונהגו וכן ופנתי כלם בזה הענין ואמר האל יתב' כנגד מלך בבל מפן אתה לי כי כך מני מנפץ ומשחית בגוים והמלכות אך עתה חללם לך על תם שעשית בישראל ובעניןך על ישראל שעשית בהם רעה יותר מדלי ואני קנפתי מטע ואתה עזרת לרעה: ופנתי כלם מלרע והוא מורה לעתיד ברוח הכבוד היות אפשר שגאומה קודם מלך בבובר נגרו או אחר מלכו ויחבן מלכו וימנעו עתיד ועבר: הגני אליך הר המשיחית קרא בבל הר ואם היא בקעה ר' ל הר עיר בנורה כמו אם היא יושבת בהר וכן היות הגלעל רוצה לומר הערים הבטורות וכן חירגם יחנן כרכא מחבלה וכן מן הסלטים גם כן משל על המגדלי הבטוטי אשר בבבל וכן ת' ואגרטיך מן מקפא כלומר הפיך ממקומות החוקים והגבוהים: ונגללתך ענין בנגול ודוע מן גבוה אל הנמוך: ולא יקמו ממך סבן לפינה ואכן למסודות: כי מנהג העוב' לתת ביסוד הבנין אבנים גדולות וכן בפינות הקירות ואמר זה דרך משל בתרגומו ולא יסבון מן מלך למלכו ושלטון לשלטון: שאם גם: זווי שאינו לארס מתוודע ולא לחלטים חיונתי' אלא למי שיהיה והוא על דרך המליכה כמו רעה רוח בני אמור למלך ולבנייה חזק ימים רפות אמרו לגמרה לב והדומים להם ובתורהם שאם גם תקעו שופר: קדשו עליה: השמיטו עליה: ענין הזמנה: השמיטו עליה: ענין השפיט וקבוצ וכן השמיטו אל בבל רבים וכן מן הדגוש וישמע שאלו הם העם: ממלכות אררט מני ואשכנז: חלו בלוא עם דרום ותירגם יונתן מלכות ארע קדו משרים פורמגי והדיב: פקדו עליה: ענין מנו: ספסר: כמו שר וכן וספסרין כגון גבי: כילק סמך: כמו סמך משחך בשרי וכן מן הדגוש חסמר שערות בשרי ענין הפעולה והרעה כדום שגמלו: שערותיו אר' סמטן בלע' ויונתן חירגם זמנו עליה עבדי קרבה זיהון סלקין מוססוהון מסבין סח בוסלה דמלכה ופירוש מסבין ענין להרהר במו שחרגם גם כן מלכו דהרות חביריו משפחה דהוא: מפנך קדם רמיכי גבריה: ומרעט: ומחול ענין חיל כילדה: כי קמה על בבל: אמר קמה יחידה ואמר מחשבות יי רבים ר' ל כל מחשב' ומחשבה שחשב עליה חקום: חללו: יסבו במגרות: ולא ילאו להלחם יסבו להם במגדלים החוקים להשגב בהם: גשמה גבורתם: פסקה וכן גשמו מים מים: פח לגשים: חלטים כמו הנשים: הג'תו: החליתים: רץ לקלחת רץ ירון: היה לומר רץ אחרי רץ ומגיד אחר מגיד אלא פירושו הנה ילך הכהשן ויגיד למלך וישבו לו וימלאו רץ אחר כל לקלחתו גם כן להגיד למלך כי נלכדה עירו: וקמה: כלומר מקנה האחד: והמטברות גמפשו: מעברות המים בכניסת העיר והי' בהם מגדלי למטע חויבים אם ידנו להכנס בעיר ולפי שאמר כי נלכדה עירו מקנה שמה יאמר חדם מגדלי המעברות אך לא מנעום החשבה כי המעברות נתפסו: והת האבתי שרפו בהם: הגמח הגדל על הנכרות שרפו בהם שלא ימנעם רוב הגמח מלכד בעיד וכן הלכו כלמון ראשו הוא הגמח ורבי יונה כתב כי אנשים הם המוצרי' ודמה אהו לגשון הערב שאומר למבצרי' אדם: כי כה אמר יי גבולות אלקי ישראל: אמר אלקי ישראל כי נקמת ישראל יקם מהם: הדריכה

מבר את קרמי פרבא די ביה מני קרבא ואבדר בך עממין ואחביל בך מלכוון: ואבדר בך סוסון ורת כירון ואבדר בך רתיבון ורכביהון: ואבדר בך גברותא ואבדר בך כב רניק ואבדר בך עולמין וכוונן: ואבדר בך רעא וערריה ואבדר בך אבר ופרניה ואבדר בך שליטון וטורנין: ואשלים לבבל ולכל יחבי ארעא כסדאי ית כל בישתהון ועבדו כציון לעיניכון אמר יי: הוא אנא שלח רונני עלך ברכא מחבלא אמר יי דמחביל ית כל ארעא וארים ית ממת נבורתי עלך ואמנרניך מן תקפא ואחניך לברך יקדא: ולא יסבון מיך מלך למלכוון שלטון לשולטנו ארי צדורת עלם התי אמר יי: וקפואתא בארעא תקעו שופר אב עממין אמניו עלה עממין בשרו עלה מלכוורת ארעא קררו משריה חורמיני והריבי זמינו עלה עבדי קרבא ריהון מלקין סוסוהון מסבין הוא כחללא דמלכה: זמינו עלה עממין ית מלכי מדי ית שלטנהא וית כל מור נהא וית כל ארע שלטניה: ותווע ארעא ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא רי' לשואוהית ארעא דבבל לצדומבליתיב: אחמניעו יגברי בגל מלאנתא קרבא יחיביו במצדיה אחבורת נפרותהון הו חלישין כנשי אאודל קאבנתיהא אחברו עבדא: רהיט לקדמות רהיט ירווט ומחוי לקדמות מחוי לתואת למלכה דבבל ארי אתבגישת קרמיה מסופיה: ומגיתא אתאחדא וית אנמין אוקדו בעורא ונברי עבדי קרבא אחברוילו: ארי כדנן אמר יי צבאות אלהא ישראל בני שתא דבבל דמא

מבר את קרמי פרבא די ביה מני קרבא ואבדר בך עממין ואחביל בך מלכוון: ואבדר בך סוסון ורת כירון ואבדר בך רתיבון ורכביהון: ואבדר בך גברותא ואבדר בך כב רניק ואבדר בך עולמין וכוונן: ואבדר בך רעא וערריה ואבדר בך אבר ופרניה ואבדר בך שליטון וטורנין: ואשלים לבבל ולכל יחבי ארעא כסדאי ית כל בישתהון ועבדו כציון לעיניכון אמר יי: הוא אנא שלח רונני עלך ברכא מחבלא אמר יי דמחביל ית כל ארעא וארים ית ממת נבורתי עלך ואמנרניך מן תקפא ואחניך לברך יקדא: ולא יסבון מיך מלך למלכוון שלטון לשולטנו ארי צדורת עלם התי אמר יי: וקפואתא בארעא תקעו שופר אב עממין אמניו עלה עממין בשרו עלה מלכוורת ארעא קררו משריה חורמיני והריבי זמינו עלה עבדי קרבא ריהון מלקין סוסוהון מסבין הוא כחללא דמלכה: זמינו עלה עממין ית מלכי מדי ית שלטנהא וית כל מור נהא וית כל ארע שלטניה: ותווע ארעא ותחמרע ארי קמא על בבל מחשבתא רי' לשואוהית ארעא דבבל לצדומבליתיב: אחמניעו יגברי בגל מלאנתא קרבא יחיביו במצדיה אחבורת נפרותהון הו חלישין כנשי אאודל קאבנתיהא אחברו עבדא: רהיט לקדמות רהיט ירווט ומחוי לקדמות מחוי לתואת למלכה דבבל ארי אתבגישת קרמיה מסופיה: ומגיתא אתאחדא וית אנמין אוקדו בעורא ונברי עבדי קרבא אחברוילו: ארי כדנן אמר יי צבאות אלהא ישראל בני שתא דבבל דמא

מפן אתה לי... מפן שם הכלי שמונפים בו האבנים וכן היום כלי מפניו בידו חלל שוק כרי זה הקמץ והגפון הוא הסגר עם הפזור כי נשאו שברים האבנים מתמזרים האבנים הכה ונהגו וכן ופנתי כלם בזה הענין ואמר האל יתב' כנגד מלך בבל מפן אתה לי כי כך מני מנפץ ומשחית בגוים והמלכות אך עתה חללם לך על תם שעשית בישראל ובעניןך על ישראל שעשית בהם רעה יותר מדלי ואני קנפתי מטע ואתה עזרת לרעה: ופנתי כלם מלרע והוא מורה לעתיד ברוח הכבוד היות אפשר שגאומה קודם מלך בבובר נגרו או אחר מלכו ויחבן מלכו וימנעו עתיד ועבר: הגני אליך הר המשיחית קרא בבל הר ואם היא בקעה ר' ל הר עיר בנורה כמו אם היא יושבת בהר וכן היות הגלעל רוצה לומר הערים הבטורות וכן חירגם יחנן כרכא מחבלה וכן מן הסלטים גם כן משל על המגדלי הבטוטי אשר בבבל וכן ת' ואגרטיך מן מקפא כלומר הפיך ממקומות החוקים והגבוהים: ונגללתך ענין בנגול ודוע מן גבוה אל הנמוך: ולא יקמו ממך סבן לפינה ואכן למסודות: כי מנהג העוב' לתת ביסוד הבנין אבנים גדולות וכן בפינות הקירות ואמר זה דרך משל בתרגומו ולא יסבון מן מלך למלכו ושלטון לשלטון: שאם גם: זווי שאינו לארס מתוודע ולא לחלטים חיונתי' אלא למי שיהיה והוא על דרך המליכה כמו רעה רוח בני אמור למלך ולבנייה חזק ימים רפות אמרו לגמרה לב והדומים להם ובתורהם שאם גם תקעו שופר: קדשו עליה: השמיטו עליה: ענין הזמנה: השמיטו עליה: ענין השפיט וקבוצ וכן השמיטו אל בבל רבים וכן מן הדגוש וישמע שאלו הם העם: ממלכות אררט מני ואשכנז: חלו בלוא עם דרום ותירגם יונתן מלכות ארע קדו משרים פורמגי והדיב: פקדו עליה: ענין מנו: ספסר: כמו שר וכן וספסרין כגון גבי: כילק סמך: כמו סמך משחך בשרי וכן מן הדגוש חסמר שערות בשרי ענין הפעולה והרעה כדום שגמלו: שערותיו אר' סמטן בלע' ויונתן חירגם זמנו עליה עבדי קרבה זיהון סלקין מוססוהון מסבין סח בוסלה דמלכה ופירוש מסבין ענין להרהר במו שחרגם גם כן מלכו דהרות חביריו משפחה דהוא: מפנך קדם רמיכי גבריה: ומרעט: ומחול ענין חיל כילדה: כי קמה על בבל: אמר קמה יחידה ואמר מחשבות יי רבים ר' ל כל מחשב' ומחשבה שחשב עליה חקום: חללו: יסבו במגרות: ולא ילאו להלחם יסבו להם במגדלים החוקים להשגב בהם: גשמה גבורתם: פסקה וכן גשמו מים מים: פח לגשים: חלטים כמו הנשים: הג'תו: החליתים: רץ לקלחת רץ ירון: היה לומר רץ אחרי רץ ומגיד אחר מגיד אלא פירושו הנה ילך הכהשן ויגיד למלך וישבו לו וימלאו רץ אחר כל לקלחתו גם כן להגיד למלך כי נלכדה עירו: וקמה: כלומר מקנה האחד: והמטברות גמפשו: מעברות המים בכניסת העיר והי' בהם מגדלי למטע חויבים אם ידנו להכנס בעיר ולפי שאמר כי נלכדה עירו מקנה שמה יאמר חדם מגדלי המעברות אך לא מנעום החשבה כי המעברות נתפסו: והת האבתי שרפו בהם: הגמח הגדל על הנכרות שרפו בהם שלא ימנעם רוב הגמח מלכד בעיד וכן הלכו כלמון ראשו הוא הגמח ורבי יונה כתב כי אנשים הם המוצרי' ודמה אהו לגשון הערב שאומר למבצרי' אדם: כי כה אמר יי גבולות אלקי ישראל: אמר אלקי ישראל כי נקמת ישראל יקם מהם: הדריכה

אמר כ' בקריאה זמין/ונפצתי בך אכר' וקראו אכר אל אכל: שאו יי ב' ר' ב' בקריאה זמין/ שאו את ראש כל עדה דפנחם: שאו מווס עיניכם והאומיכרא אלה שאו עיניכפואו והתמרו: שאו לשמים עיניכם והכניטו: שאו נס ציונה: שאו נס בארץ: הבאים מצפון: שאו שעים ראשיכם וחברו: שאו זמרה ותנו תוף: שאו יריכם קרע: כמצדות ח' בלוש' וסיע' כלשון חרונם במערתא רגידא בפורא מסמר ארום בכל אקש לה מותא: ופירי' בישעיהו סימן ל' :

אמר כ' בקריאה זמין/ונפצתי בך אכר' וקראו אכר אל אכל: שאו יי ב' ר' ב' בקריאה זמין/ שאו את ראש כל עדה דפנחם: שאו מווס עיניכם והאומיכרא אלה שאו עיניכפואו והתמרו: שאו לשמים עיניכם והכניטו: שאו נס ציונה: שאו נס בארץ: הבאים מצפון: שאו שעים ראשיכם וחברו: שאו זמרה ותנו תוף: שאו יריכם קרע: כמצדות ח' בלוש' וסיע' כלשון חרונם במערתא רגידא בפורא מסמר ארום בכל אקש לה מותא: ופירי' בישעיהו סימן ל' :

מפן אתה לי... מפן שם הכלי שמונפים בו האבנים וכן היום כלי מפניו בידו חלל שוק כרי זה הקמץ והגפון הוא הסגר עם הפזור כי נשאו שברים האבנים מתמזרים האבנים הכה ונהגו וכן ופנתי כלם בזה הענין ואמר האל יתב' כנגד מלך בבל מפן אתה לי כי כך מני מנפץ ומשחית בגוים והמלכות אך עתה חללם לך על תם שעשית בישראל ובעניןך על ישראל שעשית בהם רעה יותר מדלי ואני קנפתי מטע ואתה עזרת לרעה: ופנתי כלם מלרע והוא מורה לעתיד ברוח הכבוד היות אפשר שגאומה קודם מלך בבובר נגרו או אחר מלכו ויחבן מלכו וימנעו עתיד ועבר: הגני אליך הר המשיחית קרא בבל הר ואם היא בקעה ר' ל הר עיר בנורה כמו אם היא יושבת בהר וכן היות הגלעל רוצה לומר הערים הבטורות וכן חירגם יחנן כרכא מחבלה וכן מן הסלטים גם כן משל על המגדלי הבטוטי אשר בבבל וכן ת' ואגרטיך מן מקפא כלומר הפיך ממקומות החוקים והגבוהים: ונגללתך ענין בנגול ודוע מן גבוה אל הנמוך: ולא יקמו ממך סבן לפינה ואכן למסודות: כי מנהג העוב' לתת ביסוד הבנין אבנים גדולות וכן בפינות הקירות ואמר זה דרך משל בתרגומו ולא יסבון מן מלך למלכו ושלטון לשלטון: שאם גם: זווי שאינו לארס מתוודע ולא לחלטים חיונתי' אלא למי שיהיה והוא על דרך המליכה כמו רעה רוח בני אמור למלך ולבנייה חזק ימים רפות אמרו לגמרה לב והדומים להם ובתורהם שאם גם תקעו שופר: קדשו עליה: השמיטו עליה: ענין הזמנה: השמיטו עליה: ענין השפיט וקבוצ וכן השמיטו אל בבל רבים וכן מן הדגוש וישמע שאלו הם העם: ממלכות אררט מני ואשכנז: חלו בלוא עם דרום ותירגם יונתן מלכות ארע קדו משרים פורמגי והדיב: פקדו עליה: ענין מנו: ספסר: כמו שר וכן וספסרין כגון גבי: כילק סמך: כמו סמך משחך בשרי וכן מן הדגוש חסמר שערות בשרי ענין הפעולה והרעה כדום שגמלו: שערותיו אר' סמטן בלע' ויונתן חירגם זמנו עליה עבדי קרבה זיהון סלקין מוססוהון מסבין סח בוסלה דמלכה ופירוש מסבין ענין להרהר במו שחרגם גם כן מלכו דהרות חביריו משפחה דהוא: מפנך קדם רמיכי גבריה: ומרעט: ומחול ענין חיל כילדה: כי קמה על בבל: אמר קמה יחידה ואמר מחשבות יי רבים ר' ל כל מחשב' ומחשבה שחשב עליה חקום: חללו: יסבו במגרות: ולא ילאו להלחם יסבו להם במגדלים החוקים להשגב בהם: גשמה גבורתם: פסקה וכן גשמו מים מים: פח לגשים: חלטים כמו הנשים: הג'תו: החליתים: רץ לקלחת רץ ירון: היה לומר רץ אחרי רץ ומגיד אחר מגיד אלא פירושו הנה ילך הכהשן ויגיד למלך וישבו לו וימלאו רץ אחר כל לקלחתו גם כן להגיד למלך כי נלכדה עירו: וקמה: כלומר מקנה האחד: והמטברות גמפשו: מעברות המים בכניסת העיר והי' בהם מגדלי למטע חויבים אם ידנו להכנס בעיר ולפי שאמר כי נלכדה עירו מקנה שמה יאמר חדם מגדלי המעברות אך לא מנעום החשבה כי המעברות נתפסו: והת האבתי שרפו בהם: הגמח הגדל על הנכרות שרפו בהם שלא ימנעם רוב הגמח מלכד בעיד וכן הלכו כלמון ראשו הוא הגמח ורבי יונה כתב כי אנשים הם המוצרי' ודמה אהו לגשון הערב שאומר למבצרי' אדם: כי כה אמר יי גבולות אלקי ישראל: אמר אלקי ישראל כי נקמת ישראל יקם מהם: הדריכה

הנריכה בל המקור בחורק הה' ומשפטו בפתח על הרוב וכן כחוקו מקור הה' בחורק נכון והליל פסוח והמליט: עד השמידו אותם ודמה אותם לגורן שהגיע פחה לנורח ולדוש כן בכל הגיע עתה שירמסו האויבים: עת הקליר המסיל הבזה לקליר וכן חירגס יונתן ויתון בזווין עלה ואמר הקליר אחר דריכת הגורן חף על פי שהוא קודם עוד מעט זמן שחבא לה עת הקליר שיבואו וילכדו כל עריה סביב והוא משל הקליר ואחר כך יתפשו העיר בכל וירמסו כי כמו שאוספין הקליר אל הגורן כן היו אוספין ומניסין מיטב חילם כל העירות אל בכל וכשיתפשו ידריכוה וירמסוה ויכלוה כליון חרץ: אלנו הממנו: אלו הממשה שהם בפסוק כחוביס בוי' וקריוין בוי' ד והכחוב לשון דגים על הפרטים והקרי לשון יחיד על הכלל והענין מדבר על לשון ישראל שזעקו חמס על בכל הממנו: כמו והמס בגלגל עגלתו ענינס עניין שבר. הגיגי כלי ריק- העמודי רקה כמו כלי ריק וריק שם כאילו אמר כלי ריקות: מלא כריסו מעדני: על דרך משל כלומר מלא ארצו רטובי: מלא בקמץ: הדימי: כמו שידית אדם אה כללי שלא נשאר בו דבר וחירגס יונתן הפסוק כן אמרת ירושלים נז נכסי ושיני נבוכד נר מלכא דבכל נפנני כמן ריקן בלעני כתיבא מלא בית בגויה מטוב ארעי טלעני וכן עניין הפסוק אשר אחריו על לשון זיון וירושלים כמו שאומר: חמסי ושאר: שארי בשרי ואמר חמסי על הממון אשר בזוה ושאר על המלגים וכן ודומי וכפל הענין במלות שונות וחדוי אבי ז' פירש ושאר על הגולים שהיו מעניס אותם בגופם ודמי על ההרובים וינתן תירגס חמסי ושאר חמסי וזווי וחירגס ודומי וחובת דם זכאי לחמס ב': ואל יושבי כסדים: כמו על יושבי ארץ כסדים וכתי על יחבי ארעה כשדאי: לכן אומר האל יח' לזיון ולירושלים שקורא חמס על בכל: הגני רב את ריבך והחרבתי את ימה: משל על טובה הרב כמימי הים: והיחה ושרקה שיטרוק עליה כל עובר ימדו ככפירים ישאגו אפטר לפרשו על בני בכל על דרך שאגתי מנהמת לבי ויחכו כמים שאגתי או על חיל מדי הלובדים בכל על דרך עלץ ישאגו כפירים שאג לקראתו הישאג אריה ביער והדומים להם: נערו כעניין שאגו ורו'ל נהגו בזה הלשון על חמור באמרם חמור נוער: כגודי: בחולס: בחמס: בלילה שנלכדה בכל עשה בלשאר חשמה גדול כמו שכחוב בספר דניאל וילאה היד הכחוב בקר

רשי

כגון עת הדריכה: הרי היא פחה מלאה כגורן בעת שרשו חבואתה שהיא מליאה חטין: עוד מעט ותתרוקן ותדמה לגורן בעת חחלת הקליר שהיא ריקנית: חמסי ושאר: לנקת חמסי וחובותי אשר אכלו שארי: נערו לשון חמור נוער: בחמס אשית את משתיך חכין שיהו משתיך בעת החוס כלי שישכרו: למען יעלו וישנו וירדמו: שנת עולם: שנת עולמית וכן עלתה בס מחוך משמה ושכרוה נחרבו ונהרגו וכלכדה העיר כמו שנלמ' בנטיא בלשאר אמר בטעם חמרה וכו' חמסי חמרה וגומר ביה בלילא קטיל בלשאר מלכא וגו' ודריוס מזלחה קטיל מלכותא: ככרים: ככסיס בחורין: ששך: בכל בגימטריא דל'ח ב'ס: עלה אל בכל הים: חיל גדול כמי הים על כל: על ע' של בכל: את בלעו: שהושלכו כל יושבי הארץ חמיו: ולא ינכרוי ולא יאספו וכן נהרו אליו כל בגי' כמימי נהרו' כולם ההולכי' אל הים: בשמועה

כגון עת הדריכה עוד מעט ובאה י עת הקציר להאכלנו הממנו נבוכד- ראיצר מלך בכל הציגנו כלי ריק בלענו כתנין מלא כרשו מעדני חמסי ושאר על בכל תאמר ישבת ציון ודמי אל יושבי כשרים תאמר ירושלים: לכן כה אמר יהוה הנני רב ארתיבך ונקמתי את נקמתך והחרבתי את ימה והובשתי ארתי מקורה: והיתה בכל לגלים מעון תגים שמה ושרקה מאין יושב: יחדו ככפירים ישאגו נערו כגורי אריות: בחמס אשית את משתיך והשכרתים למען יעלו וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאמי יהוה: מ אורידם ככרים לטבוח כאלים עם עתודים: אין נלכדה ששך ותהפש תהלת כל הארץ אין היתה לשמה בכל כגוים: עלה על בכל הים כהמון גליו נכסתה: הו ערה לשמה ארץ ציה וערכה ארץ לא ישב בהן כל איש ולא יעבר בהן בן אדם: ופקדתי על כל בכל והצאתי את בלעו מפיו ולא יגורו אליו עוד גוים ננס חומת בכל נפלה: צא ומתוכה עמי ומלטו איש ארתי נפשו מתרון אף יהוה: ופן ירד לבבכם ורתו ארתי בשמעה עמי ושיזיבו גברית נפשיה מתקוף רוגז ריי: ודילמא יועל לכבון ותידחלון סן

דמי' ותאמר שרי' חמסי ושאר על בכל: ונקמתי נ' וסי' ואל שאול את העם ונקמתי דמי עברי' הגני רב את ריבך ונקמתי: שנת ה' בליש' שינה וסי' בחמס אשית את משתיך והשכרת שריה וחמיה: אם אתן שנת לעיני' מתוקה שנת העבר: בלילה ההוא נדרה שנת המלך: חומת ג' בספר' וסי' שורא דרמשק נפל: ופירושו לעיל בס' מ'ט: ופן ה' בקריאה וסי' ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש' רק השמר לך ושמר נפשך מאד: השמר לך פן תנקש אחריהם תנינא דפסוק' ופן ירד לבבכם ורתאו: ופן אורש ונכבתי: ופן תרוש לאלהיהם לאמר:

הכיכל כמו שכחוב וזהו אשית את משתיך כלומר בעת חמיותם במשחה אשית ברע את משתיך שנהפך להם השמחה לאכל ולפחד גדול כמו שכחוב ארין בלשאר סניא מתכחיל וחיוהי שנין עלוהי ורברבנוהי משתבשין: והשכרתים: למען יעלו' אשכיר אותם באותו המשחה שיטנו שינת עולם כי שאר השכורים ישנו בשכרות ויקיצו אחר כך מיינס אבל אלו שנת עולם ולא יקיצו וזה למען שהיו שמחים ועלזים בשחמסם בכלי בית המקדש וישנו שינת עולם ולא יקיצו כלם יי' שימותו מחוך שכרוס כמו שכחוב ביה בלילא קטיל בלשאר ונלכא כשדאה ורבי יונה פירש למען יעלו יתחללו וירעדו מלשון ערבי עלו אלמות ורעה שאחזת מקצת החולים בקרבס למיתה ונראה שיטחון וכן פרשו מזה כי רעמוכי או תעלו וי' הפסוק כן איתא עליהון עקא ויהון דמן לרוויא בדיל' דלא יהון תקיפין וימותון מותא חניכא ולא יימין לעלמא דחתי אמר יי' אוריי': חבואר הוא וכן ארץ כלכד: ששך' פירושו שהוא בכל בל'ח ב'ס: עלה על בכל הים: דרך משל אמר כי החיל הגדול שבא עליהם כסו את הארץ וכן חירגס יונתן סליק על בכל מלך בתשיריתיה דסני כמי ימא: היו: וערבה: כמו מדבר כמו בארץ ערבה ושוחה וכן במדבר בערבה: ופקדתי על כל בכל: כל הוא אלוה שהיו עובדים בבבל ופקדתי שיטברו אותו וישאו זהבו וכן כתוב בכנזאת ישעיה כרע כל קורס נבו: והוצאתי את בלעו מפיו: על דרך משל שהיו מביאין לו מנחות על דרך דל בלע ויקראנו: ולא ינכרוי אליו עוד גוים: עניין מרובה אל החפץ וכן נהרו אליו כל הגוים ולפיכך נקרא הנחר בזה הלשון לפי שהוא מקום מרובת המים: גס חומת בכל נפלה: הרבוי לפי שהיתה חזקה ורחבה כמו שכחוב חומת בכל הרחבה ופירוש נפלה על ידי המפילים אותה: לאו: מבואר הוא: ופן ירד לבבכם' לפיכך אני מנסיחכם שלא תדלחו מפני האויב שיבא אל בכל כי לא ירע לכם ותנאחו מתוכה בשלום ובלשאר מלך שלש שנים וכשנה ראשונה בלה שמועת מדי שיבאו על בכל וכן נשנה השניה וזהו ובה שנה השמועה וכן בשנה השלישית זהו ואחריו בשנה השמועה:

חומר לשפרח חמת כתיב חמת וסי' חמת כדחמה נל

וחמם בארץ... ויבאו חומסים בארץ כשדים... ומושל על מושל... וזה כורש הפרסי שמלך אחר דרוש המדי ובשרם של ייראו ולא ירד לבדם מכל אלו כי לא ידעו להם חבל... ויבאו חומסים בארץ כשדים... ומושל על מושל... וזה כורש הפרסי שמלך אחר דרוש המדי ובשרם של ייראו ולא ירד לבדם מכל אלו כי לא ידעו להם חבל... ויבאו חומסים בארץ כשדים... ומושל על מושל... וזה כורש הפרסי שמלך אחר דרוש המדי ובשרם של ייראו ולא ירד לבדם מכל אלו כי לא ידעו להם חבל...

רשי

בשמועה הנשמעת בארץ ובא בשנה השמועה ואחריו בשנה השמועה וחמם בארץ משל על-משל: לכן הנהימים באים ופקדתי על-פסילי בבל וכל-ארצה תבוש וכל-חלליה יפלו בתוכה: ורננו על-בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצפון יבוא לה השודדים נאם יהוה: גם-בכל לנפל חללי ישראל גם-לכבד נפלו חללי כל-הארץ: פלטים מחרב הלכו אל-העמדי זכרו מרחוק את-יהוה וירושלם תעלה על-לבבכם: בשנוכי שמענו חרפה כסתה כלמה פנינו כי באו זרים על-מקדשי בית יהוה: לכן הנהימים באים נאם יהוה ופקדתי על-פסיליה ובכל-ארצה יאנק חלל: כיתעלה ככל השמים וכי תבצר מרום עזה מאתי יבאו שודדים להנאם יהוה: קול זעקה מבבל ושבר גדול מארץ כשדים: כי שוד יהוה את-בבל ואבד ממנה קול גדול והמוגליהם כמסרבים נתן שאון קולם: כי בא עליה על-בבל שודד ונלכדו נבוכדנצר חתתה קשתותיהם כי אל נמלות יהוה שלם שים: והשכרתי שרית ותכמה פחוריה וסגנית יקצו נאם המלך יהוה צבאות שמו: כה אמר יהוה צבאות חתמה ורעה ערער ותערה ושעריה הנבהים באש לעלמא דאתי אמר מלכא יצבאות שמייה: כדנן אמר יצבאות שורי ככל פתיא אתחמרא ותחמרו ותדעה רמיה בנורא ותקדו ותלון עממיה לריקנו ומלפניה הסוף אישתא וישתלהון:

מן קדם בסורתא דת'שתמע בארעא ותיתי בשתא בסורתא ובתרוהי בשתא בסורתא ויסגון חטופין בארעא ויקום שלטון על שלטון: כבן האומיא אתן ואסער על צילמי בכל וכל ארעא תחרוב וכל קטילא תירמון בניה: וישבחון על ככל שמיא וארעא וכל די בהון ארי מצופנא יתון עלה בוזין אמר יי אף כבבל אתרמיה קטילי ישראל אף לבבל יתרמון קטילי כל ארעא: משוכיא מחרבא גלו לאתעבבון אדכרו סרוחיק ית פולחנא דיי וירושלם תיסק על לבבון: כהיננא ארי שמענא חיסורין חפתי אתכנעותא אפנא ארי עלונכראין וסאיכו ית בית מקדשא דיי: כבן הא יומיא אתן אמר יי ואסער על צלמיהא ובכל ארעא יתרמון קטולא: ארי תיבני ככל בינינין דרמין ער ציר שמיא וארי תיכרון כרפין תקיפין ער רוסאמן קדמי יתון בוזין עלה אמר יי: קל צווחתא מבבל וחברא רבא מארעא כסדאי: ארי אכי יית ככל ואבדי מנה משרין סגיאין ויתכנשו עליהון משרית עמסין סגיאין וירמון בארנוישת קלהון: ארי אתועלה על ככל בוזין ואתחדו גיבריהא איתברא קשתותיהון ארי אלהא מרי גמליא יי שלמא ישלם להון במולהון: וארוי רכבהא ותכימהא ושולטנהא ושורנהא ונבריהא וימותון מותא תינינא דלא יתון לעלמא דאתי אמר מלכא יצבאות שמייה: כדנן אמר יצבאות שורי ככל פתיא אתחמרא ותחמרו ותדעה רמיה בנורא ותקדו ותלון עממיה לריקנו ומלפניה הסוף אישתא וישתלהון:

בשמועה הנשמעת בארץ ובא בשנה השמועה ואחריו בשנה השמועה וחמם בארץ משל על-משל: לכן הנהימים באים ופקדתי על-פסילי בבל וכל-ארצה תבוש וכל-חלליה יפלו בתוכה: ורננו על-בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצפון יבוא לה השודדים נאם יהוה: גם-בכל לנפל חללי ישראל גם-לכבד נפלו חללי כל-הארץ: פלטים מחרב הלכו אל-העמדי זכרו מרחוק את-יהוה וירושלם תעלה על-לבבכם: בשנוכי שמענו חרפה כסתה כלמה פנינו כי באו זרים על-מקדשי בית יהוה: לכן הנהימים באים נאם יהוה ופקדתי על-פסיליה ובכל-ארצה יאנק חלל: כיתעלה ככל השמים וכי תבצר מרום עזה מאתי יבאו שודדים להנאם יהוה: קול זעקה מבבל ושבר גדול מארץ כשדים: כי שוד יהוה את-בבל ואבד ממנה קול גדול והמוגליהם כמסרבים נתן שאון קולם: כי בא עליה על-בבל שודד ונלכדו נבוכדנצר חתתה קשתותיהם כי אל נמלות יהוה שלם שים: והשכרתי שרית ותכמה פחוריה וסגנית יקצו נאם המלך יהוה צבאות שמו: כה אמר יהוה צבאות חתמה ורעה ערער ותערה ושעריה הנבהים באש לעלמא דאתי אמר מלכא יצבאות שמייה: כדנן אמר יצבאות שורי ככל פתיא אתחמרא ותחמרו ותדעה רמיה בנורא ותקדו ותלון עממיה לריקנו ומלפניה הסוף אישתא וישתלהון:

מחרב אתם ישראל אשר כבבל שחלסתם מחרב נבוכד נצר וגליתים כבבל הלכו מבבל: זכרו מרחוק את יי זכרו מזמן רחוק זה שבעים שנה: את יי כומר עבודת יי שצטלה וכן מירגס יתן ית פולחנה דיי: וירושלם שחרבה העלה על לבבכם ולא תחוד ככל: בשנו וחמרו בשנו מוח מעת מרבן ירושלם כי שמענו חרפה שהיו האויבים מחרפים אותנו בגלותנו מירושלם: על מקדשי בית יי הכל כבבל בית יי ומקדשו הדברי וההיכל והאולם כל אחד מקדש: לכן יאנק חלל: החל בעת מוחו מוניה הנשמה בלמקה ונעקה: כי העלה ככל השמים לא יועיל לה הפילו חכמה בנינים גדולים וכנור' בשמים וכי תבצר וחחוק מרוב עוה שהגביה למרום בני' לא יועיל לה כי מאתי יבאו שודדים לה ופי' מאתי כי האל העיד רוח דרוש וכורש לכא אל ככל: תבצר ענין חוק מן גדולות וכלורות וכן לבצר לחמה קול זעקה מבבל זעקה שם הנעקה ישמעו מבבל: כי שוד' ותבד ממנה קול גדול: שהיתה עיר הומיה והיה נשמע בה קול גדול מרוב העם אשר בה שהיו חומים כהמות גלי הים והיה כהן שאון קולם אבד החל ממנה חתום קול: כי בא עליה על ככל כחו ותרחו את הילד ונלדומים לו: תחמה קשתותיהם פירוש המפרשים חירק המ'ת מקום שורק וכן ופתחו שערך חמוד וכח' חתמה קשתותיהן והכבון בעיני שהוא כמשמעו מן הדגוש רובה לומר כאלו ככל חתמה ושברה קשתותם ברוב חטאתיה והו שאמר אחריו כי אל נמלות יי: והשכרתי מבוחר הוא למעלה בפסוק והשכרתי למען יעלון: נאם המלך יי: כי הוא מלך על כל מלך ובידו להסיר המלוכה ממי שירצה ולחמה למי שירצה והוא אדון כבאות מעלה וכבאות מטה כן שמו וכן הוא: כה אמר יי צבאות חומות ככל: כל אחת נמומותיה הפכיתיות והמיצונה שהיה רחבה לא יועיל לה חוק כנינה: כי ערעד תערער ענין שבר והריסה וכן עוררו סרמנותיה ושרסם עור מנחי העין וכפלו פ'ה הפעל ולמ'ד הפעל בערער תערער כמוותחחלחל המלכה שרש חול: באש יתו: יבארו באש: ויגעו עומים ביו'ד הא'תן לבד והיא מעמדת בעיני כי הגיע לחסרון הי'ד פ'ה הפעל: כדי ריק: כמו בריק וכן כדי אש כמו באש ומלת די כוספת בהם מורה על התמדת הרבר והבדלתו וכן כדי שופר כדי ארבה לרוב ופירוש העמים אשר כבבל אש יגעו להגיל עמם לריק יגעו כי הללחם חתיה באש כי מה שיחשבו להגלל חבא בהם אש ומשרסם הנהגי'עית לריק או פירושו אז יכירו כי יגיעתם כבבין ככל היתה לריק וסוף יגיעתם לאש כמו שאמר שרית הנבהים באש יתו וזה השירש נראה לי לפי מה שכתוב בנפוחת חקוק פ' עש הוא זה הפסוק בשני מעט והענין כפול במלת שיטת: ויעפו יתגורח פעל:

לנפל ד' בקריאה וחס' וסימ' אל הארץ הואת לנפל כחרב: גם ככל לנפל: דחה דחיתני לנפל: אם מרע דיהודים מרדכי: כי תעלה ככל כל ר'פ רנביא' כי כמ'ד וכי וסי' נמסר לעל כסיפרא סי'מ'ד: מים ג' רפין בקריא' אסי' יחמו נליהם כמים רבים: כמים מוגרים כמורד: כמים עברו תזכור: וישנו' בקריא' אסי' כחמם אשית את משתייהם: וישנו שנת עולם: ולא יקיצו כאם המלך: וישבנו במדבר וישנו כיערים: חרבר פתיא אתחמרא ותחמרו ותדעה רמיה בנורא ותקדו ותלון עממיה לריקנו ומלפניה הסוף אישתא וישתלהון:

לנפל ד' בקריאה וחס' וסימ' אל הארץ הואת לנפל כחרב: גם ככל לנפל: דחה דחיתני לנפל: אם מרע דיהודים מרדכי: כי תעלה ככל כל ר'פ רנביא' כי כמ'ד וכי וסי' נמסר לעל כסיפרא סי'מ'ד: מים ג' רפין בקריא' אסי' יחמו נליהם כמים רבים: כמים מוגרים כמורד: כמים עברו תזכור: וישנו' בקריא' אסי' כחמם אשית את משתייהם: וישנו שנת עולם: ולא יקיצו כאם המלך: וישבנו במדבר וישנו כיערים: חרבר פתיא אתחמרא ותחמרו ותדעה רמיה בנורא ותקדו ותלון עממיה לריקנו ומלפניה הסוף אישתא וישתלהון:

לנפל ד' בקריאה וחס' וסימ' אל הארץ הואת לנפל כחרב: גם ככל לנפל: דחה דחיתני לנפל: אם מרע דיהודים מרדכי: כי תעלה ככל כל ר'פ רנביא' כי כמ'ד וכי וסי' נמסר לעל כסיפרא סי'מ'ד: מים ג' רפין בקריא' אסי' יחמו נליהם כמים רבים: כמים מוגרים כמורד: כמים עברו תזכור: וישנו' בקריא' אסי' כחמם אשית את משתייהם: וישנו שנת עולם: ולא יקיצו כאם המלך: וישבנו במדבר וישנו כיערים: חרבר פתיא אתחמרא ותחמרו ותדעה רמיה בנורא ותקדו ותלון עממיה לריקנו ומלפניה הסוף אישתא וישתלהון:

הדבר... בלכתו את דקיהו... כתוב בסדר עולם כי בשנה הרביעית לנדקיהו ירד הוא להקביל פני מלך בבל ושניה שר נבא מנחה עמו וזמר וזא לו לחלכותו בירושלם

רשי

שר מנחה... רב תקותה על... קורא וזאת את פני המלך... המביאים לו כסדה: כי על אף

סדרה

הדבר ד' טעמי נרש בסו' וס'... על כל עם יהודה בשנה הרביעית... בשנת העשירית לצדקיהו הדבר

הדבר אשר צוה ירמיה הנביא

את שריה בן נריה בדתחמיה... בלכתו את צדקיהו מלך יהודה... בגל בשנת הרביעית למלכו ושריה

בן עשרים ואחת שנה... צדקיהו במלכו ואחר עשרה שנה... סלך בירושלם ושם אמו חמיטל

בני צדקיהו לעיניה ואף בת רבתי יהודה נבסר ברבליה... ואת

פתגמי די פקיד ירמיה נביא יר

שריה בר נריה בר מחסיה בר אל... בשליחות צדקיהו מלך שבטא... רבית יהודה לבבל בשתא רביעתא

ויהי כששיצתה למקדו לסיכרא... הדין תקטר ביה אכנא ותרמיניה לנ... פרת: ותימר בדין תשתקע בבל

ועבד רביש קדם כל די עבד... יהויקים: ארי על דארגין קדם... הות בירושלם וביהודה עד דאנלי

ביתא קרתא בצירא עד תדא עסר שני... למלכא צדקיהו: בירתא רביעתא... בתשעה לירחא ותקף בפנא

בני צדקיהו ברבליה לעיניה ואף בת רבתי יהודה נבסר ברבליה... ואת

ולא חקוס

ולא חקוס... כלומר לחתיה לו חקונה... ויעפו פי חכמה שלא יהיה

ביתא קרתא בצירא עד תדא עסר שני... למלכא צדקיהו: בירתא רביעתא... בתשעה לירחא ותקף בפנא

ביתא קרתא בצירא עד תדא עסר שני... למלכא צדקיהו: בירתא רביעתא... בתשעה לירחא ותקף בפנא

ביתא קרתא בצירא עד תדא עסר שני... למלכא צדקיהו: בירתא רביעתא... בתשעה לירחא ותקף בפנא

מנחה גדולה

הנהגה חניע מה שהבאתי מנחה לפני המעין מספר ירמיה כפי אשר חנני מוציא לרויה... קב () ()

צבית הפקדות כתיב וקרי צבית : כמד לפני חלך צבל * טעמד ופי' נבזר ארן טעמד לפני חלך צבל כמו שאמר במלכים עבד מלך צבל בא בירושלם ובירושלם דבק עס
צב לא עס חלך צבל . ומדלות העם : וזמר כן חמר ומדלות הארץ השחיר והקלח דגח העם הגלם ומקלחם השחיר : וזמר יתר מחמון : כמו האמון כי חותיות אהיו מחלפות
וכן כחוב במלכים ההמון במלכים כחוב דלת העם וכלן דלות במסרה סימן כן המלך דל ירמיה דלות היינו דחמרי אנשי כתר עניה חולה עניות : העמודים שנים
אף על פי שזכר וזמר וזמר יס הנחשת זכר כמה היו כי העמודים היו שנים והיס חמד והבקר שנים עשר ומה שאמר אשר תחת המכונות היו חומר כי הבקר
היו תחת המכונות כי הבקר
תחת היס היו והמכונות תחת
הכירות אלא אשר תחת חינו
דבק עס המכונות אלא ר"ל אשר
תחת היס שזכר ופי' המכונות
גם כן היו תחת ולא זכר מה
וקר הענין לפי שהוא זכר
במלך וחסרון הזה רבי במקרא
במה עינן האדם להכין ומה
שאמר אשר עשה המלך שלמה
רובה לומר כי לא היו עס אחרים
אלא אותם הכלי עשה צבית
המקדש הם היו עס עד החורבן
לנחשתם כל הכלים האלה : בא
הכניו קודם הדיעה וכן ותרצהו
את הילד והדומים להם רבים :
קומה העמוד האחד כתיב
קומה כמו המוכרת ואף על פי
שהוא סוף וכן כאיפה שעורים
והדומים להם וקרי קומת
כמשפט : והיו

רשי

צבית הפקדות צבית כתיב וקרי צבית : כמד לפני חלך צבל * טעמד ופי' נבזר ארן טעמד לפני חלך צבל כמו שאמר במלכים עבד מלך צבל בא בירושלם ובירושלם דבק עס
צב לא עס חלך צבל . ומדלות העם : וזמר כן חמר ומדלות הארץ השחיר והקלח דגח העם הגלם ומקלחם השחיר : וזמר יתר מחמון : כמו האמון כי חותיות אהיו מחלפות
וכן כחוב במלכים ההמון במלכים כחוב דלת העם וכלן דלות במסרה סימן כן המלך דל ירמיה דלות היינו דחמרי אנשי כתר עניה חולה עניות : העמודים שנים
אף על פי שזכר וזמר וזמר יס הנחשת זכר כמה היו כי העמודים היו שנים והיס חמד והבקר שנים עשר ומה שאמר אשר תחת המכונות היו חומר כי הבקר
היו תחת המכונות כי הבקר
תחת היס היו והמכונות תחת
הכירות אלא אשר תחת חינו
דבק עס המכונות אלא ר"ל אשר
תחת היס שזכר ופי' המכונות
גם כן היו תחת ולא זכר מה
וקר הענין לפי שהוא זכר
במלך וחסרון הזה רבי במקרא
במה עינן האדם להכין ומה
שאמר אשר עשה המלך שלמה
רובה לומר כי לא היו עס אחרים
אלא אותם הכלי עשה צבית
המקדש הם היו עס עד החורבן
לנחשתם כל הכלים האלה : בא
הכניו קודם הדיעה וכן ותרצהו
את הילד והדומים להם רבים :
קומה העמוד האחד כתיב
קומה כמו המוכרת ואף על פי
שהוא סוף וכן כאיפה שעורים
והדומים להם וקרי קומת
כמשפט : והיו

ות עיני צדקיה עור ויאסרהו
בנחשתים ויבאהו מלך צבל בבלה
ויחנהו בבית דהפקדת עריוס
מורה : וכחדש החמישי בעשור
לחדש היא שנת השע עשרה שנה
למלך נבוכדראצר מלך בבל בא
נבזרארן רבטכחים עמר לפני
כלך צבל בירושלם : וישרף את
בית יהוה ואת בית המלך ואת כל
בתי ירושלם ואת כל בית הגדול
שרף באש : ואת כל חומת ירושלם
סביב נתנו כל חיל כשרים אשר
את רבטכחים : ומדלות העמודים
יתר העם הנשארים בעיר ואת
הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל
ואת יתר האמון הגלה נבזרארן רב
טכחים : ומדלות הארץ השאר
נבזרארן רבטכחים לנרמים
ולינבים : ואת עמדי הנחשת אשר
לבית יהוה ואת המכונות ואת יס
הנחשת אשר בבית יהוה שברו
כשרים וישארו את כל נחשתם סבלה :
ואת הסרות ואת היעם ואת
המזמרות ואת המזרקות ואת הכפות
ואת כל כלי הנחשת אשר ישרתו
בהם לקחו : ואת הכפיים ואת
המחנות ואת המזרקות ואת
הסרות ואת המנרות ואת הכפות
ואת המנקות אשר זהב והבואשר
כסף כסף לקח רבטכחים העמדים
שנים הם האחר והבקר שנים עשר
נחשת אשר תחת המכונות אשר
עשה המלך שלמה לבית יהוה לא
היה משקל לנחשתם כל הכלים
האלה : והעמודים שמנה עשרה
אמה קומה עמר האחד וחוט שתיים
עשרה אמה יסבנו ועביו ארבע
אצבעות נבוב : וכתרת עליו
נחשת וקומת הכתרת האחת חמש
אמות ושבעה ורפנים על הכתרת
סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד
השני ורפנים :

ות עיני צדקיה עור ויאסרהו
בנחשתים ויבאהו מלך צבל בבלה
ויחנהו בבית דהפקדת עריוס
מורה : וכחדש החמישי בעשור
לחדש היא שנת השע עשרה שנה
למלך נבוכדראצר מלך בבל בא
נבזרארן רבטכחים עמר לפני
כלך צבל בירושלם : וישרף את
בית יהוה ואת בית המלך ואת כל
בתי ירושלם ואת כל בית הגדול
שרף באש : ואת כל חומת ירושלם
סביב נתנו כל חיל כשרים אשר
את רבטכחים : ומדלות העמודים
יתר העם הנשארים בעיר ואת
הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל
ואת יתר האמון הגלה נבזרארן רב
טכחים : ומדלות הארץ השאר
נבזרארן רבטכחים לנרמים
ולינבים : ואת עמדי הנחשת אשר
לבית יהוה ואת המכונות ואת יס
הנחשת אשר בבית יהוה שברו
כשרים וישארו את כל נחשתם סבלה :
ואת הסרות ואת היעם ואת
המזמרות ואת המזרקות ואת הכפות
ואת כל כלי הנחשת אשר ישרתו
בהם לקחו : ואת הכפיים ואת
המחנות ואת המזרקות ואת
הסרות ואת המנרות ואת הכפות
ואת המנקות אשר זהב והבואשר
כסף כסף לקח רבטכחים העמדים
שנים הם האחר והבקר שנים עשר
נחשת אשר תחת המכונות אשר
עשה המלך שלמה לבית יהוה לא
היה משקל לנחשתם כל הכלים
האלה : והעמודים שמנה עשרה
אמה קומה עמר האחד וחוט שתיים
עשרה אמה יסבנו ועביו ארבע
אצבעות נבוב : וכתרת עליו
נחשת וקומת הכתרת האחת חמש
אמות ושבעה ורפנים על הכתרת
סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד
השני ורפנים :

ות עיני צדקיה עור ויאסרהו
בנחשתים ויבאהו מלך צבל בבלה
ויחנהו בבית דהפקדת עריוס
מורה : וכחדש החמישי בעשור
לחדש היא שנת השע עשרה שנה
למלך נבוכדראצר מלך בבל בא
נבזרארן רבטכחים עמר לפני
כלך צבל בירושלם : וישרף את
בית יהוה ואת בית המלך ואת כל
בתי ירושלם ואת כל בית הגדול
שרף באש : ואת כל חומת ירושלם
סביב נתנו כל חיל כשרים אשר
את רבטכחים : ומדלות העמודים
יתר העם הנשארים בעיר ואת
הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל
ואת יתר האמון הגלה נבזרארן רב
טכחים : ומדלות הארץ השאר
נבזרארן רבטכחים לנרמים
ולינבים : ואת עמדי הנחשת אשר
לבית יהוה ואת המכונות ואת יס
הנחשת אשר בבית יהוה שברו
כשרים וישארו את כל נחשתם סבלה :
ואת הסרות ואת היעם ואת
המזמרות ואת המזרקות ואת הכפות
ואת כל כלי הנחשת אשר ישרתו
בהם לקחו : ואת הכפיים ואת
המחנות ואת המזרקות ואת
הסרות ואת המנרות ואת הכפות
ואת המנקות אשר זהב והבואשר
כסף כסף לקח רבטכחים העמדים
שנים הם האחר והבקר שנים עשר
נחשת אשר תחת המכונות אשר
עשה המלך שלמה לבית יהוה לא
היה משקל לנחשתם כל הכלים
האלה : והעמודים שמנה עשרה
אמה קומה עמר האחד וחוט שתיים
עשרה אמה יסבנו ועביו ארבע
אצבעות נבוב : וכתרת עליו
נחשת וקומת הכתרת האחת חמש
אמות ושבעה ורפנים על הכתרת
סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד
השני ורפנים :

ומדלות
סוף כן סוף
לל יימ' לל
כתיב וזמרי
אנשי כתר
עניה חולה
עניות :
אזל

ויהיו

והיו

ובחדש ה' ר' וסימ' יבשה הארץ : ובהחדש הראשון רפסח דסר פנחס : ובהחדש החמישי דסוף מלכים
ודסוף ספרא : ובהחדש השביעי מקרא : ואת כל בית ט' וסימ' נמסר במלכים ב' סימ' כ"ח : ולינבים ל'
והוא חר מן מלין דרישהו ו' וסימ' נמסר במסר' רבתיא בערך ל' : בבית יי' מ' ל' וסימ' נמסר במסר'
רבתיא בערך ארני : כלי הנחשת ד' וסימ' והעיר שרפו באש : ואת הסירות דסוף מלכים : וחברו דסוף
ספרא : עשה שלמה את דים : הים אחר כ' וסימ' העמודים שנים דסוף ירמיה : ואת הים דר"ה : ועביו
מפח ושפתו כמעשה שפת כוס : וחברו דר"ה : ועביו ארבע אצבעות נבוב :

תשעים וששה רוחה וכוסף המקרא הוא אומר כל הרמונים מאה על השכבה ובספר מלכים הוא אומר כל הרמונים מאהים טורים ארבע מאות לשתי השכבות אחרי מות ארבע מאות היו לשתי השכבות על שני העמודים שני טורים לכל שכבה והטור מאה הוא שחמור כאן כל הרמונים מאה על השכבה לטור החמד ומאחרי לשני הטורים הוא שחמור שם הרמונים מאהים טורים שני טורים סביב לעמוד האחד וכן לשני ארבע מאות והעמודים העתיים שלמה בחולם סמוך לכותל ההבב והכותל מבנה ארבע רמונים מכל טור שאין נראין מבחוץ הוא שחמור כן והיו הרמונים תשעים וששה רוחה כמו לרוח כל חובה שריכה למ' ד בתרומה הכל לה' ב' בסופה ולכך הטע' מלמעלה תחת הרי"ש כנזכר תשעים וששה מהם ברחים לרוחות העמוד וז למדתי בפרק שלשים ושתיים מדות שאמר רבי חלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: כן המשנה: סגן הכהני הממונה תחת כהן גדול לשמש תחתיו אם יאר' צופסול: שומרי הסף אמרכלין שפתחות העזרה מסורות לכן: ושכנה אנשים מרוחי פני המז' ובספר מלכים אמר וממשה אנשי השנים העובים ולא חשובים: המכבי' אח עם הארץ: יודע מנין של כל עיר ועיר כמה אנשי מוליה לנבא: בשנת שבע: הוא גלות יכניה ובספר מלכי' אמר בשנת שמונה הא' כינר שנת שמונה שאלך נבוכד נר הוא שנת שבע שכבש את יהויקים לעבד לאמר מר שכה ראש' לכבש נטוה שנייה עולה וכבש יהויקים: יהודים שלש אלפים: ומשאר שבטים שבעת אלפים הרי עשרת אלפים הכתוב הוא שפירש יהודי' שלשת אלפים הכרע בין שני מקראות שבסוף ספר מלכים אחד אומר עשרת אלפים ואחד אומר שבעת אלפים בא' זה פירש יהודים שלשת אלפים ומשאר שבטים שבעת אלפים הרי עשרה: בשנת שמונה עשרה: הוא גלו' לנבוכד נר שבע עשרה למלך נבוכד נר שבע עשרה שאלך שמונה עשר שכבש את יהויקים: בשנת שלש ועשרי': כתנה לר בידו ושטף יהודים שנכנינות עמון ומואב שבע מאות וארבעי' וחמשה כך מפורש בסדר עולם: בעשרים וחמשה לחג' ובתקום אחד הוא אומר כי עשרים ושבעה לחדש בעשרים וחמשה מת שוטנו נבוכד נר ובעשרים וששה נקבר והוציאו אויל מרודך מקברו ובעשרים ושבע הלך וכסא את ראש יהויכין: בשא' כשאו וגדלו: לא מנאו עם שאר המלכים כמו שא' את ראש בני ישראל: ארומתו: נוטל פרס חבית המלך לכל נרכיו:

סליק ספר ירמיה

ויהיו הרמנים תשעים וששה רוחה כל הרמנים מאה על השכבה סבב: ויקח רביטכה את שריה כהן הראש ואת צפניה כהן המשנה ואת שלשת שמרי הסף: ומן העיר לקח סרים אחר אשר יהיה פקיד העל אנשי המלחמה ושבעה אנשים כראי פני המלך אשר נמצאו בעיר ואת ספר הישר צבא המצבא את עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר: ויקח אותם נבוכד נר רביטכס סו' לקח אותם אל מלך בבבל רבלתה: וכה אותם מלך ככל וימחם פרבלה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: זה העם אשר הגלה נבוכד נר בצר בשנת שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלושה: בשנת שמונה עשרה לנבוכד נר מירושלם נפש שמונה מאות שלשים ושנים: בשנת שלש ועשרים לנבוכד נר הגלה נבוכד נר רביטכס יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל נפש ארבעת אלפים ושש מאות: ויהי בי שלשים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרודך מלך בבל בשנת מלכתו את דראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכליא: וידבר אתו טבות ויתן את כסאו ממעל לכסא מלכים אשר אתו בכבל: ושנה את בגדו כלא ואכל לחם לפניו תמיד בלי מי חיו: וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך בבל דבריום ביום ערום מותו בלי מי חיו: חזק

רדק

ויהיו תשעים וששה רוחה חלעיל והה' נוספת ורוח פי ענר ופיחה כמו לכל רוח הזרה מדד אח רוח הלפון והדומים להם ובספר מלכים צנניה פירשנו הענין: בשנת שבע פירשנו צמלכים סוף שבע ותחלת שמה כי שם כתוב שמה בשנת שמה עשרה סוף י' ותחלת י' כי שם כתוב י' כתוב בשנת שלש ועשרים: כתוב בסדר עולם כי ה' ונהנה לר בידו ושטף את כל היהודי' שהיו בעמון ובמואב ובסבינות הרץ ישראל: נפש שבע מ' ורוח ארבעים וחמשה: והכל ארבעת אלפים יש מאות בין שלשת חמשה עשרה: ובספר מלכים בעשרים ושבעה ושם פירשנו הענין: מלכים: כהנאוקרי המלכים: ושנה כתוב בה' ובמלכים ושנה בה' ל: לפני פירשנו במלכים וכן כל ימי חיו:

תס ונשלס ספר ירמיה שנה לאל בורא עולם

סכום פסוקי ספר ירמיהו אלף ושלש מאות וששים וחמשה וסימן אש"ה וסדריו שלשים ואחד וחציו ויאמר חנניה:

רוחה ב' חד מלעיל וכתוב ה' וחד מלרע וכתוב א' וסימ' ויהיו הרמנים תשעים וששה דסיף סיפרא כארין דקו כהרא: כתרא מלרע וכתוב א': ב' פסוקים מטע' וסי' אשר הוא פקיד דסיף מלכים: ירמיהו אשר היה פקוד ואפ"ס היה נבוכד ציד: מלכים ואת הספר שר הצבא: ירמיה ואת ספר שר הצבא: ואפ"ס ות פתשגן הנשתון: וימתם ח' חסר יו"ד בליש' וסי' בפנעו כי הוא ימתנו: להמתו דרעלי' אתו אלי במטה ונהנה כמה כל המשפחה: ועשרה אנשים: ויכה אתם מלך בבל: עו"ד מצא' תי' לרמתם כ' דכר נס הוא חסר: שמונה ג' מלאים בנביאים וסימ' ויעברו את בני ישראל את עגלון: בשנת שמה עשרה לנבוכד נצר הניינא דפסוק: ומעלות שמינה מעליו: וכל ד' דכו' מ'ל: מלכתו ג' חסר וסי' יל מים מללי: נשא אויל מרודך מלך בבל בשנת דסיף ירמיה: ותכון מלכתו מאר דשלמה דמלכים: כבבל ח וסי' צמסר בס' פרא סימ' ב"ט: ושנה ב' חד כתיב א' וחד כתיב ה' וסי' ושנא את בגדי כלאו דסיף מלכים כתיב א': וחברו: הדין דסיף סיפרא כתיב ה' ואינון חד מני' וזנין מן ב' כ' חד כתיב א' וחד כתיב ה' וסימ' במספר רבתא בערך א': חיו' ד' חסר בליש' וסי' נמסר בסוף מלכים: